

Холодний і теплий вітри

Рей Бредбері

Рей Бредбері

Холодний і теплий вітри

МАЄСТАТ СЛОВА

М А Є С Т А Т С Л О В А

Рей Бредбері

**ХОЛОДНИЙ І ТЕПЛИЙ
ВІТРИ**

 **ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН**

УДК 82/89
ББК 84.7 США
Б87

Серію «Маєстат слова» засновано 2004 року

Copyright © 2003 by Ray Bradbury

Copyright 1953, 1955, 1956, 1958, 1959,
1961, 1962, 1964, 1984, 1985
by Ray Bradbury.

Друкується з дозволу правовласника
The Ray Bradbury Literary Works LLC,
c/o Don Congdon Associates, Inc.

Примітки Бориса Щавурського

Бредбері Р.

Б87 Холодний і теплий вітри : оповідання /
Р. Бредбері ; пер. з англ. – Тернопіль : Нав-
чальна книга – Богдан, 2017. – 240 с. – (Серія
«Маєстат слова»).

ISBN 966-692-431-5 (серія)

ISBN 978-966-10-4739-5

УДК 82/89
ББК 84.7 США

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути
відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора
перекладу чи видавця.*

ISBN 966-692-431-5 (серія)
ISBN 978-966-10-4739-5

© Навчальна книга – Богдан, 2017

Жебрак на мосту О'Коннелла

– Ідіот, – проказав я, – який же я ідіот!

– Чого це раптом? – відгукнулася дружина. – Що вже сталося?

Я міркував край вікна нашого номера на четвертому поверсі готелю. Внизу дублінською вулицею, підставивши обличчя світлу ліхтаря, пройшов чоловік.

– Він... – бурмотів я, – два дні тому...

Два дні тому до мене із готельного завулка прошипіли слова:

– Сер, це важливо! Сер!

Я повернувся до тіні. І дрібний чоловічок якнайлиховіснішим тоном виголосив:

– Коли б я мав бодай одного фунта, сів би на потяг і рушив у справі до Белфаста¹!

Не переконливо, здалося мені.

– Щонайважливішій справі! – заторохтів він далі. – Грошовитій!.. Я... я вам поверну цю позичку поштовим переказом! Тільки залиште мені своє прізвище і назву готелю.

¹ Бѐлфаст (англ. *Belfast*, ірл. *Béal Feirste*) – столиця та найбільше місто Північної Ірландії.

В мені він упізнав туриста. Було пізно, і мене зворушила його обіцянка вернути кошти. Тож у руці захрустіла однофунтова банкнота, поки я визволяв її з-поміж кількох інших.

Яструбиним поглядом очі жебрака тінню сковзнули по гаманцю.

– От якби я мав аж два фунти, то ще й перекусив би дорогою.

Я розправив дві купюри.

– Із трьома фунтами я міг би забрати з собою дружину, щоб не лишати її тут на самоті.

Я видобув третю.

– Дідько! – вигукнув чоловічок. – П'ять, всього лиш п'ять нікчемних фунтів, і ми знайдемо собі готель у тому жорстокому місті, а я напевно що доберусь до тої роботи!

Незрівняний боєць-танцюрист! Хода легка, нападе-відступить навшпиньки, ухилиться, плесне долонею, погляд живий, вуста посміхаються, а язик молотить.

– Господи, дякую! Благослови вас Боже, сер!

Він утік, затиснувши мої п'ять фунтів у кулаку.

І тільки на підступах до готелю я второпав, що попри всі свої щиросерді обіцянки

той добродій так і не записав ні мого імені, ні назви мого готелю.

– Тьху ти! – вигукнув я тоді.

– Тьху ти! – вигукнув я і зараз, коли дружина стояла в мене за спиною і дивилася у вікно.

Булицею вниз простував той самий чоловічок, котрий от уже два дні як мав бути в Белфасті.

– Та я його знаю, – раптом заявила дружина. – Він перестрів мене сьогодні вдень. Жебрав на квіточок до Голвея¹.

– І ти йому дала грошей?

– Ні, – просто відповіла вона.

А потім сталося найгірше. Ця бісова душа далеко вниз на тротуарі задерла голову, вгледіла нас, і хай мене чорти поб'ють, якщо він не помахав нам рукою!

Я мало не помахав йому у відповідь. Мої губи скривилися в хворобливому усміху.

– Я тепер нізащо в світі не переступлю за поріг готелю, – проказав я.

– Нічого страшного, надворі сьогодні і справді прохолодно. – Моя дружина вдягала пальто.

¹ Г'олвей (англ. *Galway*), ірл. Галів («кам'яна [річка]») – головне місто Коннахту, однієї з чотирьох історичних областей Ірландії, розташованої у західній частині острова на морському березі однойменної затоки, в гирлі р. Корриб.

– Ні, – похитав я головою. – Справа не в холоді. В *них*.

І ми ще раз визирнули у вікно.

Понад нічною бруківкою Дубліна віяв нічний вітер, ганяючи дрібну сажу то в напрямі Триніті-Коледжу¹, то в бік парку Сент-Стівенс-Грін. Через дорогу біля крамнички солодоців стояло двоє людей, схожих в цих тінях на мумії. На розі самотній чоловік, запхавши руки глибоко в кишені, ніби намагався вщупати власні кістки, до яких його вже дійняв холод, а його борода вже давно перетворилася на крижану машкару. Трохи далі в проході лежала гора старих газет, що ворухилися, ніби згряя мишей, яку б ви запам'ятали на цілий вечір, якби вам довелося минати її. А біля самого входу в готель гарячковим квітом буяла справжня оранжерейна троянда – жіночка із загадковим клунком.

– А, в жебраках, – зрозуміла моя дружина.

– Ні, не просто «а, в жебраках», – обурився я, – а в людях на вулицях, що перетворилися на жебраків.

¹ Триніті-Коледж (англ. *Trinity College*), офіційно Коледж Пресвятої і Неподільної Трійці Королеви Єлизавети біля Дубліна – найдавніший вищий навчальний заклад Ірландії.

– Це як у кіно. Всі стоять у темряві і чекають на вихід героя.

– Героя, – пхикнув я. – Та це ж я, хай мені чорт.

– Ти ж їх не боїшся? – прикипіла до мене поглядом дружина.

– Так. Ні. Бісова кров. Та жінка з пакунком найгірша. Воістину – вона якась сила природи. Іде на тебе в штурм зі своєю бідністю. Що стосується решти, то для мене вони зараз ніби одна велика шахова партія. Скільки ми вже в Дубліні, вісім тижнів? Вісім тижнів я сиджу тут зі своєю друкарською машинкою і вивчаю їхній режим роботи. Коли в них перерва на обід, я прожогом мчу у кондитерську, біжу до книжкової крамниці або кінотеатру «Олімпія». Якщо не помилюся із розрахунками, то не буде простягнутих рук, не буде бажання загнати їх до перукаря або на кухню. Я вже вивчив усі потаємні виходи з готелю.

– Господи, – видихнула дружина, – та на тебе наче облаву влаштували.

– Так і є. Але найгірший – той жебрак із мосту О'Коннелла!

– Котрий?

– Їй-богу, котрий же! Він – чудо, він – жах! Я ненавиджу його і люблю. Побачити його значить утратити віру в нього. Гайда!

Ліфт, що наче привид катається по своїй брудній шахті вже сотню років, деренчав, сунучи в напрямку неба, тягнучи за собою нечестиві ланцюги та страхітливі тельбухи. Роззявивши двері, він видихнув на нас. Кабіна застогнала, ніби ми залізли їй у живіт. Обурившись нашим вторгненням у свою печаль, привид із нами провалився назад до землі.

Поки ми їхали, знову слово взяла моя дружина:

– Жебраки все читають по обличчю. Якби ти поводився правильно, тебе не займали б.

– Моє обличчя – це моє обличчя, – терпляче пояснив я. – Такі носять в Жуй-Свій-Піріг, штат Вісконсін, та Пий-Свою-Сарсапарель, штат Мен. У мене на лобі для всіх написано: «Любить собак». Варто вулиці спорожніти і мені вийти, як ніби з-під землі береться ціле збіговисько страйкарів-халявщиків, котрі, здається, повилазили з усіх нір околиці.

– Якби, – правила далі моя дружина, – ти просто навчився дивитися по́вєрх них, або вбік од них, або крізь них, якби ти впевнено *відповідав* на їхні погляди. – Вона гадала далі: – Показати, як із ними поводитися?

– Гаразд, покажи! От і ми!

Я широко розчинив двері ліфта, і минавши вестибюль готелю «Ройял Гайберніан», ми визирнули в чорну, ніби сажа, ніч.

– Господи, спаси і забори, – бурмотів я собі під носа. – Онде вони, голови по́днімали, в очах зайнявся вогонь. Вони вже нюхом чують яблучний пиріг.

– Зустрінемося біля книжкової крамниці за дві хвилини, – проказала моя дружина. – Дивись.

– Зажди! – крикнув я.

Та вона вже вийшла в двері, спустилася сходами і ступила на хідник.

Я спостерігав, притиснувши ніс до шибки.

Жебраки на одному розі вулиці, на іншому, з протилежного боку, з цього боку готелю аж були *витягнулися* в її напрямку. Їхні очі палали.

Моя дружина спокійно і довго дивилася на них.

Жебраки завагалися, зарипіли. Я був певен, то зарипіли їхні черевики. Їхні кістки вернулися в нормальну позицію. Щелепи повідвисали. Погляди згасли.

Дмухав вітер.

Черевички моєї дружини, ніби маленький барабанчик, прудко дріботіли геть, стихаючи вдалині.

Знизу, із бару «Баттері», долинали музика та сміх. Швиденько спускася, гадав я, хильну чарчину. А вже потім, посмілішавши...

До біса, передумалося мені. І я широко розчахнув двері.

Я ніби чимдуж загилив по велетенському монгольському гонгу із бронзи.

Мені здалося, я навіть почув, як набирають повітря в груди десятки горлянок.

І от уже шкіряні черевики тешуть іскри з бруківки тротуарів. Люди надбігають і сиплять іскрами-світлячками навкруги з-під цвяшків у підшвах. Я бачив хвилю рук. І роззявлені в усміху роти, що більше нагадували старі роялі.

Далеко внизу, аж ген по вулиці, біля книжкової крамниці спиною до мене чекала дружина. Та своїм третім оком вона

напевно бачила цю сцену: ніби то Колумба вітали індіанці, або ж святий Франциск годував вивірок горішками зі своєї торби. На якусь моторошну мить я відчув себе Папою Римським на балконі храму святого Петра, обложеним усякими о'брайєнами.

Я ще й половини сходів не пройшов, як жінка кинула мені виклик і тицьнула свій замотаний клунок мені під носа.

– Ой, тільки гляньте на сердешну дитинку! – заголосила вона.

Я витріщився на немовля.

Немовля витріщилося на мене.

Господи Всемогутній, ця кмітлива істота мені що, підморгнула?

Я збожеволів, подумалося мені; в немовляти ж очі заплющені. Вона напоїла його пивом, аби воно спало і не мерзло.

У моїх очах розпливалися монетки, набрані в жмені.

– Дай вам Бог здоров'я!

– *Дитина* вдячна вам, сер!

– Звісно, аякже. Нас так мало залишилося!

Я прорвався крізь їхні лави і побіг далі. Зазнавши поразки, я мав право чвалати весь подальший шлях, набравши ніби мастики в рота, аж ні – я мчав уперед і все

думав-гадав. Немовля реальне, правда ж? Це не театральний реквізит, ні ж? Я часто чув, як воно ридає. Кат би її побрав, та вона одразу бачить, коли на неї суне гевал з такого собі села Окімого, штат Айова. Цинік! – подумки прокричав я. Ні, відповів я сам собі, – боягуз.

Моя дружина, не озираючись, помітила моє відображення у вітрині книжкової крамниці і кивнула.

Я став перевести подих, заразом обмірковуючи власний образ: літні очі, вируючий погляд, беззахисні вуста.

– Гаразд, кажи вже, – зітхнув я. – Ось що читають у мене на обличчі.

– Я люблю те, що можна на ньому прочитати, – взяла вона мене за руку. – Шкода, я так не можу.

Я глянув назад, один із жебраків неквапом рушив у вітряну ніч з моїми шилінгами.

– «Нас так мало залишилося», – проказав я вголос. – Що він цим хотів сказати?

– «Нас так мало залишилося», – моя дружина дивилася у вікна. – Так і сказав?

– Тут варто подумати. Кого мало? Де лишилося?

На вулиці нікого не було. Пішов дощ.

– Що ж, – мовив я, – дай-но я тобі продемонструю ще більшу загадку. Чоловіка, котрий насилає на мене дивний шал, а потім втихомирює і вганяє в блаженний стан. Розгадай його, і ти розгадаєш усіх жебраків усіх часів.

– На мосту О'Коннелла? – уточнила моя дружина.

– На мосту О'Коннелла, – підтвердив я. І ми пішли у тихій мжичці.

На півдорозі до мосту, поки ми розглядали ірландський кришталь у вікнах, мене за лікоть ущипнула жінка із накинутим на голову серпанком.

– Розбита! – схлипнула носом вона. – Сердешна сестра. Лікар каже рак. Протягне ще місяць! А в мене стільки голодних ротів! Господи, дайте хоч однісінького пені!

Я відчув, як дружина міцніше стисла мою руку.

Із роздвоєним почуттям я розглядав ту жінку: одна половина казала: «Їй потрібен усього лишень пені!» Інша сумнівалася: «Ач, розумна яка, знає, що просячи мало, одержить від тебе більше!» Як я ненавидів себе за ці двобої половинок.

– Ви... – розкрив я був рота.

– Я що, сер?

Леле, думав я, ви ж та сама жінка, котра щойно стояла попід готелем із дитиною в клумаку!

– Я хвора, сер! – сховалася вона у тіні. – Я хвора од ридання за напівмертвою!

Ти ж десь уже приткнула немовля, думав я, напнула зелений шалик замість сірого й оббігла нас манівцями, щоби перестріти тут.

– Рак... – У неї в башті був один дзвін, і вона знала, як у нього калатати. – Рак...

Її перебила моя дружина.

– Я перепрошую, та хіба це не ви стояли щойно під нашим готелем?

Ми разом із жебрачкою обоє стали, як укопані, приголомшені таким порушенням субординації. Так ніхто не робить!

Обличчя жінки наче ізжужмилося. Я пригледівся до неї краще. Богом присягаюся, це було інше обличчя. Я не міг нею на милуватися. Вона знала, відчувала, навчилася того, що знають, відчувають та чого вчаться актори: коли ти дворушничаш, волаєш, сиплеш огнем із вуст – ти один персонаж, коли ж падаєш, віддаєш, бгаєшся в жалюгідному колінкуванні та понурюєш

погляд – ти інший. Та сама жінка, це правда. Та чи ті самі обличчя і роль? Аж ніяк.

І останній удар мені нижче пояса:

– Рак.

Я піддався.

Коротку мить довелося борсатися: визволитися від однієї жінки і поневолитися іншою. Дружина випустила мою руку, а жіночка зловила мою готівку. Щасливо посапуючи, вона ніби на роликівих ковзанах зникла за рогом вулиці.

– Господи! – проводжаючи її поглядом, святобливо проказав я. – Та вона засвоїла Станіславського. В одній своїй книжці він пише, що для того, аби вас не впізнали, досить примружити око чи скривити рота¹. Цікаво, невже вона в своїй холодно-кровності ще й вернеться назад до нашого готелю.

– Цікаво, коли мій чоловік уже покине милуватися цими виставами, що ніби зі сцени театру «Еббі»² зійшли, і почне їх критикувати? – проказала моя дружина.

¹ Йдеться про працю Костянтина Станіславського «Робота актора над собою» («Работа актёра над собой», 1936).

² Театр «Еббі» – національний театр Ірландії.

– А раптом це правда? Все, про що вона говорила? І вона вже стільки з цим живе, що не здатна плакати і їй доводиться гра-ти ці одноактові п'єски, щоб заробити на життя? От раптом?

– Це неможливо, – повільно відповіла моя дружина. – Я нізащо в таке не повірю.

Однак цей самотній дзвін і далі кала-тав у ночі, темній, мов трубний дим.

– Так, – проказала моя дружина, – хіба нам не тут повертати на міст О'Коннелла?

– Тут.

Під дощем цей закут на розі вулиці, на-певне, ще довго лишався безлюдним після того, як ми його минули.

Перед нами розкинувся сірокам'яний міст, що носить ім'я великого О'Коннелла¹, річка Ліффі котила холодні сірі хвилі по-під ним, і вже за цілий квартал я чув слаб-кий спів. Мої спогади одним велетенським стрибком повернулися аж до грудня.

– Різдво, – промурмотів я, – це найліп-ша пора в Дубліні.

¹ Деніел О'Коннелл (*O'Connell* / *Ó Conaill*, 1775–1847, на прізвиська Визволитель або Емансипа-тор) – видатний ірландський політичний діяч, борець за права католиків у протестантській Британії.

Для жебраків, малося на увазі, але це я вголос не проказав.

Адже за тиждень до Різдва на дублінських вулицях починає роїтися від вороних табунців дітлашні під наглядом шкільних учителів або черниць. Вони тлумляться в проходах, визирають із театральних холів, штурхаються у вузеньких сутках. Колядка «Боже, дай радості добрим людям»¹ зривається із їхніх вуст, колядка «Тихої ночі стало» читається в їхнім погляді, в дитячих руках бубони, і сніжинки вкладалися їм на комір навколо тендітних шийок, ніби на знак благодаті. У такі вечори по всьому Дубліну лунають співи. Жодного разу

¹ Тут і далі відповідно: 1) «God Rest You Merry, Gentlemen», також відома як «Новини радості і втіхи» (*Tidings of Comfort and Joy*) – одна з найдавніших, засвідчених на письмі англійських народних пісень різдвяного циклу, заголовна колядка «Різдвяної пісні» Чарлза Діккенса (*A Christmas Carol*, 1843; пер. Івана Андрусяка, 2007); 2) «It Came Upon a Midnight Clear» – колядка 1849 р. на вірші священика-унітаріанця Едмунда Сірса (1810–1876); 3) «Away in a Manger» – надзвичайно популярна анонімна колядка кінця XIX ст.; 4) «Deck the Halls» – анонімна колядка на стародавню мелодію валлійського походження.

в такий час нам із дружиною не вдавалося прогулятися Графтон-стрит, щоб не почувти, як перед чергою до кінотеатру тягнуть «Там, де у яслах», а перед пивницею «Чотири провінції» співають «Уквітчайте зали». В цілому за один із вечорів періоду зимових свят ми налічили 30 півсотні групок дівчат із монастирських шкіл та хлопчаків із державних навчальних закладів, що плели співочі мережива у холодному повітрі та пряли пісенне полотно, що вкривало весь Дублін від кінця до краю. Це було ніби гуляти в снігопад – неможливо пройти і оминути бодай одну мелодію. Милими жебраками я їх називав, які відплачують тим, що ви платите їм, на вашому шляху.

Наслідуючи цей приклад, навіть найупослідженіші старці Дубліна заходжувалися мити руки, церувати свої драні усмішки, позичати яке-небудь банджо чи купувати скрипку (але без kota, як у тій дитячій співанці про Місяць і стрибучу корову). Вони навіть починали гуртуватися ніби які четверні музики. Хіба ж можна в таку пору було лишатися мовчазним, коли півсвіту навколо співало, а інша половина, підхоплена хвилею мело-

дій, щедро й залюбки платила за кожен новий рефрен?

Тож Різдво – то найкращий час. Жебраки *працювали*, і хай вони музичили не в лад, однак уперше за весь рік вони були по-справжньому *зайняті*.

Та Різдво добігало свого кінця, дітей у лакричних костюмах заганяли назад у їхні вольєри, а жебраки, онімілі та раді від тиші, поверталися до свого нетрудженого життя. Всі, крім прохачів на мосту О'Коннелла, де цілий рік більшість старцювальників намагалися дати найкраще з того, що вони мали.

– Вони мають самоповагу, – казав я, ведучи дружину. – І я радий, що ось цей перший перебирає струни на гітарі, а наступний грає на скрипці. А он там, їй-богу, точнісінько посеред мосту!

– Чоловік, якого ми шукаємо?

– Він самий. Чавить свою концертину. Поглянь сама. Чи мені здається, що то він.

– Що означає «здається»? Він же сліпий, правда?

Ці грубі слова приголомшили мене, ніби дружина сказала щось непристойне.

Тихо падав дощ, ляпав беззвучно на сіру бруківку Дубліна, сіру бруківку набережної, сірий потік схожої на лаву ріки.

– У цьому мій клопіт, – нарешті я проказав. – Я не знаю.

І ми обоє мимохідь поглянули на чоловіка, котрий стояв на самісінькій середині мосту О'Коннелла.

Його не можна було назвати високим. Така собі кривонога статуя, поцуплена із сільського саду, в одязі, схожому на звичний одяг більшості ірландців, надто часто праний природними стихіями, із чуприною, надто часто срібленою тютюновим димом, із укритими сажею щетини щоками, гніздечком-двома неслухняного волосся у вухах, розпашілий, немов людина, котра задовго стояла на холоді і забагато пила в забігайлівці, щоби потім знову задовго стояти на холоді. Темні окуляри затуляли його очі, і сказати, що там лежало за ними, було неможливо. Багато тижнів тому я почав розмірковувати, чи стежив крадькома він за мною, клянучи мою винувату швидкість, чи це тільки його слух може вловити, як повз нього пробігає моє неспокійне сумління. Онде той жахливий

страх, що я міг збити, походжаючи повз нього, окуляри з його носа. Але значно більше я боявся тієї безодні, яка могла відкритися за ними і затягнути в себе одним кошмарним риком усі мої чуття. Ліпше мені не знати, що ховається за тими прокуреними скельцями: віверові¹ очиська чи міжзоряний простір.

Та, крім усього цього, існувала особлива причина, через яку я не міг дозволити цій людині існувати.

У дощ, і вітер, і сніг, два місяці поспіль, я бачив, як він стояв там простоволосий, без картуза або капелюха на голові.

Це була єдина відома мені особа в Дубліні, яка годинами стояла в зливу чи мжичку, у якої в мряку мокли вуха, у якої дощ перебирав пасма рудого, наче жар, волосся, обліплюючи ним череп, збігаючи струмочками по бровах та дзюркочучи чорними, немов антрацит, комашиними скельцями окулярів на його всіяному перламутром дощинок носі.

¹ Вівері (лат. *viverra*, «тхір») – родина хижих нічних ссавців (цивети, бінтуронги, лінсанги, генети) із тропічних регіонів Старого світу, що нагадують куниць і котячих одночасно.

Негода стікала складками щік і зморшками в кутиках рота, скрапувала із підборіддя, ніби з якої крем'яної химери на даху під час бурі. Його гостра борода взагалі розсікала потоки води, відтак із неї без утаву прямо на твідовий шарф і пальто локомотивної барви лився справний водоспад.

– Чому він без капелюха? – раптом спитав я.

– А що? – відгукнулася моя дружина. – Може, в нього його просто немає?

– Мусив би мати.

– Не кричи так.

– Мусив би мати, – тихіше повторив я.

– Може, йому не по грошах?

– Навіть у Дубліні люди не настільки вбогі. У всіх є хоча б один картуз!

– Ну, а раптом йому потрібно сплачувати рахунки, у нього хтось захворів?

– Але ж він тижнями, місяцями стоїть під дощем і навіть не кулиться, не повертає голови, ніби нехтуючи дощем. Це понад моє розуміння. – Я похитав головою. – Мені здається, це якийсь трюк. Не інакше. Як і з іншими, це просто спосіб викликати співчуття, щоби ти відчув весь цей холод

і страждання, коли проходиш повз нього. Щоби ти кинув йому побільше.

– Готова побитися об заклад, ти вже шкодуєш, що сказав це, – проказала моя дружина.

– Шкодную, шкодную. – Адже навіть мене картуз не рятував од струмочка, який зараз біг моїм носом. – Господи Всемогутній на небесах, яка ж тут розгадка?

– Чому ти просто не спитаєш у нього?

– Ні. – Я ще більше цього боявся.

А потім сталася остання річ до пари його простоволосому стоянню під холодним дощем.

Якусь мить, поки ми говорили на відстані, він мовчав. Тепер же наче погода підстьобнула його та повернула до життя, чоловік з усіх сил натиснув на концертину. Тягаючи квадратну змію туди-сюди, він вичавлював із неї астматичні ноти, які жодним чином не могли нас підготувати до того, що відбулося потім.

Він розкрив рота. Він заспівав.

Твердо і впевнено над мостом О'Коннелла забринів прекрасний чистий баритон, – повнозвучний та підвладний своєму хазяїнові, не якийсь там невпевнений

фальшивий вокал. Чоловік просто роззявляв рота, а це означало, що десь всередині нього розчинялися всі потаємні двері організму. Він не просто співав – він вивільняв свою душу.

– О! Яка краса, – зітхнула моя дружина.

– Краса, – кивнув я на згоду.

Ми стояли і слухали, поки він виливав із себе всю іронію Моллі Малоун¹ із «Красного гóрода Дубліна», де цілісіньку зиму на місяць випадає по дванадцять дюймів опадів, а потім перейшов до чистої, немов біле вино, простоти Кетлін Маворнін, «Макушли» та решти втомлених парубків та молодиць, озер, гір, минувшої слави, злигоднів сьогоднішнього дня, що дивним робом починали дихати й оживали свіжою

¹ Відомі ірландські пісні: 1) «Molly Malone» [Моллі Малоун] – пісня-символ Ірландії, вперше опублікована таким собі Джеймсом Йоркстоном у 1870 р.; 2) «Kathleen Mavourneen», від ірл. *to thuirnín*, «моя кохана», – популярна в США періоду Громадянської війни ірландська пісня на слова Меріон Крофорд і музику Фредеріка Крауча (1837), присвячена першій ірландській примадонні Кетлін Гейз (1818–1861); 3) «Macushla», від ірл. *to chuisle*, «мій пульс», відома ірландська пісня про кохання на слова Джозефі Роу та музику Дермота Мак-Мурро (1910).

фарбою провесіні та раптово незимових дощів. Якщо чоловік і дихав, то, певно, вухами, настільки плавно, настільки артикульовано він виспівував із себе слово за словом.

– Овва, – промовила моя дружина, – йому б на сцені виступати.

– Може, колись виступав?

– Він надто прекрасний для цього місця.

– Я вже стільки разів про це думав.

Моя дружина перебирала в руках гаманець. Я перевів погляд із неї на співця, простоволосою головою котрого спадав дощ, і вода текла глянцевим волоссям та крапотіла з мочок вух. Моя дружина розстебнула гаманця.

А потім та дивна сваволя. Перш ніж вона встигла зробити крок до нього, я взяв її попід руку і повів на інший бік мосту. Якусь мить вона опиралася, а потім озирнулася і пішла зі мною.

Коли ми простували понад берегом Ліффі, чоловік затягнув нову пісню, яку нам часто довелось чути в Ірландії. Оглянувшись, я побачив, як він гордо підняв голову, по темних окулярах і у відкритий рот репіжи-

ла злива, але голос його все одно лишався чистим:

*«Старигане, помирай, буду я радіти,
На твоїй могилі я не буду сльози лити.
Старигане, помирай, буду я радіти,
На твоїй могилі я не буду сльози лити.
Старигане, помирай, буду я радіти,
Вирощу у тебе на могилі квіти.
Буду після того я з ремісником...»*

Тільки згодом, озираючись назад, ти розумієш, що поки ти займався всяким-різним у своєму житті – працював над статтею про якусь там частину Ірландії у готельному номері, в шибки якого хльостала злива, водив дружину на вечерю, блукав музеями – ти також краєм ока позирав на протилежний бік вулиці і тих, хто обслуговував самих себе, хто стояв і чекав.

Дублінські жебраки. Кому вони цікаві, хто на них дивиться, хто їх бачить, хто їх знає та розуміє? Зовні око бачить, всередині розум занотовує, а ти, захоплений поміж цими двома шкаралупами, гребуєш рідкісною послугою, що тобі готові надати ці дві половинки чуттєвого глузду.

Так чинив і я, не морочив собі голови цими жебраками. Тікав од них і йшов їм

назустріч. Поперемінно. Слухав, але не чув, думав, але не зважав.

«Нас так мало залишилося!»

Одного дня я був певен, що цей кам'яний чоловік-химера, котрий щодня приймав душ на мосту О'Коннелла, поки виконував ірландську оперу, *не* був сліпим. А вже наступного його голова мені здавалася темним лісом.

Якось по обіді я забарився біля мосту О'Коннелла перед магазином, що торгував твідовим крамом, і витріщався у вітрину, витріщався на стос добротних цупких картузів. Власного запасу із валізи мені б вистачило до кінця життя, проте я таки зайшов і придбав непоганого теплового картуза коричневого кольору, який я крутив і крутив у руках, немов у якомусь дивному трансі.

– Сер, – озвався до мене продавець, – це сьомий розмір, та наскільки я можу судити з вашої голови, вам потрібно сім із половиною.

– Підходить. Мені цей підходить. – Я ввіпхнув картуза у кишеню.

– Сер, дозвольте я вам дам торбинку...

– Ні! – Зашарівшись, я несподівано за-
підозрив, що крамар зрозумів мій намір,
і тому побіг із магазину геть.

Попереду був міст під тихим дощем.
Усе, що мені потрібно, це пройти ним...

Та мого співака на середині мосту не
знайшлося.

На його місці незнайомі дід та баба
крутили велетенську, завбільшки з піа-
ніно шарманку, що торохтіла і кашляла,
наче кавовий млинок, який пожирав скло
і камінь, породжуючи не мелодії, а велич-
но-меланхолійні звуки сталевої нестрав-
ності шлунка.

Я зачекав, поки цей мотив (якщо мож-
на його було назвати мотивом) добіг кінця.
Весь час, як шарманка кололася і гупала,
у зіпрілих руках я м'яв новий твідовий
картуз.

«Най тобі грець! – здавалося, говорили
дід та баба, знавіснілі від своєї роботи, по-
грозливо бліді, із запаленими під дощем
очима. – Жени пені! Слухай! Але мелодії
від нас не дочекаєшся! Сам собі складай
пісні!» – кричали їхні німі вуста.

Стоячи на місці, де завжди співав про-
стоволосий жебрак, я думав: «Чому б їм не

витратити одну п'ятдесяту від того, що вони заробляють кожного місяця, і не настроїти цю штукенцію? Якби я грав на цій шарманці, то, принаймні для себе, волів би чути мелодію! Якби ви грали на цій шарманці! – відповідав я. – Та ви не граєте». Цілком очевидно, що вони терпіти не можуть власного старцювання. (Хіба було ж у цьому щось дивне?) І не хочуть мати нічого з ним спільного. Не хочуть на відшкодування дарувати у відповідь знайомих пісень.

Наскільки ж це не схоже на мого простоволосого друга.

Друга?

Од здивування я аж кліпнув. Підійшов поближче і вклонився.

– Я перепрошую. Той чоловік із концертиною...

Баба покинула ручку шарманки і зиркнула на мене.

– Га?

– Простоволосий чоловік під дощем.

– А... він! – гаркнула баба.

– Його сьогодні немає?

– А ви його десь *бачите*? – крикнула жінка.

І знову закрутила пекельну машинку.

Я поклав пені у бляшаний кухлик.

Вона подивилася на мене так, нібито я туди плюнув.

Я додав іще одного пені. Вона зупинилася.

– Ви знаєте, де він? – поцікавився я.

– Хворіє. Валяється в ліжку. Достобіса холодно! Ми чули, як він пішов і кашляв.

– Ви знаєте, де він живе?

– Ні!

– Ви знаєте, як його звать?

– Звідки та й хто це може знати?!

Я стояв і не знав, що далі. Думав про чоловіка, що був десь на самоті в цьому місті. Якось по-дурному глянув на новий картуз.

Двоє старих знервовано за мною спостерігали.

Я поклав останнього шилінга у кухлик.

– Із ним буде все гаразд, – сказав я. Не їм, а комусь, хотілось би вірити, собі.

Баба потягла за ручку шарманки. Механічна балія ніби вивернула десь у власних огидних нутрощах відро із мотлохом та склом.

– Мотив... – я ледве поворухнув язиком, – що це за мелодія?

– Ти глухий! – перебила мене жінка. – Це національний гімн! Може, хоч свого капелюха знімете?

– Ох! – зашарівся я і негайно стягнув старого картуза.

Тепер у кожній руці в мене було по головному убору.

Жінка крутила. «Музика» грала. Дощ лупив мене по лобі, повіках, губах.

На далекому боці мосту я спинився, аби прийняти складне рішення, яке не одразу мені далось: котрого з них натягати на мокру голову?

Протягом наступного тижня я часто ходив через міст, але зустрічав лиш старе подружжя із їхнім інфернальним пристроєм або ж узагалі нікого.

В останній день свого перебування тут моя дружина заходилася пакувати нового твідового картуза до валізи разом із іншими.

– Ні, дякую. – Я його забрав. – Будь ласка, нехай полежить на камінній полиці. Ось.

Того вечора в прощальний дарунок готельний управитель заніс нам у номер пляшку. Ми довгенько і приємно поспілкувалися, вечір перейшов у ніч, помаранче-

вим левом у каміні яскраво бухало полум'я, по склянках ми розлили бренді, аж раптом у кімнаті запанувала тиша, бо, мабуть, ми всі несподівано для себе відкрили її в снігопаді та крупних сніжних пластівцях, що пролітали повз наші високі вікна.

Управитель із келихом у руці спостерігав за цим нескінченним мереживом, аж раптом подивився на опівнічну бруківку і під носа собі промовив:

– «Нас так мало залишилося».

Я поглянув на дружину, а вона, в свою чергу, на мене.

Управитель нас підловив.

– То ви його знали? Це він вам сказав?

– Так, але що означають ці слова?

Чоловік подивився на всі ті постаті внизу у тінях і відсьорбнув зі свого келиха.

– Колись мені здавалося, що він брав участь у заворушеннях і йдеться про членів ІРА¹. Аж ні. Або, може, що в багатшому

¹ ІРА, Ірландська Республіканська Армія (ірл. *Óglaigh na hÉireann*) – військова революційна організація Ірландської республіки. Походить з Ірландського республіканського братства, яке підняло Великодне Повстання. Після цього розпочалась Ірландська війна за незалежність, яка тривала до 1921 р.

світі жебраків меншає. Теж ні. То, може, мова про «людей», які дивляться і бачать, добре розуміються на тому, про що просити і що давати. Всі такі зайняті, бігають туди, стрибають сюди, часу побільше дізнатися одне про одного катма. Та як на мене, це все лажа, бздури, нісенітниця і сентименти.

У півоберта він глянув од вікна до нас.

– Тож ви знайомі із цим «Нас Так Мало Залишилося», правда?

Ми з дружиною кивнули.

– І знаєте жіночку з немовлям?

– Так, – підтвердив я.

– І ту з раком?

– Так, – підтвердила моя дружина.

– І з чоловіком, якому потрібно дістатися Корка¹?

– Белфаста, – поправив я.

– Голвея, – уточнила моя дружина.

Управитель невесело всміхнувся і знову поглянув у вікно.

¹ Корк (*Cork*), ірл. Коркіг («болото») – головне місто Мунстеру, однієї з чотирьох історичних областей Ірландії, розташованої у південно-західній частині острова, на морському березі великої однойменної гавані, в гирлі р. Лі.

– А пара, що фальшивить з механічним піаніно?

– Таки постійно фальшивить? – спитав я.

– Скільки себе пам'ятаю.

Обличчям управителя пробігла тінь.

– Ви знаєте жебрака з мосту О'Коннелла?

– Котрого?

Я знав котрого, бо саме дивився на нового картуза над каміном.

– Читали сьогоднішню газету? – запитав управитель.

– Ні.

– Усього лишень одна стаття, внизу на п'ятій шпальті «Айрїш Таймс». Мабуть, він просто втомився. Спершу викинув концертину у Ліффі, а потім і сам за нею стрибнув.

Отже, він учора повертався, подумалося мені! І мене не було!

– Сердега. – Управитель розсміявся із якимось порожнім захватом. – Кумедна, жахлива смерть. Дурнувата концертина. (Я їх терпіти не можу, а ви?) Просвистіла, наче хвора кішка, а за нею впав чоловік. Я сміюся і соромлюся власного сміху. Що ж. Тіла поки що не знайшли. Пошуки іще тривають.

– О, Боже! – підхопився я з місця. – Трясця!

Управитель обережно спостерігав за мною, подивований з моїх переживань.

– Ви нічим не могли зарадити.

– Міг! Я жодного разу не кинув йому і монетки, жоднісінької, ні разу! А ви?

– Наскільки я пам'ятаю, то жодного.

– Ви же гірші за мене! – обурився я. – Я же бачив, як ви ходите по місту і жменями роздаєте милостиню. Чому, чому не йому?

– Гадаю, він занадто старався.

– Так, бісової матері, так! – Тепер я також стояв біля вікна і вглядався у снігопад. – Я гадав, що відсутність головного убору в нього – це якийсь трюк, щоби розжалобити мене. Трясця, з часом геть усе сприймається наче якийсь трюк! Бувало, я ішов там вечорами під справжньою зливою, він співав, і через це мені ставало так холодно, що я ненавидів його до мозку кісток. Мені було цікаво, скільки ще людей відчували цей мороз і ненавиділи його, через те, що він їх так вихолоджував? Тож замість того, щоб заробляти гроші, у карнавіці він нічогісінько не мав. Як і решта,

я був ним невдоволений. А може, така категорія старців мала всі законні права на існування? Може, він був одним із нових бідних, що тільки починав цієї зими, а не жебраком із роду-віку, який спершу несе лихварю свій одяг, аби прогодуватися, а закінчує простоволосим під дощем?

Сніговерть хутчішала, затираючи ліхтарі і статуї в тіні цих ліхтарів попід ними.

– Як ви їх розрізняєте? – спитав я. – Хто з них чесний, а хто – ні?

– Річ у тім, – відказав тихо управитель, – що розрізнити їх неможливо. Хтось цим займається вже давно, став хитрішим і вже забув, із чого все починалося. Якоїсь суботи вони їдять, якоїсь неділі вже ні. У якийсь із понеділків попросили про позику. В якийсь із вівторків «стрільнули» свого першого сірника, а в четвер – сигарету. Минає кілька п'ятниць, і бозна-як вони вже стоять перед готелем «Ройял Гайберніан». Вони не здатні пояснити, як і чому. Та в одній речі вони певні: вони тримаються на краю прірви, чіпляються самісінькими нігтиками. На руки того сердеги з мосту О'Коннелла, певно, хтось наступив, тож він занепав духом і гайнув у воду. І що це нам

доводить? Їх не можна відігнати поглядом, від них не можна просто відвернутися. Від них не можна утекти і сховатися. Можна їм просто все віддати. Якщо почнеш визначати якісь межі, обов'язково когось образиш. Зараз я шкодую, що не давав тому сліпому співцю по шилінгу, щораз як я його минав. Що ж. Ну, що ж, нехай розрадою нам буде те, що мова була не про гроші, а загнали його якісь прикрощі вдома або тіні з минулого. Тепер нам цього вже не знати. Імені в газеті не надрукували.

Перед нашими очима тихо пролітав сніг. Унизу чигали темні постаті. Так одразу було й не сказати: чи то цей сніг перетворив вовків на овець, а чи з овець зробив вовків, коли тихо вкладав їм на плечі, спини, капелюхи та шалі своє біле манто.

За якусь мить, спускаючись униз нічним привидом-ліфтом, я раптом зрозумів, що тримаю в руці новий твідовий картуз.

Без пальта і навіть піджака я вийшов у ніч.

Картуза я віддав першому стрічному чоловікові. Навіть не знаю, чи він йому підійшов. Усі гроші з кишень вже незабаром я пороздавав.

А потім, уже на самоті, я стояв і тремтів, коли раптом вирішив задерти голову. Я стояв і мерз, і мружився, мружився, щосили мружився проти мовчазного сніговію. Я бачив високі вікна готелю, вогні і тіні.

«Як воно жити там? – подумалося мені. – Чи запалені каміни? Чи тепло там, як тим долоньям, коли ти на них собі дмухаєш? Хто всі ті люди? Чи вони п'ють? Чи вони щасливі?»

Чи вони знають узагалі, що я стою ТУТ?»

Перша ніч Великого посту

Хочете знати всі «чому» і «з якої причини?» ірландців? Що робить їх такими і змушує іти своєю дорогою? Ну, тоді слухайте. Я, власне, знав лише одного ірландця, але зустрічалися ми з ним сто сорок чотири ночі поспіль. Підходьте ближче: можливо, на його прикладі ви зрозумієте цей народ, який ладнається дощової ночі у похід і зникає, розчиняючись у тумані. Дивіться, ось і вони. Ось вони йдуть.

Того ірландця звали Нік.

Восени 1953 року я писав у Дубліні сценарій, і щодня таксі доправляло мене за тридцять кілометрів від річки Ліффі до величезного сірого дерев'яного будинку в георгіянському стилі¹, поблизу якого мій директор-продюсер вряди-годи полював верхи із собаками.

Всю безкінечну осінь, зиму і ранню весну ми обговорювали по вісім сторінок моєї базгранини за вечір. Потім, вже опівночі,

¹ Традиційна «георгіянська» забудова складалась із цегляних будинків із мінімальним декором, перевага віддавалася чітким геометричним лініям.

коли надходив час відправлятися на берег Ірландського моря¹ в готель «Ройял Гайберніан», я будив кілкокську² телефоністку і просив з'єднати мене з найтеплішим, навіть якщо він зовсім не опалювався, закамарком у місті.

– Це паб Гебера Фінна? – кричав я, щойно мене з'єднували. – Нік там? Чи могли би ви його покликати?

Я жваво уявляв собі їх, місцевих хлопців, як вони товпилися біля засидженого мухами дзеркала, схожого на зимовий замерзлий ставок, і, дивлячись у нього один поза одного, видавалися собі потопельниками, міцно вмерзлими у цей прекрасний лід. Серед тієї штовханини і теперішньо-тутешнього-таємничо-гучного перешіптування знаходився Нік, мій надто поміркований сільський шофер. Я чув у слухавці, як його покликав Гебер Фінн. Чув, як Нік відгукується:

¹ Ірландське море (ірл. *Muir Éireann*, англ. *Irish Sea*) – окраїнне море Атлантичного океану, розташоване між островами Великобританія на сході та Ірландія на заході.

² Кілкок (англ. *Kilcock*; ірл. *Cill Chosa*, «церква Кокі») – селище в Ірландії, що знаходиться у графстві Кілдер (провінція Ленстер).

– Ви тільки гляньте, я вже біля дверей!

Трохи раніше я дізнався, що це своє «вже біля дверей» він не брав близько до серця, що не принижувало його почуття гідності і не переривало дивовижної філіграні якогось витонченого і вагомого постулату, що його він із придигом виплітав перед відвідувачами Гебера Фінна. Радше це було поступове звільнення, коли центр ваги тіла помалу зміщується в дальній, порожній край кімнати, де знаходилися двері, на які ніхто не звертав уваги, але всі трималися від них подалі.

За цей час треба було встигнути видобути щось цінне із купи балаканини та брехні, зв'язати з іншими фактами і поставити мітки, щоби наступного ранку відразу ж після обміну охриплими вітаннями вхопити нитку вчорашньої бесіди і, не гаючи часу на передих і обмірковування, запустити човник спілкування так, щоби всі ниточки візерунка збігалися.

Я вирахував, що більшу частину нічної дороги Ніка становить відстань до дверей у закладі Гебера Фінна, – на це він затрачає півгодини. А на меншу – від закладу Фінна до будинку, де я чекав, – хвилин з п'ять.

Так було і в останню ніч перед Великим постом¹. Я зателефонував і взявся чекати.

Нарешті із нічного лісу вигулькнув шевроле 31-го року випуску, із торф'яно-рудим верхом, як і сам Нік. Автівка і водій м'яко, скрадливо і ніжно пихкали, посапували і хрипіли, легкими поштовхами в'їжджаючи у двір. Я навпомацки спустився по сходах і опинився під безмісячним, яскраво-зоряним небом. Заглянув у залите мороком лобове скло автівки: її приладова панель багато років не працювала.

– Ніку, це ти?

– Він самий, – таємниче прошепотів той. – Чудовий теплий вечір, еге ж?

Термометр показував п'ятдесят². Але Нік зроду не бував ближче до Рима, ніж на

¹ Великий піст – головний тривалий піст в багатьох християнських конфесіях (православ'ї, католицизмі та інших), мета якого полягає у приготуванні до святкування Великодня. У римо-католицькій традиції він охоплює сорок днів (лат. *Quadragesima*), які відраховуються від Попільної Середи до початку Служби Божої Вечері Господньої у Великий четвер, причому до цих сорока днів не входять неділі.

² П'ятдесят градусів за Фаренгейтом відповідає десяти градусам за Цельсієм.

узбережжі Тіпперері¹, тому поняття тепла й холоду були для нього доволі відносними.

– Дивовижно теплий вечір, – я сів спереду і зачинив двері, внаслідок чого пролунав протяглий скрип і посипалися пластівці іржі.

– Ну, Ніку, як поживаєш?

– Ох. – Він пустив автівку накомом униз по лісовій дорозі, лише іноді підправляючи кермом. – Живий, здоровий, як бачиш. Може, то через те, що завтра Великий піст?

– Великий піст, – задумливо мовив я. – Від чого ти відмовишся на час посту, Ніку?

– Я все обмізкував, – Нік різко затягнувся сигаретою, від чого його рожевощоке обличчя заволокло димом, – чого б мені не кинути цю погану звичку. Сигарети приємні, немов злиток золота, зате для легенів – справжнісінька мерзота. Відмовлюся від неї, кину палити, і до кінця року хвороб – як не бувало. Ти більше не побачиш цієї гидоти у мене в роті, а там, хтозна, може, й зовсім зав'яжу.

¹ Йдеться, мабуть, про ірландське місто Тіпперері (графство Південний Тіпперері), через яке протікає річка Ара.

– Браво! – вигукнув я, бо сам не куриив.

– От і я собі так сказав, – прохрипів Нік, примружуючи око від диму.

– Бажаю успіху, – продовжив я.

– Він мені потрібен, – зізнався той. – Аби поквитатися з оцим гріхом.

Ми їхали вперед, – впевнено долаючи вибоїни, об'їжджаючи торф'яні улоговини, – їхали крізь туман у Дублін, зі сталою швидкістю тридцять одна миля на годину.

Щоб мені пропадом пропасти, коли скажу неправду: навіть на тихих сільських дорогах Нік був найуважнішим водієм у всьому білому світі. Крім того, безневинним і святим у порівнянні з деякими автолюбителями, у яких щоразу спрацьовувала кнопка під назвою «параноя», коли ті, шубовснувши у крісло, несуться дорогами Лос-Анджелеса, Мехіко або Парижа. А також у порівнянні із тими сліпцями, які, начепивши чорні окуляри у голівудському стилі, відмовляються навіть від ковтка води із олов'яної кварти, легковажно посміхаються з вікон своїх спортивних автомобілів на Віа Венето¹, але при цьому б'ються

¹ Віа Вітторіо-Венето (*Via Vittorio Veneto*) – одна із найвідоміших вулиць Рима.

гальмові колодки, наче стрічка карнаваль-ного серпантину за лобовим склом.

Згадайте руїни Рима – безсумнівно, це наслідок розгулу диких моторизованих видр, ви чуєте їх ночами, коли ті з виттям гасають під вікнами вашого готелю, а ви почуваетесь християнином, виведеним на арену Колізею і полишеним на поталу левам¹.

А тепер про Ніка. Погляньте на його легенькі руки, які так любляче, так плавно обертають кермо автівки – наче це рухається годинникова стрілка, наче це обертаються зимові сузір'я у безшумному і сніжному небі.

Прислухайтеся до його тихого голосу, що пробивається крізь нічний туман і наче закликає дорогу. Нога ніжно, лагідно натискає на акселератор, швидкість – тридцять одна, ні милею більше, ні милею менше. Нік, Нік, і його надійний човен плавно

¹ 2-га пол. 1-го століття, коли до влади у Римській імперії прийшов Нерон, відома як початок епохи гонінь на християн. Християнство стало офіційно забороненим рухом. За наказом імператора християн розпинали на хрестах, обезголовлювали і, крім того, влаштовували масові видовища в цирках, на аренах яких на них випускали голодних звірів.

ковзає по темній і гладкій поверхні озера, у глибині якого зупиняється на спочинок Час.

Погляньте і порівняйте. Зв'яжіть себе з цією людиною стеблами літніх трав, подаруйте йому срібну монету, дружньо потисніть йому руку після кожної поїздки.

– На добраніч, Ніку, – сказав я біля готелю. – До завтра!

– На все добре... – прошелестів він.

І тихо поїхав.

Промайнуть двадцять три години сну, сніданку, ленчу, вечері, скляночка спиртного на ніч. У дощі та торф'яному серпанку розтануть години переписування кепської п'єси, і ще одна опівніч, і ось я знову виходжу з дому часів короля Георга, двері відчиняються, на сходи лягає жовтий, зігрітий вогнем струмінь світла, спускаюся вниз навмання, як сліпий, що читає за системою Брайля¹, шукаю знайому машину, знаючи, що вона десь абияк приткнулася на узбіччі. Чую її величезне серце, астма-

¹ Шрифт Брайля – рельєфно-крапковий шрифт для написання і читання сліпими, розроблений французом Луїсом Брайлем. В основі шрифту лежить комбінація шести крапок.

тичне зітхання посеред ночі, а Нік кашляє і бурмоче про себе: «Унція золота, це не так багато».

– А ось і ви, сер, – зрадив Нік.

Я по-свійському займаю переднє сидіння і зачиняю дверцята.

– Доброго здоров'я, Ніку! – сказав я, посміхаючись.

Тоді трапилося щось неймовірне. Машина рвонула, ніби нею вистрілили із вогнедишного гарматного жерла, зірвалася з місця, підстрибнула і понеслась, а згодом на повній швидкості кинулася вниз кам'янистою дорогою через кущі та миготливі тіні. Я вчепився за коліна, чотири рази вдарившись об дах машини.

– Ніку! – Я майже кричав. – Ніку!

У голові промайнули вуличні картини Лос-Анджелеса, Мехіко, Парижа. Я з відвертим жахом витріщився на спідометр: вісімдесят, дев'яносто, сто кілометрів. З-під коліс летів гравій, ми вискочили на основну дорогу, пронеслися по мості і вислизнули на похмурі вулиці Кілкока. За містом на швидкості сто десять кілометрів я відчував, як стеляться трави Ірландії, коли ми з ревом мчали вгору.

«Нік!» – подумав я і повернувся. Він сидів на своєму звичному місці, хоча незмінним залишалося одне: сигарета в роті, що відображалася червоним вогником то в одній, то в іншій зіниці.

Все інше в ньому змінилося, ніби сам ворог роду людського стиснув, зім'яв і переплавив його у темній жмені. Нік крутив кермом на всі боки; ми скажено проносилися під естакадами, крізь тунелі, зачіпаючи дорожні знаки на перехрестях, від чого ті крутилися у вихорі, наче збожеволілі флюгери.

Лице Ніка: розум покинув його, у погляді не було ні доброти, ні філософської злагоди. Рот викривила тривога, неспокій. Це обличчя було без прикрас – облуплена й ошпарена картоплина. Воно нагадувало сліпучий прожектор, що вперто і безглуздо втупився вдалину, в той час коли меткі руки, що обхопили кермо, тиснули й тиснули на нього, поки ми вписувались у черговий поворот чи минали нічні виступи.

Це не Нік, подумав я, це його брат. Або в його житті сталося щось страшне: катастрофа, горе в сім'ї, або хвороба, інакше не може бути.

Раптом Нік заговорив, і його голос теж видався чужим.

Зникла м'якість торфу, вогкість дерну, згасло на холодному дощі багаття, пожухла лагідна трава. Зараз його олов'яно-залізний голос, схожий на гуркіт сурми чи труби, заледве не оглушував.

– Ну, як життя? – крикнув Нік. – Як життя? – репетнув він.

Машині теж добряче перепало. Їй теж не по душі такі зміни. Вона була старенькою, добряче потріпаною і тепер хотіла би просто брести, наче злидар, до моря і неба, прислухаючись до свого дихання і хрустіння у суглобах. Але Ніку було не до жалю, він мчав назустріч катастрофі, таракотів назустріч геєні, немов мріяв зігріти змерзлі руки на персональній жарівні.

Нік нахилився вперед, машина рвала-ся вперед, із вихлопної труби виривалися величезні синювато-сірі клуби диму. І я, і Нік, і машина перетворилися на один клубок, що здригався, трусився і вдарявся об щось.

Мій глузд врятувала випадковість, і його не витрусило з тіла геть. Мій погляд у пошуках винуватця нашого польоту наткнув-

ся на палаюче, подібне до вулканічної лави, лице, і я майже знайшов ключ до відгадки.

– Ніку, – видихнув я, – це перша ніч Великого посту!

– І що? – здивувався той.

– А ти пам'ятаєш свою обітницю, дану на честь Великого посту? Чому ж у тебе в роті сигарета?

Якусь мить Нік не міг збагнути, що я маю на увазі. Потім понурив очі, побачив, що навколо нього в'ється димок, і здригнувся.

– А-а! – протягнув він. – Я кинув дещо *інше*.

І все стало зрозуміло.

Сто сорок ночей біля дверей старого будинку в стилі короля Георга я на дорогу випивав із моїм замовником краплю-другу бурбону чи шотландського віскі для зігріву. Потім, вдихаючи запахи пізнього літа – запахи пшениці, ячменю, вівса, змішані з моїми випарами, я йшов до машини, де сидів чоловік, котрий довгими вечорами чекав мого дзвінка у пабі, та що там – *жив* у Гебера Фінна.

«От дурень! – подумав я. – Як я міг про це забути?»

Впродовж довгих годин неспішних задушевних бесід у Гебера Фінна ці працюючі хлопці немовби насаджували сад, дбайливо вирощували його, а потім збирали урожай. Кожен із них додавав свою насінину чи квітку, садовими інструментами були їхні язики і підняті кухлі, де пінилися улюблені напої. Саме там Нік отримував свою душевність. Поступово вона зникала, змивалася тихими краплями дощу, які просочувались у розпалені нерви і заколихували в тілі розгнуданий норв.

Ті ж самі краплі дощу омивали його обличчя, залишаючи на ньому ознаки мудрості, зморшки Платона¹ й Есхіла². Стиглість врожаю забарвлювала щоки, зм'якшувала погляд, садила голос до хрипоті, розпрямляла груди, і серце уповільнювало божевільний алор, переходячи на неспішний крок. Дощ пом'якшував його жорсткі долоні, що тремтяче стискали кермо, дбайливо

¹ Платон (Πλάτων; 427 до н. е. – 347 або 348 до н. е.) – давньогрецький мислитель, засновник філософської школи – Академії Платона. Один із основоположників європейської філософії.

² Есхіл (Αἰσχύλου, 525 до н. е. – 456 до н. е.) – давньогрецький трагик, автор класичної трагедії, перший із трьох великих афінських трагиків V ст. до н. е. поряд із Софоклом та Еврипідом.

і зручно вмощував його у крісло з кінського волосу. І Нік дбайливо вів машину крізь тумани, що роз'єднували нас із Дубліном.

І я, зі смаком солоду на язиці, вдихаючи пекучі випари віскі, так жодного разу і не занюхав, що від Ніка тхне спиртним.

– Так, – повторив Нік, – я кинув дещо *інше*.

Останній пазл картинки зайняв своє місце.

Сьогодні – перша ніч Великого посту.

Вперше за всі ночі, які мені довелося провести з Ніком, він був тверезий. Усі ті сто сорок ночей Нік вів машину обережно і легко, але не через мою безпеку, зовсім ні. Просто душевність розтікалася по його тілу, округляючи круті повороти нічної дороги. І тоді я замислився: «Хто знає тих ірландців, які вони насправді? Який Нік? Котрий він справжній?»

Не хочу про це думати!

Для мене існує лише *один* Нік, той, якого створила сама Ірландія, з її погодою, дощами, сівбою і врожаями, з її висівками і суслом, броварнями, пляшковим розливом, з її літніми пабами кольору стиглої

пшениці, запахами ячменю. Коли їдеш через болота, відчуваєш її громохкий шепіт. І все це – Нік: його зуби, очі, серце, легені, руки. Якщо ви запитаєте мене, що робить ірландців такими, якими вони є, я вкажу вам на поворот до закладу Гебера Фінна.

Перша ніч Великого посту, і ось, не дорахувавши до дев'яти, ми в Дубліні! Я виходжу з автівки, вона повільно котиться по бруківці, тоді я нагинаюся і даю гроші моєму водієві. Щиро, з благанням, з теплою, з найдружнішими намірами у світі, я вдивляюся в його приємне, грубувате, але навдивовижу світле обличчя.

– Ніку, – обізвався я. – Зроби мені послугу.

– Просіть, що завгодно, – ледь не скрикнув він.

– Візьми гроші, тут більше, ніж зазвичай, – мовив я, – і купи найбільшу пляшку «ірландського моховитого»¹, яку лише зможеш знайти. Завтра, перш ніж заїдеш за мною ввечері, випий її до дна. Зробиш це, Ніку? Обіцяєш? Перехрестись і покляни-ся життям, що ти це зробиш.

¹ Йдеться про пиво, освітлене за допомогою ірландського моху.

Він замислився, і вже сама думка про це, як і раніше, зарум'янила його обличчя.

– Ви штовхаєте мене на тяжкий гріх, – сказав він.

Я втиснув гроші йому в долоню. Він засунув їх у кишеню і мовчки вступився вперед.

– На добраніч, Ніку, – сказав я. – До побачення.

– Дай Бог, – відповів Нік.

І поїхав.

Банші

Це була одна із тих ночей, коли ти, виїхавши на автівці із Дубліна, перетинаєш усю Ірландію, минаючи сплячі містечка, поринаючи в імлу, а потім у туман, який змішується з дощем і летить в безгоміння, що продувається вітром. Вся країна, як і раніше, холодна і заціпеніла. Це була ніч для дивовижних зустрічей з нескінченними нитями примарного павутиння, хоча за сотні миль не знайдеш жодного павука. Далеко за луками рипне хвіртка або у непевному місячному сяйві затремтить віконна шибя.

Це була, як кажуть ірландці, погода для банші¹. Я це відчував, я це зрозумів, щойно моє таксі, проїхавши останнє перехрестя, пригальмувало біля Кортаун-гаус,

¹ Банші, бенші (англ. «*banshee*», від ірл. «*bean sídhe*» – «жінка із Ші», що разом перекладається як «жінка із сідів», із потойбічного світу) – персонаж ірландського фольклору, жінка, яка, згідно із повір'ями, являється біля житла приреченої на смерть людини і своїми характерними стогонами та риданнями звістує, що година його смерті близька.

так далеко від Дубліна, що, здавалось, якби цієї ночі це місто зникло, ніхто б і не знав.

Я розраховувався із таксистом і спостерігав, як машина розвертається, щоби повернутися до живого міста, залишаючи мене із двадцятьма заново переписаними сторінками сценарію в кишені і кінорежисером, котрий чекав на мене в будинку. Я стояв в опівнічній тиші, вдихав Ірландію та видихав вогкість із вугільних шахт моєї душі.

Потім я постукав.

Двері майже відразу відчинилися навстіж. На порозі з'явився Джон Гемптон¹, який одразу всунув мені в руку скляночку хересу і потягнув у дім.

– Їй-богу, хлопче, ти мене заінтригував. Знімай пальто. Давай сюди сценарій. Встиг закінчити? Ах, *ти* вже казав. Я вмираю з цікавості. Радий, що зателефонував із Дубліна. Вдома нема нікого. Клара

¹ Мається на увазі знаменитий американський режисер, сценарист і актор Джон Г'юстон (*John Huston*, 1906–1987), котрий у середині 1950-х знімав в Ірландії екранізацію роману Г. Мелвіла «Мобі Дік» (1851) за сценарієм Р. Бредбері; далі в оповіданні фільм називається «Звір».

з дітьми в Парижі. Ми з тобою спокійно перечитаємо, доведемо до пуття епізоди, розіп'ємо плящину, до другої вкладаємося спати – а там... А це що?

Двері залишилися відчиненими. Джон ступив уперед, схилив голову, заплющив очі і прислухався.

Над луками шурхотів вітер. Від цього звуку здавалося, ніби на велетенській постелі з хмар хтось відкидає простирадла.

Я теж прислухався.

Десь із темних полів долинув слабкий стогін, тихий схлип.

Не розплющуючи очей, Джон прошепотів:

– Ти знаєш, друже, що це?

– Що?

– Потім скажу. За мною!

Грюкнувши дверима, він розвернувся і попрямував попереду мене – самотній господар безлюдних володінь, у домашньому халаті, спортивних штанах і начищених черевиках; непокірне волосся, як завжди, підняте вгору, мов у плавця, котрий пливе чи то за течією, чи проти, і весь час пірнає в ліжка до чужих жінок.

У бібліотеці, зупинившись перед каміном, він дав мені сигнал проблеском сміху, наче променем маяка, зблиснувши білозубою посмішкою, і тицьнув мені другу склянку хересу в обмін на сценарій, який йому довелося вирвати у мене з рук.

– Подивимося, що породив мій геній, моя ліва півкуля, моя правиця. Сідай. Пий. Слухай.

Широко розставивши ноги на кам'яних плитах, він вигрівав задницю, переглядав рукопис і краєм ока стежив, як швидко зникає у моїй склянці херес і мимоволі заплющуються очі, коли наступна сторінка, випущена з його рук, кружляла в повітрі, перед тим як опуститися на килим. Закінчивши читати, він відправив у політ останній аркуш, закурив тонку сигару і взявся попахкувати, втупившись у стелю і витягуючи з мене душу.

– Сучий ти сину, – зрештою мовив він, видихаючи дим. – Чудово. Чорт забирай, хлопче. Блискуче!

Всередині у мене все обірвалося. Я не очікував такого удару похвали.

– Певна річ, треба трохи скоротити!

Тепер в душі все повернулося на свої місце.

– Певна річ, – підтакнув я.

Він нахилився, щоби зібрати з підлоги сторінки, від чого став схожий на величезного самця шимпанзе. Потім відвернувся, і я вже було подумав, що рукопис ось-ось полетить у вогонь. Але дивлячись на полум'я, він міцно стиснув його в руках.

– Яюсь, синку, – тихо мовив він, – ти повинен навчити мене писати сценарії.

Тепер він розслабився, мирячись із неминучим і не приховуючи справжнього захоплення.

– Яюсь, – реготнув я, – ви повинні навчити мене знімати кіно.

– «Звір» буде *нашим* спільним фільмом, синку. Ми – одна команда.

Він підвівся і підійшов до мене цокнутися:

– Ми – чудова команда! – Тут він змінив тему. – Як дружина, як діти?

– Чекають мене на Сицилії, де тепло.

– Ще трохи і відправимо тебе до них, на сонечко, вже недовго залишилося! Мені...

Схиливши голову набік, він застиг у театральній позі і прислухався.

– Гей, що там таке? – прошепотів він.

Я повернувся до дверей і став чекати.

Цього разу за стінами величезного старого будинку ниткою простягнувся ледь вловимий звук, немов хтось виколупнув нігтем фарбу чи ковзнув униз по стовбуру сухого дерева. Потім долинув найтихіший видих зі стогоном, а за ним щось схоже на плач.

Джон так само театрально подався вперед, знову завмер, наче жива скульптура, роззявив рот, ніби хотів заковтнути ці звуки, і витріщив очі, які від удаваної тривоги стали завбільшки як куряче яйце.

– Сказати тобі, друже, що це був за звук? Банші!

– Що? – вихопилося у мене.

– Банші! – наголосив він. – Це привиди старих жінок, що виходять на дорогу, коли комусь судилося через годину померти. Ось що то був за звук! – Він підійшов до вікна, підняв штору і виглянув на вулицю. – Тс-с-с! А якщо вони прийшли за нами?

– Дурниці, Джоне! – Я тихо посміявся.

– Ні, друже, ні. – Він пильно дивився в темряву, смакуючи цю мелодраму. – Що не кажи, а я живу в тутешніх місцях десять років. Сюди прийшла смерть. Банші все знає! То про що ми розмовляли?

Він легко зруйнував чари, повернувся до каміна і вступився у мій сценарій, так наче то була хитромудра головоломка.

– Ти помітив, Дугу, що «Звір» – це ви-капаний я? Герой підкорює океани, підко-рює жінок направо і наліво – і так по всьо-му світу, ніде не затримуючись. Напевно, саме тому мене зачепив цей сценарій. Тобі цікаво, скільки у мене було жінок? Сотні! Адже я...

Він замовк, мої рядки знову прикували його увагу. Його обличчя засяяло.

– Блискуче!

Я боязко вичікував.

– Ні, я про інше. – Відкинувши сцена-рій, він схопив з камінної полиці свіжий номер лондонського «Таймс»¹. – Я ось про це! Чудова рецензія на твій останній збір-ник оповідань!

– Невже? – мене аж підкинуло.

– Спокійно, друже. Я сам *прочитаю* тобі цю запаморочливу рецензію. Ти бу-деш у захваті. Це приголомшливо!

¹ «Таймс» («*The Times*» – «часи») – впливова щоденна британська газета, одна із найстаріших у світі (заснована у 1785 р.). Історично вважається консервативною газетою.

У моєму серці утворилася проточина, і воно затонуло. Я здогадувався, що мене чекає черговий розіграш або – ще гірше – замаскована під розіграш правда.

– Отже, слухай!

Джон розгорнув газету і, наче старозавітний Ахав зі Святого Письма¹, почав читати:

– Можливо, оповідання Дугласа Роджерса і вважають найвищим здобутком американської літератури... – Джон зробив паузу і безневинно підморгнув. – Погодься, поки що непогано!

– Продовжуйте, Джоне, – благав я і вилив у себе вміст склянки. Так кидають жереб долі в безодню цілковитого краху волі.

– ... але у нас, в Лондоні, – виразно читав Джон, – від белетриста очікують більшого. Копіюючи ідеї Кіплінга, стиль Моема і сарказм Івліна Во², Роджерс борсається

¹ Ахав (івр. אַחַב, п. 8, д.-грец. Αχαιβ) – цар Ізраїльського царства в 873–852 рр. до н. е. Історія його правління і протистояння з пророком Іллею детально викладена у Третій книзі Царств.

² Видатні британські письменники: Ред'ярд Кіплінг (*Rudyard Kipling*, 1865–1936), Вільям Сомерсет Моєм (*William Somerset Maugham*, 1874–1965), Івлін Во (*Evelyn Waugh*, 1903–1966).

десь посередині Атлантичного океану. Йо-го твори позбавлені самобутності, це не що інше, як недолугі переспіви класики. Ду-гласе Роджерсе, пливіть додому!

Я стрепенувся і почав метушитися, а Джон ліниво кинув газету в камін, де вона затремтіла, наче підстрелений птах, і швидко згинула в ревучих іскрах та полум'ї.

Втративши голову, я дивився вниз і ледве не кинувся у вогонь за цією кля-тою рецензією, але зрештою був радий, що вона згоріла.

Джон, котрий не зводив з мене очей, був радий-радісінський. У мене палали щоки, скреготали зуби. Рука, що прирос-ла до камінної полиці, похолола і стисну-лася у залізний кулак.

З очей бризнули сльози, бо закостені-лий язик не міг ворухнутися.

– У чому річ, друже? – Джон пильно і з непідробною цікавістю дивився на мене, наче мавпа, до якої у клітку жбурнули хворого товариша. – Зле почувашся?

– Ради Бога, Джоне, це вже занадто! – розійшовся я. – Невже не можна обійтися без цього?

Я штовхнув ногою тліюче поліно, яке перекинулося і випустило цілий танок іскор.

– Дугу, я й не припускав...

– Авжеж не припускав, дідько би тебе вхопив! – Я весь кипів, втупившись на нього сповненими сліз очима. – Що з тобою сталося?

– Все добре, Дугу. Рецензія була чудова, хвалебна. Я просто додав кілька рядків, щоби тебе підколоти!

– Але тепер я цього не дізнаюся! – скрикнув я. – Ось, дивися!

Щоби упевнитись, я ще раз копнув вуглини.

– Завтра можеш купити цей номер в Дубліні. Прочитаєш сам. Ти їм до вподоби, Дугу. Господи, я просто хотів, щоби ти не зазнавався. Жарт вичерпаний. Головне, синку, що нині ти написав найкращі епізоди для свого грандіозного сценарію. – Джон поклав руку мені на плече.

Таким вже був Джон: спочатку вдарить тебе нижче пояса, а потім виливає тонну дикого солодкого меду.

– Знаєш, Дугу, в чому твоя проблема? – Він тицьнув ще одну склянку хересу в мою тремтячу руку. – Ех!

– У чому? – видихнув я, наче дитина, котра забула образу і готова знову сміятися. – Кажіть вже.

– Проблема у тому, Дугу... – Джон зобразив променисту посмішку, дивлячись мені прямо у вічі, наче Свенгалі¹. – Ти не ставишся до мене з такою прихильністю, як я до тебе!

– Годі вам, Джоне...

– *Серйозно*, синку. Повір, я за тебе кому хоч в'язи скручу. Ти – найбільший із нинішніх живих письменників, я тебе полюбив усім серцем і душею. Ось я й подумав, що ти зрозумієш мій розіграш. Тепер бачу, як я помилявся...

– Ні-ні, Джоне, – заперечив я, ненавидячи себе, адже тепер він ще й змушує мене вибачатися! – Пусте.

– Ти вибач мене, друже, мені справді жаль...

– Облиште! – гмикнув я, засміявшись. – Я до вас ставлюся дуже прихильно, незважаючи ні на що. Я...

¹ Свенгалі – гіпнотизер-лиходій, персонаж роману Джорджа дю Мор'є (*George du Maurier*, 1834–1896) «Трільбі» (1894). Під впливом цього роману був написаний «Привид Опер» Гастона Леру.

– Ну, ушанував! Отже... – різко повернувшись, Джон потер долоні і почав тасувати сторінки, наче затятий махляр. – Давай упродовж годинки вкоротимо твій прекрасний, геніальний сценарій, а потім...

Уже втретє за цю ніч він змінив тон і настрої розмови.

– Тихо! – раптом вигукнув Джон. Примружившись, він захитався посеред кімнати, наче потопельник під водою. – Дугу, ти чув?

Будинок затремтів від вітру. Довгий ніготь дряпнув віконну шибу на горищі. Місяць огорнув скорботний шепіт хмар.

– Банші, і не одна, – кивком вказав Джон, схиливши голову, завмер в очікуванні. Потім різко звів погляд: – Дугу! Зганяй *подивися*.

– Ще чого!

– Давай-давай, – наполягав Джон. – А то у нас сьогодні якась ніч омани. Ти не віриш *мені*, і в *цьому* сумніваєшся. Накинь моє пальто. За мною!

У передпокої він відчинив шафу і висмикнув велетенського розміру твідове пальто, пропахле сигарами і дорогим віскі. Розправивши його в своїх мавпячих

руках, він почав водити ним переді мною, наче тореадор мулетою.

– Гей, *торо*¹! Торо!

– Джоне, – важко видихнув я.

– А ти боягуз, Дугу? Злякався? Та ти...

Уже вчетверте за парадовими дверима ми обидва почули стогін, крик, затихаючий шепіт зимової ночі.

– Тебе чекають, друже! – врочисто виголосив Джон. – Виходь. Побіжиш за нашу команду!

Від чужого пальта відгонило тютюном і випивкою. Джон із королівською гідністю застебнув на мені гудзики і, вхопивши за вуха, поцілував у чоло.

– Буду за тебе вболівати на трибуні, хлопче. Побіг би з тобою, але банші можуть збентежитись. Успіхів, синку, а якщо не повернешся... я любив тебе, наче сина!

– Господи Ісусе! – видихнув я і відчинив двері.

Але Джон раптом вклинився поміж мною і холодним повівом місяця.

– Ні, не йди, друже. Я передумав! Якщо тебе вб'ють...

¹ У перекладі з іспанської – «бик».

– Джоне, – я вирвався з його рук, – це ж була ваша *затія*. Гадаю, ви намовили Келлі, котра доглядає за вашою конюшнею, щоби вона підвивала серед ночі вам на потіху.

– Дугу! – скрикнув він, як зазвичай, насмішкувато-серйозно, хапаючи мене за плечі, – Богом клянусь!

– Бувайте, Джоне. – У мені проснулась злість і цікавість.

Вийшовши за поріг, я одразу про це пожалів. У мене за спиною грюкнули двері, дзвякнула клямка. Невже він з мене насміявся? За мить я побачив його силует у вікні бібліотеки: тримаючи в руці склянку хересу, він спостерігав за нічним спектаклем, будучи водночас режисером і захопленим глядачем.

Вилаявшись під ніс, я відвернувся, втягнув голову в плечі, загорнувся в пальто, наче Цезар, і, не звертаючи уваги на вітер, який встромив у мене зо два десятки ножів, покрокував по гравію.

Постою тут хвилин з десять, міркував я, нехай він трохи занепокоїться, щоби цей розіграш обернувся проти нього, а потім розірву сорочку, прикрашу її кров'ю

і пришкандибаю назад, придумавши якусь страхітливу історію. Так, їй-богу, буде йому жарт...

Я зупинився.

Тому що у невеликому гайку, в улоговині, мені здалося, що я побачив повітряного змія, який розцвів паперовою квіткою, а потім полетів за живопліт.

Майже повний місяць сховався за хмарами, посилаючи мені острівці темряви.

Вдалині неначе хтось розірвав букет білих квітів, які встелили сіру доріжку. Водночас почувся ледве вловимий плач, найтихіший стогін, наче скрип дверцят.

Здригнувшись, я відскочив назад і озирнувся на будинок.

Фізіономія Джона, ніби вирізана з гарбуза, маячила у вікні і з усмішкою потягувала херес, оточена теплим, мовби підсмажений хліб, затишком.

– О-о-ох... – простогнав чийсь голос. – Боже...

І тут я побачив цю дівчину.

Вона стояла, притулившись до дерева, в довгій хламиді місячного кольору, а поверх вилася важка вовняна шаль, що сягала аж до стегон і яка жила своїм власним

життям: хвилювалася, тремтіла, розвівалася на вітрі.

Вона, здавалося, не помітила моєї присутності, а якщо й помітила, їй було все одно; вона мене не боялася, в цьому світі вона вже нічого не боялася. Про те повідав їй прямий, непохитний погляд, спрямований на будинок, до чоловічого силуету у вікні бібліотеки.

Сніжне обличчя було ніби вибите з холодного білого мармуру, як у родовитих ірландських жінок: лебедина шия, пухкенькі, хоч і тремтячі губи, променисті ніжно-зелені очі. Від того, якими прекрасними були ті очі, яким гарним був її профіль за покривом тремтячих гілок, у мене в душі щось перевернулося, стислося від болю і вмерло. На мене нахлинула вбивча туга, яка охоплює чоловіків, котрі бачать проминальну красу, яка ось-ось зникне і більше не повернеться. У таку мить хочеться крикнути: стій, я люблю тебе. Але язик не повертається це вимовити. І літо вливається у її тіло, щоби ніколи більше не повернутися.

Аж ось ця красуня, котра не зводила очей із вікна далекого будинку, заговорила:
– Він там?

– Що? – запитав я.

– Адже це він? – перепитала вона. – Звір. Монстр. Той самий, – сказала вона з тихою люттю.

– Як на мене...

– Запеклий хижак, – продовжувала вона. – Двоногий. Інші приходять і йдуть, а він вічний. Витирає руки об живу плоть. Дівчата для нього – серветки, а жінки – нічні закуски. Він тримає їх у винному погребі і вирізняє не за йменнями, а за роками. Ісусе солодкий, невже це він?

Простеживши за її поглядом, я побачив все ту ж тінь у далекому вікні, за гальявиною для гри в крокет.

Я уявив свого режисера в Парижі, в Римі, у Нью-Йорку, в Голівуді, і побачив річки жінок, по яких він пройшовся, наче зловісний Ісус по теплому морю, залишаючи відбитки ніг. Сонми жінок танцювали на столах, мріючи почути його аплодисменти, а він, стоячи біля виходу, говорив: «Люба, позич п'ятірку. Від самого погляду на цього жебрака біля дверей у мене просто серце розривається»...

Дивлячись на цю дівчину, темним волоссям якої грався нічний вітер, я запитав:

– І все ж, хто він такий?

– Все той же, – відповіла вона. – Той, хто живе в цьому будинку, хто любив мене, а тепер не пам'ятає. – З-під опущених повік потекли сльози.

– Він тут більше не живе, – сказав я.

– Неправда! – Вона різко повернулася до мене, немов хотіла ударити або плюнути. – Навіщо ти брешеш?

– Послухай... – Я вдивлявся у свіжий, але потемнілий сніг на її обличчі. – То був інший час.

– Ні, є тільки *теперішній час!* – Мені здалося, вона зараз кинеється до будинку. – Я люблю його, як і раніше, – так сильно, що будь-кому скручу за нього шию, нехай навіть за це спокутуватиму!

– Скажи його ім'я. – Я перегородив їй шлях. – Як його звати?

– Вілл, як же іще? Віллі. Вільям.

Вона зробила крок уперед. Я підняв руки і похитав головою:

– Ні, тут живе Джонні. Джон.

– Брехня! Я його чую. Ім'я інше, але це він. Поглянь сюди! Ти теж відчуєш!

Вона підставила долоні вітру, що летів у бік будинку, я повернувся і відчув те ж

саме: інший рік, міжчасся. Про це говорили пориви вітру, і ніч, і тьмаве світло у великому вікні, де маячила тінь.

– Це він!

– Він мій друг, – обережно сказав я.

– Такий нікому і ніколи не буде другом!

Я спробував поглянути на цей будинок її очима і подумав: Господи, невже так повелося віддавна, що за будь-яких епох тут мусить замешкувати якийсь чоловік – і сорок, і вісімдесят, і сто років тому! Ні, не один і той самий, а зловісні двійники, і на дорогу завжди виходила ця розгублена дівчина, у якої замість любові – сніг на руках, замість розради – лід у серці; їй тільки й залишається, що шепотіти, наспівувати, стогнати і плакати до самого світанку, а коли зійде місяць, починати все знову.

– Тут живе мій друг, – повторив я.

– Якщо це правда, – люто прошепотіла вона, – тоді ти мені ворог!

Я дивився, як вітер здував з дороги пилюку у бік кладовища.

– Повертайся, звідки прийшла, – сказав я.

Вона глянула на ту саму дорогу, ту саму пилюку, і голос її затих.

– Отже, спокою не буде? – простогнала вона. – Невже доведеться рік за роком повертатися сюди, і жодної відплати?

– Якби це справді був твій Віллі, твій Вільям, – сказав я, – міг би я тобі хоч чимось допомогти?

– Пришли його сюди, – напівголосно відповіла вона.

– Навіщо він тобі?

– Щоби лягти з ним поруч, – прошепотіла та, – і більше не підніматися. Щоб він залишився каменем у холодній річці.

– Он як, – відповів я і кивнув.

– Що ж, пришлеш його до мене?

– Ні. Він не той, хто тобі потрібен. Хоча й дуже схожий. Майже однаковісінький. Він теж їсть на сніданок дівчат, витирає губи їхніми шовками, і звать його в різні століття по-різному.

– Йому теж незнане кохання?

– Це слово він закидає, наче рибалка, замість вудки, – сказав я.

– Ах, Христе! Отже, я піймалася на гачок! – У неї вирвався такий стогін, що тінь у будинку за галявиною припала до вікна. – Буду стояти тут усю ніч, – сказала вона. – Він, звичайно, відчує, що я тут,

і його серце розтане – не важливо, як його звуть і скільки зла у нього в душі. Який зараз рік? Як довго я чекаю?

– Не скажу, – відповів я. – Якщо дізнаєшся, це вразить тебе у саме серце.

Повернувши голову, вона вперше подивилася мені прямо в лице.

– Ось ти який – добряк начебто, із тих, котрі ніколи не обдурять, не образять, не покинуть? Боже милостивий! Де ж ти був раніше?

Здійнявся вітер, і його завивання відлунювали у неї в грудях. Десь далеко, у сплячому містечку, вибив годинник.

– Мені пора йти. – Я перевів подих. – Як же все-таки допомогти тобі віднайти спокій?

– Ніяк, – відповіла вона, – тому що не ти винуватець.

– Зрозумів.

– Нічого ти не зрозумів. Але намагаєшся зрозуміти. І за це велике спасибі. Іди в будинок, бо ще зустрінеш свою смерть.

– А ти?

– Що я? – посміхнулася вона. – Я свою зустріла давно. А двох смертей не буває. Іди!

Я пішов із задоволенням. Я був ситий по горло нічним холодом, блідим місяцем, міжчассям – і нею. Вітер підганяв мене вгору по трав'янистому пагорбі. Біля дверей я обернувся. Піднявши руку, вона все ще стояла на молочному шляху, і важка шаль тріпотіла на вітрі.

– Не барися, – почулося мені, – передай, що його чекають!

Я вибив замок плечем, влетів у будинок і помчав по коридору, мигнувши блідою блискавкою у величезному дзеркалі, а серце при цьому ледь не вилітало з грудей.

У бібліотеці Джон, допиваючи чергову чарку спиртного, наповнив і мою.

– Коли ти тільки навчишся не сприймати мої слова як святу правду? – сказав він. – Боже, поглянь на себе! Весь посинів від холоду. Давай вип'ємо. А потім повторимо.

Я випив, він налив ще, я знову випив.

– Отже, це був жарт?

– А що ж іще? – Джон зареготав, але раптом осікся.

За стінами будинку знову почувся стогін, подряпування нігтем, шкрябання місяця по черепиці.

– Сюди прийшла ваша банші, – сказав я, дивлячись у свою склянку і не в змозі поворухнутися.

– Звичайно, друже, звичайно, прийшла, – примовляв Джон. – Ти випий, Дугу, а я ще раз прочитаю тобі цю чудову рецензію з «Таймс».

– Ви ж спалили її, Джоне.

– Твоя правда, друже, але я знаю текст, як свої п'ять пальців. Ти пий, пий.

– Джоне, – я втупився у вогонь, туди, де ворухнувся попіл згорілої газети. – А ця... рецензія... вона справді була опублікована?

– Аякже, справді, так-так. Насправді... – Для більшої виразності він зробив паузу. – У редакції «Таймс» знають, як я тебе люблю, Дугу, тому рецензію на твій збірник замовили у мене. – Протягнувши свою довгу руку, Джон підлив мені спиртного. – Я й написав. Зрозуміло, під вигаданим ім'ям – інакше мене би не вмовили. Але я повинен бути чесним, Дугу, я просто не мав права лукавити. Тому відзначив найблискучіші місця, і менш вдалі. Дещо розкритикував, як завжди, коли ти приносиш паршивий епізод, що вимагає переробки. Словом, вчинив справедливо. Ти згоден?

Він нахилився, взяв мене за підборіддя і змусив підняти голову, щоби довгим, проникливим поглядом заглянути мені в очі.

– Ти образився?

– Ні, – сказав я тремтячим голосом.

– Ну й добре. Ти вибачай. Це розіграш, друже, примітивний розіграш. – Він по-дружньому штовхнув мене в плече.

Поштовх вийшов зовсім легким, але мені видався ударом кувалдою.

– Краще б його не було, цього розіграшу. Краще б у газеті була справжня рецензія.

– Згідний, друже. Ти весь зблід. Я...

Навколо будинку облетів вітер. Шибки дзвякнули і зашепотіли.

Раптом без будь-якої причини у мене вирвалося:

– Банші. Це вона.

– Це був жарт, Дугу. Зі мною будь насторожі.

– Ні, – сказав я, дивлячись у вікно, – вона там.

Джон розсміявся.

– Ти, схоже, бачив її, чи не так?

– Це юна, прекрасна дівчина, яка від холоду кутається в шаль. У неї довге чорне

волосся і величезні зелені очі, обличчя – наче сніг, гордий фінікійський профіль. Вам такі зустрічалися у житті, Джоне?

– Тисячі, – зареготав Джон, але вже не так гучно, остерігаючись підступу. – Чорт забирай...

– Вона чекає вас, – сказав я. – Внизу, біля головної дороги.

Джон невпевнено подивився у вікно.

– Це її голос ми чули, – продовжував я. – Вона описала вас або когось дуже схожого. Називала вас – Віллі, Вілл, Вільям. Втім, я й так второпав, що це ви.

Джон замислився:

– Юна, кажеш, та ще й вродлива, і зовсім близько.

– Найвродливіша жінка, яку я коли-небудь бачив.

– З ножем?

– Без зброї.

– Ну що ж, – видихнув Джон, – гадаю, треба вийти туди і поговорити з нею, як ти вважаєш?

– Вона чекає.

Він рушив до виходу.

– Накиньте пальто, там холодно, – сказав я.

Коли він одягав пальто, ми знову почули ці звуки – дуже виразні. Стогін, ридання, стогін.

– Боже. – Джон уже взявся за ручку дверей, щоби я не запідозрив його у легкодухості. – Вона й *справді* там.

Він змусив себе повернути ручку і відчинити двері. Вітер, зітхнувши, влетів у будинок, принісши з собою ще один слабкий стогін.

Стоячи на холоді, Джон вдивлявся у темряву, де зникала садова доріжка.

– Стійте! – закричав я в останній момент.

Джон зупинився.

– Я не договорив. Вона справді поруч. І ходить. Але... вона мертва.

– Мені не страшно, – відгукнувся Джон.

– Вірю, – сказав я, – зате мені страшно. Звідти немає повернення. Нехай у мені зараз палає до вас лють, але я вас нікуди не відпущу. Треба зачинити двері.

Знову цей стогін, потім плач.

– Зачиніть двері.

Я спробував відірвати його пальці від мідної ручки, але він міцно стиснув її, нахилив голову і зітхнув:

– А в тебе непогано виходить, юначе. Майже як у мене. У наступному фільмі дам тобі роль. Будеш зіркою.

Він повернувся, переступив поріг у холодну ніч, безшумно зачинивши двері.

Коли під його підощвами скрипнув гравій, я накинув заціпку і квапливо пройшовся по будинку, вимикаючи світло. Зайшовши в бібліотеку, я почув, як у трубі заскиглив вітер, що спустився по димоходу і перегрів у каміні темний попіл лондонської «Таймс».

Я довго вдивлявся у попіл, але потім стрепенувся, вибіг по сходах, перестрибуючи через дві сходинки, грюкнув дверима мансарди, роздягнувся, пірнув з головою під ковдру і почув, як міський годинник вибив один раз.

А моя спальня загубилася високо на горищі, під самим небом: якби хтось чи щось і надумало скребти, стукати, барабанити у парадові двері, шепотіти, благати, кричати...

Хто б це почув?

П'єм за лорда дорогого, ну а решта – стрепенного!

Припустимо, у когось народилося немовля, – мине ледь не цілий день, поки новина не вибродить, не процідиться чи якимось іншим побитом не дістанеться через зелені ірландські поля до найближчого містечка і найближчого пабу, себто закладу Гібера Фінна.

А коли хтось помре, тоді над полями та пагорбами зазвучить цілий симфонічний оркестр. Грандіозне «тра-та-та» злетить над усією округою, щоби рикошетом відбитися від грифельних дощечок для записів замовлень і подвигнути випивак на згубний вигук: «Іще!».

Так сталося і цього спекотного літнього дня. Не встиг паб відкритися, провітритися і прийняти завсідників, як Фінн крізь відчинені навстіж двері побачив хмару дорожнього пилу.

– Це Дун, – пробурмотів Фінн.

Дун був місцевим гімнічним спринтером, котрий ухитрявся вислизати з кі-

нотеатру до перших звуків ненависного державного гімну¹, а також першим новинарем.

– І з недобрими новинами, – пробурмотів Фінн. – *Надто* вже він хвацько біжить!

– Ага! – крикнув Дун, перестрибуючи через поріг. – Питання закрите, він упокоївся!

Посидільці повернулися до нього.

Дун насолоджувався миттю свого триумфу над загальним невіданням.

– Ану, заради Господа, хлебни осьо. Може, тоді язик розв'яжеться!

Фінн тицьнув склянку в загребущу лапу Дуна. Той, промочивши горло, почав ламати голову над тим, як викласти факти.

– Сам, – нарешті видихнув він. – Лорд Кілготтен. Помер. Ще й години не минуло!

– Боже, – всі як один тихенько ахнули. – Благослови його душу. Добрий був старий. Незлецької вдачі.

Адже лорд Кілготтен, скільки вони себе пам'ятали, завше ходив по тих же полях,

¹ Детальніше про це див. в оповіданні «Забіг під національний гімн» (Бредбері Р. Все літо наче день один. 100 оповідань. Том перший : у 2-х кн. Кн. 2. – Тернопіль, 2015).

вигонах, коморах, не минаючи і цього закладу. Його скін став не менш значним, як свого часу відплиття норманів у Францію¹ або вихід клятих британців з Бомбея².

– Чудовий був чоловік. – Фінн випив за його світлу пам'ять. – Дарма, що гайнував два тижні на рік у Лондоні.

– Скільки йому стукнуло? – запитав Бренніген. – Вісімдесят п'ять? Вісімдесят вісім? Ми гадали, що його час вже давно вийшов.

– Таких людей, – сказав Дун, – сам Господь мусить рубати під корінь. Приміром, ми гадали, що Париж, де він не так давно гостював, його доконає, але ж ні. Він повинен був потонути в алкоголі, але ж цього не сталося, не сталося, і він доплив до берега. А вбила його годину тому якась там блискавочка посеред поля, де він зі своєю дев'ятнад-

¹ Походи норманів – германомовних жителів Скандинавії на землі Західної і Південної Європи тривали із VIII по XI ст. Нащадки норманів – вихідці з Нормандії – підкорили в 2-й пол. XI ст. Англію і з часом асимілювалися із місцевим населенням.

² Це сталося у 1947 р., коли Британська Індія, що до того часу була британською колонією, здобула незалежність.

цятирічною панночкою-секретаркою збирав під деревом суниці.

– Йсусе, – сказав Фінн, – звідки ж у таку пору взятися суницям? Це вона гепнула його блискавкою пристрасті. Згорів дотла!

Після цих слів пролунав салют із двадцяти і ще однієї гармати, який поволі стих, коли вони згадали причину тих веселощів, а в бар почали прибувати інші містяни, щоб передихнути і причаститися.

– Цікаво, – зрештою вдався до розмислів Гебер Фінн таким тоном, що змусив би навіть богів Вальгалли¹ завмерти за столом, а не чухатися. – Цікаво, що станеться з усім тим вином, яке лорд Кілготтен поховав у бочках і кадубах, з тими десятками тисяч кварт і тонн у підвалах і на горищах, а може, – хто знає, – навіть під ліжком?

– Авжеж, – спохопилися приголомшені таким поворотом завсідники. – Авжеж. Направду. Що?

¹ Вальгалла – у германо-скандинавській міфології небесні палати для загиблих у бою, рай для звитяжних воїнів, де правує сам Одін.

– Певна річ, його заповідано якомусь клятому янкі – прибудному кузену чи пле-міннику, розбещеному Римом, опалілим після Парижа, котрий прителюшиться сюди завтра, щоби загарбати і жлуктити, вхопити і вшитися, а що Кілкоку разом із нами – і в скрині пусто і в кишені не густо! – випалив усе це Дун на одному подиху.

– Авжеж, – приглушено зазвучали го-лоси, мовби обгорнуті темним оксамитом барабани під час нічного походу. – Авжеж.

– Рідні у нього нема! – сказав Фінн. – Жодні бовдури-племянники і недотепи-пле-мінниці, що випадають із гондол у Венеції, сюди не припливуть. Я сам усе розвідав.

Фінн виждав. Зараз мала настати мить його торжества. Всі повітріщалися. Всі нашорошили вуха, щоби не пропустити важливого повідомлення.

– Чому би, подумалося мені, не бути волі Божій на те, щоби Кілготтен заповів усі десять тисяч пляшок бордо і бур-гундського жителям найчудовішого міста в усій Ірландії? *Нам!*

Ці слова спричинили неабиякий галас, перерваний тим, що двійчаті двері розі-йшлися навстіж і посеред пабу постала

благовірна Фінна, котра лише наскоками заявлялася у цей свинарник, а заявившись, оглянула присутніх і як відрубала:

– Похорон через годину!

– Через годину? – скрикнув Фінн. – Як, та ж він ще й не охолов...

– Рівно опівдні, – повторила дружина, наче підрісши від споглядання цього мерзотного племені. – Лікар зі священником вже повернулися із замку. Похорон того самого дня – така воля його світлості. «Варварство, – сказав отець Келлі, – та й яма не викопана». «Яма є! – сказав лікар. – Генраган збирався вмирати, але вчора закомизився і пережив ніч. Вже я його лікував і так, і сяк, але він чоловік затятий. А тимчасом могила пропадає даремно. У неї й покладемо Кілпоттена: підсипка є, навіть надгробок привезли». Запрошуються всі. Досить пиячити!

Двійчаті двері зачинилися. Містична жінка пішла.

– Похорон! – вигукнув Дун, готуючись рвонути щодуху.

– Нічого собі, – аж засвітився Фінн. – Вимітайтеся. Паб закритий. Поминки!

– Навіть Христос, – видихнув Дун, витираючи піт із чола, – не зійшов би з хреста, щоби десь валандатися у таку спеку.

– Спека, – прорік Малліген, – справді пекельна.

Знявши піджаки, вони попленталися вгору на пагорб, повз сторожовню Кілготтена, де зіткнулися із місцевим священиком, отцем Келлі, котрий прямував у той самий бік. Він зняв з себе ледь не все, крім комірця, і весь побуряковів від спеки.

– Воістину пекельна спека, – погодився він. – *Ніхто* з нас не витримає.

– Чому такий поспіх? – поцікавився Фінн, не відстаючи ні на крок від святого отця. – Чує моє серце щось недобре. Що відбувається?

– Та... – відповів священик, – у заповіті виявилася таємнича приписка...

– Так я і *знав!* – вигукнув Фінн.

– Яка? – сколихнулася юрба, що вже забродила на сонці.

– Якщо про це дізнаються, то бунту не минути, – тільки й мовив отець Келлі, дивлячись на браму кладовища. – Ви все дізнаєтеся в останню мить.

– Ця мить до чи після погребу, отче? – невинно запитав Дун.

– Ну ти й бовдур, аж жаль бере, – зітхнув священник. – Тягни свій зад через браму. Та не впади в яму!

Дун так і вчинив. За ним пройшли інші, червоніючи від хвилювання. Сонце, ніби для того, аби краще за всім підглядати, сховалося за хмаринку, і солодкий вітерець приніс хвилиenne полегшення.

– Ось яма, – кивнув священник. – Станьте по обидва боки, заради Бога, поправте краватки, якщо вони у вас є, а найголовніше, перевірте ширіньки. Зустрінемо Кілґоттена у щонайкращому вигляді – а ось і він прямує!

І тут справді прибув лорд Кілґоттен, зрозуміло – проста добра душа: у труні, що покоїлася на вистеленій дошками підводі з його ферми, а вже за підводою на півдороги розтягнулася процесія інших транспортних засобів – автівок і вантажівок, палених сонцем ще дужче.

– Оце процесія! – вигукнув Фінн.

– Я ніколи не бачив нічого подібного! – вигукнув Дун.

– Заткнися, – ввічливо сказав священник.

– Боже мій, – сказав Фінн. – Ви бачите труну?

– Ми бачимо, Фінне, ми бачимо! – ахнули всі.

Труна, що саме проїжджала повз них, оббита срібними і золотими цвяшками, була взаправду зроблена на совість, але що це за дивна деревина?

Це були планки з ящиків для вина, стояки з тари, доправлені морем із Франції для льохів лорда Кілготтена!

Буря із видихнутого повітря прокотилася поміж завсідниками пабу Фінна. Їх хилитнуло на п'ятки. Вони схопили одне одного за лікті.

– *Ти ж умієш по-їхньому, Фінне, – прошепотів Дун. – Назви нам марки!*

Фінн приглянувся до труни, змайстрованої зі старих ящиків з-під вина, і, на решті, видихнув:

– Хай вирвуть мій язик і потопчуть його, якщо це не так. Дивіться! Он там «Шато лафіт Ротшильд», врожаю тисяча дев'ятсот сімдесятого року. Ось «Шато-неф дю пап», шістдесят восьмого. *Тут* етикетка догори ногами: «Ле Кортон»! Дивимося знизу вгору: «Ла Лагюн»! Який смак, Боже мій, який

клас! Я б і сам не проти, щоби мене поховали у такій випалено-клеймовано-маркованій деревині!

– Цікаво, – метикував Дун, – а зсередини йому видно ці етикетки?

– Заткни пельку, – буркнув священник. – А ось і *решта!*

Якщо небіжчика у труні, від споглядання котрого сонце сховалося за хмари, виявилось замало, то прибуття решти процесії ще більше збрижило натовп і геть збило з пантелику чоловіків, котрі й без того сходили потоми.

– Видавалося, – пригадував згодом Дун, – ніби хтось спіткнувся, впав у яму, зламав щиколотку і навмисне *зіпсував* такий день!

Завершальна частина процесії складалася із автівок і вантажівок, що везли старі ящики із продукцією різних французьких виноградників, і як фінальний акорд – величезний старовинний півний фургон ще з гіннесівського дитинства¹,

¹ Йдеться про півні фургони, якими тривалий час розвозили пиво «Гінесс». Історія «Гінесса» ведеться від 1759 р., в якому Артур Гіннес наладив випуск пива у броварні «St. James's Gate» в Дубліні.

в запрязі якого були пишні білі коні у чорній збруї, які також спітніли від такого сюрпризу.

– Хай мене дідько вхопить, – сказав Фінн, – якщо лорд Кілготтен не привіз частування для власних поминок.

– Ура! – здійнявся крик. – От що значить друзяка!

– Так ніби знав, що нинішня спека розпалить навіть черницю і священника, а наші язики повиснуть на грудях!

– Дорогу! Дайте проїхати!

Чоловіки розступилися, поки весь обоз, вибулькуючи питвом, поміченим етикетками з південної Франції та північної Італії, важко плуганився на кладовище.

– Колись, – прошепотів Дун, – потрібно буде спорудити пам'ятник Кілготтену – філософу-дружбану!

– Не кажи «гоп», – сказав священник. – Ще надто рано про це заїкатися. Тому що он суне щось *страшніше* від трунаря.

– Що ж може бути страшніше?

Пропустивши до могили останній фургон з вином, по алеї закрокував чоловік – у капелюсі, у застебнутому піджаку, з-під рукавів якого, як і годиться, виглядали

білі манжети; туфлі начищені до блиску; вуса напомаджені і навосковані, щоби не розтали; манірна папка, схожа на дамську сумочку, під пахвою, і сам він немов ви-йшов з льодовика, вирубаного у заметних снігами сховищах: язик наче бурулька, а очі – замерзлі ставки.

– Йсусе! – сказав Фінн.

– Це законник! – припустив Дун.

Незнайомцеві дали дорогу.

Законник – а це він і був – пройшов повз натовп, ніби Мойсей, перед яким розступилося Червоне море¹, ніби король Людовик на прогулянці, ніби найзарозуміліша повія з Пікаділлі²: виберіть *потрібне*.

– Законник Кілготтена, – зашипів Малдун. – Я бачив, як він крокує по Дубліну – немов Апокаліпсис. І прізвище у нього

¹ Згідно із старозаповітною книгою «Вихід» (Друга книга Мойсеєва), коли вождь і законодавець народу єврейського Мойсей виводив дітей ізраїлевих з Єгипту, Бог зробив так, що розступилися води Червоного моря і пропустили втікачів, але зімкнулися над військом фараона.

² Пікаділлі (англ. *Piccadilly*) – одна з найширших і жвавих вулиць в історичному центрі Лондона – Вестмінстері.

якесь брехливе: Клемент¹. Ні ірландець, ні англієць: одною сракою на два базари. *Гірше* не придумаєш!

– Що може бути гірше від смерті? – прошепотів хтось.

– Скоро побачимо, – пробурмотів священник.

– Джентльмени!

Натовп повернувся на голос.

Законник Клемент зупинився на краю могили і зі строгим виглядом взявши з-під пахви манірний портфель, витяг перев'язаний стрічкою і прикрашений гербом документ неперевершеної краси, від якої потемніло в очах і запекло на серці.

– До погребу, – сказав він, – перш казанням отця Келлі, я повинен зробити повідомлення. У заповіті лорда Кілготтена є додаткове розпорядження, яке я зараз зачитаю вголос.

– Щось мені здається, що це буде одинадцята заповідь², – пробурмотів священник, опустивши очі додолу.

¹ Клемент (лат. *Clemens*) у перекладі з латини означає «милостивий», «покірний», «м'який».

² Р. Бредбері устами свого героя іронічно натякає на неіснуючу «заповідь»: «Не пий».

– А яка одинадцята заповідь? – спохмурнівши, запитав Дун.

– Приблизно така: «Заткнися і слухай», – сказав священник. – Ш-ш-ш.

Тим часом законник, розв'язавши стрічку, взявся зачитувати документ, і в спекотному літньому повітрі попливло таке:

– «...Оскільки мої вина є найкращими...»

– Це *правда!* – підтвердив Фінн.

– «... і беручи до уваги те, що мої підвали заповнені найславетнішими марочними винами з усього світу, а також враховуючи ту обставину, що містяни Кілкока не цінують таких речей, а віддають перевагу... е-е-е... міцним напоям...»

– Хто таке сказав? – обурився Дун.

– Ще слово – і я тебе *поховаю*, – приглушено попередив священник.

– «...таким чином публікую і декларую, що всупереч поширеній думці, – в'їдливо посміхаючись і з неабияким задоволенням декламував законник, – що всупереч заяложеній думці, людина *таки може* забрати дещо на той світ. Така моя воля, викладена в додатковому розпорядженні до мого заповіту, складеному, ймовірно,

за місяць до моєї кончини». І підпис «Вільям, лорд Кілготтен». Датоване сьомим числом попереднього місяця.

Законник замовк, склав документ і заплющив очі, очікуючи грому небесного вслід спалахом блискавки.

– Це означає, – здригнувся Дун, – що лорд намірився...?

Хтось витягнув корок із пляшки.

Це було схоже на постріл, від чого всі чоловіки завмерли немов перед розстрілом.

Але насправді це славний законник Клемент, стоячи на краю клятої могили, відкоркував пляшку «Ля В'ей Ферм» сімдесят третього року!

– Якщо це *поминки*, то... – нервово хихикнув Дун.

– Ще *ні*, – скорботно відповів священник.

По-літньому палко посміхаючись, Клемент, законник, вилив вино – буль-буль і буль-буль – у могилу – просто на труну, в якій спочивали замучені спрагою кістки лорда Кілготтена.

– Стій! Він звихнувся! Відберіть пляшку! Ні!

Такого вибуху обурення можна було очікувати хіба що від натовпу вболівальників,

чию чемпіонську команду у повному складі уколошкали в центрі футбольного поля!

– Зачекайте! О Господи!

– Швидше! Біжіть за господарем!

– Бовдуре, – пробурмотів Фінн. – Його світлість у труні, а його вино ще ні!

Приголомшена таким нечуваним лихом, юрба лише лупала очима, дивлячись, як рештки вина з першої пляшки із дзюркотом ллються у святу землю.

Клемент передав пляшку Дуну і відкоркував другу.

– Послухайте, заждіть, одну хвилинку! – прогриміло наче в Судний день.

Це, звичайно, був голос отця Келлі, котрий вийшов уперед і чий сан давав право на найвищу істину.

– Ви хочете сказати, – викрикнув священник, щоки якого розчервонілися від спеки, а очі тліли від палючого сонця, – що збираєтеся спорожнити все це в могилу Кілготтена?

– Так, – заявив законник, – це і є моєю ціллю.

Він уже нахилив другу пляшку, але священник міцно вхопив його за руки, повертаючи її у вихідний пункт.

– І ви вважаєте, що ми будемо стояти і мовчки *дивитися* на це святотатство?!

– Так, на поминках прийнято поводитися ввічливо.

Законник спробував лити знову.

– Ану стійте на місці! – Священик роззирнувся надовкола, відтак глянув угору і вниз, відтак на своїх приятелів із пабу, на Фінна – їхнього спільного духовного лідера, на небо, де ховався Бог, на землю, де лежав Кілготтен, граючись у мовчання до могили, і, нарешті, на законника Клементта з його клятим заповітом зі стрічкою. – Обережно, шановний, ви провокуєте громадянську війну!

– Саме так! – закричали всі, похитуючись і стискаючи кулаки із важкими і не дуже незрими каменюками.

– З якого року це вино? – не звертаючи на них уваги, Клемент спокійно поглянув на етикетку в руках. – «Ле Кортон». Врожаю дев'ятсот сімдесятого. Найкраще вино найкращого року. Неймовірно. – Він вирвався із рук священика, щоби спокійно лити вино.

– *Зробіть щось!* – закричав Дун. – Невже у вас немає для такого випадку прокляття?

– Священики не проклинають, – пояснив отець Келлі. – Ану, Фінне, Дуне, Геннагене, Берку. Гопля! Поворухіть мізками.

Священик відійшов, а чоловіки кинулися вслід, щоби громадкою тісно збитися у коло і спільно з отцем поворухити мізками. У розпалі конференції святий отець випростався, бажаючи перевірити, чим займається Клемент. Законник взяв у роботу третю пляшку.

– Швидко! – Вигукнув Дун. – Збиток колосальний!

Четвертий корок вистрілив під черговий протест команди Фінна, «жадливих войовників», як вони згодом наречуть себе...

Всі чули, як священик під час короткої наради голосно вимовив:

– Фінне, – сказав уголос священик після короткої наради, – ти геній!

– Я знаю! – підтвердив Фінн, і група розійшлася, а священик поспішив назад до могили.

– Ви не заперечуватимете, сер, – промовив він, вириваючи пляшку з рук законника, – якщо прочитаєте *ще раз* цю клятву приписку?!

– Залюбки! – І це було правдою. На обличчі законника спалахнула посмішка, коли він, розв'язавши стрічку, спритно розкрив заповіт: «...всупереч заяложеній думці, людина таки може забрати дещо на той світ...».

Закінчивши, він склав документ, ще раз зобразив посмішку, що приносила задоволення, принаймні йому, і потягнувся за пляшкою, конфіскованою священиком.

– Перепрошую, – сказав отець Келлі, відступаючи назад. Він глянув на натовп, який заждався мудрого слова. – Дозвольте одне запитання, містере законнику, сер. Чи сказано десь там, яким робом вино повинно потрапити у могилу?

– Потрапити у могилу – це потрапити у могилу, – сказав законник.

– Головне, щоби вино так чи інак потрапило туди, ви згодні? – перепитав священик, загадково посміхаючись.

– Я можу вилити його через плече або підкидати пляшку у повітря, – сказав адвокат, – до тих пір, поки воно не потрапить безпосередньо на віко труни або ж у землю.

– Прекрасно! – вигукнув священик. – Хлопці! Один взвод он туди! Один батальйон ген туди! Шикуйсь! Дуне!

– Сер?

– Роздати пайок! Швидко!

– Слухаюсь! – Дуна ніби здуло.

Під оглушливий гамір чоловіків, що шикувалися, законник вигукнув:

– Я звернуся у поліцію!

– Це до мене, – пролунав голос із на-товпу. – Офіцер поліції Банніон. Що у вас за скарга?

Остовпівши, законник Клемент спромігся лише на кліпання, а через деякий час – на бекання:

– Я йду звідси.

– Живим тобі за ворота не вийти, – промовив звеселілий Дун.

– Я, – промовив законник, – залишаюся, але...

– Але? – запитав отець Келлі, в той час як уздовж шеренги яскраво спалахнули штопори, а відтак у повітря злетіли корки.

– Ви порушуєте букву закону!

– Аж ніяк, – взявся спокійно пояснювати священик. – Ми всього лише пересу-

ваємо розділові знаки, ставимо хрестики, розставляємо крапки над «ї».

– Струнко! – скомандував Фінн, бачачи, що всі готові.

Обабіч могили завмерли чоловіки, кожен із повною пляшкою старого «Шато лафіт Ротшильд», чи «Ле Кортон», чи «К'янті».

– Ми *все* це вип'ємо? – запитав Дун.

– Стули пельку, – сказав священник, спрямовуючи погляд у небо. – Ох, Боже, – почав він. Тут усі чоловіки схилили свої голови і познімали картузи, – Боже, ми тобі воістину вдячні за те, що нам належить отримати. І дякуємо тобі, Господи, за геніального Гібера Фінна, який придумав оце...

– Так, – тихенько підтвердили чоловіки.

– Дрібниці, – зашарівся Фінн.

– І благослови це вино, яке, можливо, піде манівцями, але врешті-решт таки потрапить туди, куди слід. А якщо нинішнього дня виявиться замало, якщо ми все не подужаємо, допоможи нам, Боже, повертатися сюди щовечора доти, допоки вино не спочине з миром.

– Ах, золоті слова! – пробурмотів Дун.

– Тс-с-с, – засичали всі.

– І, згідно із духом цієї миті, Господи, чи не варто нам зі щирим серцем запросити нашого доброго законника і приятеля Клементя приєднатися до нас?

Хтось тицьнув законнику в руку пляшку найкращого вина. Той схопив її, щоби, бува, не розбити.

– І, нарешті, упокій, Господи, душу старого лорда Кілготтена, чиї багаторічні заощадження допоможуть нам пережити ці скорботні часи. Амінь.

– Амінь, – повторили всі.

– Струнко! – викрикнув Фінн.

Чоловіки завмерли, піднявши пляшки.

– «П'єм за лорда дорогого...», – почав священик.

– «...ну а решта – стрепенного!» – додав Фінн.

І чулося лише любе серцю булькання, і через купу проминулих літ Дун пригадав радісний сміх із опущеної у могилу труни.

– Все як слід, – сказав здивований священик.

– Так, – кивнув законник, почувши те саме. – Все як слід.

Шалена ніч у Голуей

Ми опинилися на самому краєчку Ірландії, в Голуей¹, куди студені атлантичні вітри приносять пелену дощів, дихання холоду, а потім знову пелену дощів. Лягаєш спати сумним, прокидаєшся серед ночі, чуєш чийсь плач, гадаєш, що це може бути твій власний, проведеш рукою по обличчі – сухе. Подивившись у вікно, перекинешся на інший бік, ще сумніший – вертишся у простирадлах, щоби намацати відвільглий сон і спробувати повернути його знову.

Отож, як я вже сказав, занесло нас у Голуей, де надовкола сіре каміння із зеленими бородами, скелясте містечко, знизу зволене морем, а зверху – дощем; і пробув я там цілий місяць у компанії з нашим кінорежисером, працюючи над сценарієм фільму, який, за іронією долі, мав зніматися під лагідним жовтим сонцем Мексики, десь у січні. Сторінки сценарію були

¹ Голуей (ірл. *Gaillimh*, англ. *Galway*) – місто на заході Ірландії, адміністративний центр однойменного графства, порт на березі затоки, в гирлі річки Корріб.

заповнені розлюченими биками, прямими тропічними квітами та пекучими поглядами; заляклими, холодними пальцями я виклацував на друкарській машинці, сидячи в сірому готельному номері, де їжа, яку там подавали, не надто відрізнялася від тюремної каші, а за вікном, немовби дикий звір, причаїлася негода.

У тридцять перший вечір, рівно о сьомій, пролунав стук у двері.

Двері відчинилися, на поріг нервово ступив мій режисер.

– Давай забиратися звідси до чортової матері – знайдемо в Ірландії місце, де можна повеселитися від душі; а то цей клятий дощ уже у печінках сидить, – сказав він на одному диханні.

– Який іще дощ? – запитав я, засунувши пальці в рот, щоб розтопити з них лід. – Тут, під дахом, така канонада, що мене вже контузило; я й забув, що зверху ще капає!

– Якихось чотири тижні – і ти вже говориш, як ірландець, – мовив режисер.

– Подай мою глиняну люльку, – сказав я. І ми вибігли з готелю.

– Куди? – запитав я.

– До Гебера Фінна, в паб.

І ми пронеслися брукованою вулицею, яка злегенька погойдувалася в темряві, мовби човен на чорних хвилях, адже від п'яних вуличних танців ліхтарів нам під ноги падали тремтячі, летючі, нерівні тіні.

Нарешті, мокрі від поту та дощу, з лискучими лицами, ми увірвалися в паб; тут, як у кошарі, відчувався густий теплий дух, тому що біля стійки громадилися міщани, утрамбовані, наче гноїсько. Гебер Фінн сипав жартами і спінював напої.

– Гебере Фінне! – прокричав режисер. – Готові поринути у нічну розпусту!

– Ми влаштуємо вам нічну розпусту, – пообіцяв Гебер Фінн, і в ту ж хвилину добрячий ковток самогону почав випалювати мереживні візерунки в наших шлунках, осяваючи нас новим світлом.

У мене з рота вирвалося полум'я.

– І це тільки початок, – сказав я.

Ми випили ще і почали прислухатися до безтурботних жартів і доволі сороміцьких, як нам здалося, анекдотів: не так вже просто розібрати провінційний говір, а коли язики ще й заплітаються від спиртного, це завдання вдвічі важчає. Але ми розуміли, де треба сміятися, тому що зав-

сідники, вислухавши черговий анекдот, плескали себе по колінах, після чого бралися за нас. Вони від душі ляскали себе по стегнах, а потім стукали нас по плечі, або кулаками під ребра.

У нас перехоплювало дух, але ми вдавали, що це від сміху, і тільки мружились. По щоках текли сльози, але не від веселощів, а від палючих ковтків спиртного, яке обпікало наші горла. Стиснені, неначе боязкі квітки між сторінок фоліанта, що відгонив пліснявою, ми з режисером покірливо чекали, коли ж відбудеться щось надзвичайне.

Нарешті у режисера увірвався терпець.

– Гебере Фінне, – покликав він крізь гамір, – гулянка непогана, все гаразд, але нам би хотілося ще кращої, я маю на увазі, такої, якої ще не бачила Ірландія!

Тут Гебер Фінн зірвав із себе фартух, втиснув м'ясисті плечі в твідовий піджак, в стрибку накинув плащ, насунув шапку з ворсом і підштовхнув нас до дверей.

– Наглянете тут, поки я не повернуся, – кинув він своїм помічникам. – Мені потрібно відвести цих джентльменів на

найгарячішу гулянку в світі. Їм невтямки, що їх там очікує!

Відчинивши двері, він висунув голову надвір. Вітер кинув на нього півтонни крижаної води. Сприйнявши це, як підтримку свого красномовства, Гебер Фінн навіть не став витирати лице – лише гучно промовив:

– Вперед! Прошу! На вихід!

– Як ти гадаєш, чи не робимо ми помилку? – запитав я, бо коли дійшло до справи, мене охопили сумніви.

– Що ти маєш на увазі? – закричав режисер. – Може, у тебе є краща ідея? Волієш морозити кістки у своїй кімнатчині? Домучувати епізод, який у тебе сьогодні вийшов кепсько?

– Ні-ні, – пробурмотів я, натягуючи на вуха капелюх.

Я вийшов на вулицю першим. У голові крутилися думки: у мене дружина і троє чарівних, хоч і галасливих дітлахів, то якого біса мені знадобилося їхати за вісім тисяч миль від них, у цю Богом забуту діру? У що я вплутуюся?

Потім, подібно до Ахава, я подумав: знову ця вогка комора, ліжко, зіжмакані

блідо-холодні простирадла, вікно, яке вмивається сльозами, наче нечисте сумління, – і так всю ніч. У мене вирвався стогін. Рвонувши дверцята автомобіля Гебера Фінна, я запхав всередину спочатку одну ногу, потім іншу, і ми покотилися по місту, немовби м'яч по кегельбані.

Гебер Фінн сидів за кермом і не змовкав ані на хвилину, то радіючи, то зображуючи розважливого короля Ліра¹.

– Дика гулянка, кажеш? Буде вам така ніч, якої у вас ще не було, – примовляв він. – Якщо ви в Ірландії лише переїздом, то навіть уявити не можете, які тут є таємні можливості!

– Я підозрював, що тут у вас має бути якийсь продох, – прокричав я.

Спідометр показував п'ятдесят миль на годину. Справа від нас миготіли кам'яні стіни; зліва від нас миготіли кам'яні стіни. Темне небо потоками лилося на темну землю.

¹ Головний герой однойменної трагедії (1605) Вільяма Шекспіра (1564–1616), старий король, котрого вигнали з дому рідні дочки. Символ трагедії обманутого довір'я, покари за самовпевненість, гордоці.

– Продук, кажете, – фиркнув Гебер Фінн. – Якщо би про це дізналася церква... але слава Богу, вона нічого не знає! А може, і знає, тільки взнаки не дає, гадає: нехай собі живуть, нещасні ярижки!

– Куди?.. Навіщо?..

– Зараз побачите! – відповів Гебер Фінн.

На спідометрі було вже шістдесят. Моснутро перетворилося на кам'яну кладку стін, на кшталт тих, що миготіли справа і зліва.

«Цікаво, у цієї машини є гальма?» – подумав я.

Я собі уявив автокатастрофу, смерть на ірландській дорозі: перш ніж хтось знайде наші рештки, їх розмиє дощем, а до ранку вони вже змішаються з землею. Та й так чи інак, а краще вже смерть, ніж готельна потрава.

– А можна ще швидше? – поцікавився я.

– Готово. – Гебер Фінн розігнався до сімдесяти.

– Ну ось, так добре, – заледве промовив я, намагаючись вгадати, що нас чекає далі.

Що діється за вічно плачливими сірими стінами Ірландії? Чи можливо, щоби

під залитою дощем землею, під каменистими скелями, у захололій безодні буття жевріла вуглинка, яку ще можна роздмухати, щоби ожили вулкани, а потоки дощу закипіли, перетворюючись у пару?

Чи, можливо, тут був багдадський гарем, де кожна почивальня переливається і виблискує шовками з торочками, а найспокусливіші підложниці не мають жодної прикраси? Чи можна в тутешніх мрячливих краях зустріти жінок Ренуара з теплою персиковою шкірою, яскравих, наче світильники, до яких тягнеш руки, щоб зігріти долоні¹. Ми проминули якусь церкву. Не те. Проминули жіночий монастир. Не те. Проминули село, по-старечому згорблене під солом'яними дахами. Не те. Кам'яні стіни зліва. Кам'яні стіни справа. Не те. Хоча...

Я зиркнув на Гебера Фінна. Ми могли би вимкнути фари і їхати при світлі незмигного, пронизливого сяйва його задивлених у темряву очей.

¹ П'єр-Огюст Ренуар (*Pierre-Auguste Renoir*, 1841–1919) – французький художник, графік і скульптор. Особливе місце у його творчості займають поетичні і вабливі жіночі образи: внутрішньо різні, але зовнішньо невловимо схожі між собою.

Дружино, подумав я про себе, діти, пробачте мені те, що я роблю в цю ніч, навіть якщо я утну якусь дурницю, бо тут – Ірландія, і зливи, і безбожний час доби, і глушина на ймення Голуей, куди мертві приходять вмирати.

Верескнули гальма, хоча нас несло вперед ще дев'яносто ярдів; я мало не розквасив ніс об лобове скло. Гебер Фінн вийшов з машини.

– Ми на місці. – Його голос потопав у дощовій пелені.

Я глянув наліво. Кам'яні стіни. Глянув направо. Кам'яні стіни.

– Куди ми приїхали? – прокричав я.

– Що означає «куди»? – Він загадково показав пальцем. – Ось сюди.

У стіні виявилася діра – невисока, але із розчиненими навстіж дверцятами.

Ми з режисером попрямували туди. У сутінках вдалося розгледіти інші машини і чимало велосипедів. Надовкола – жодного вогника. Таємне кубло, вирішив я; тут має бути справжнє лігво розпусти, якщо вони так *убезпечуються*. Що я тут забув? Капелюх довелося насунути ще нижче. По шиї потекли цівки дощу.

Протиснувшись в діру, ми розгубилися, але Гебер Фінн підхопив нас за лікті.

– Сюди, – хрипко прошепотів він, – стійте тут. Чекати залишилося зовсім небагато. Ось, поки ковтніть для відваги.

Фляжка боляче стукнула мене по пальцях. Я влив у себе порцію вогню і випустив пару з казана.

– А дощик нічогенький, – сказав я.

– З глузду з'їхав, – буркнув Гебер Фінн і теж ковтнув – услід за режисером, котрий манячив поміж мороку, наче тінь поміж тіней.

Я роззирнувся. У мене склалося враження, ніби ми посеред ночі знаходимося в морі, де на вируючих хвилях погойдуються маленькі люди-човни. Стоять по двоє, по троє, низько нахиливши голови, і щось бурмочуть, перед нами кишіло не менше сотні людей.

Атмосфера була якась нечестива. «Боже милостивий, куди ми потрапили?» – подумки запитував я самого себе, знемагаючи від цікавості.

– Гебере Фінне? – покликав режисер.

– Стривайте, – шепнув Гебер Фінн. – Зараз почнеться!

Чого я очікував? Напевно, зараз буде видовище, як у старому фільмі, коли раптом на вітрильнику відкидаються перегородки кают, а там, наче за помахом чарівної палички – гармати, які стрілятимуть по ворогу. Або ж фермерський будинок, який розкриється, немов коробка з-під круп, а там – далекобійна гармата, яка випустить снаряд, щоби знищити Париж з відстані в п'ятисот миль.

Можливо, думав я: камені зараз розступляться, стіни розійдуться, зверху спалахнуть рожеві вогні, і залп страхітної гармати принесе сюди шість, дюжину, ні, десять дюжин перлинно-рум'яних дівчат, не якихось ірландських коротульок, а гнучких француженок: вони посиплються на нас зверху і потраплять прямо у здійснені руки вдячного натовпу. Ото буде дар неба! Справжня мана.

Спалахнуло світло. Я закліпав.

Мені відкрилося нечестиве видовище. Під холодними струменями дощу воно постоєло переді мною у всій красі.

Отже, спалахнуло світло. Люди заметушилися, метнулися в один бік, захоплюючи нас із собою.

З невеликого ящика, встановленого у дальньому кінці цього кам'яного мішка, вискочив механічний заєць. За ним із гавкотом понеслося вісім собак, випущених в коло. Від натовпу не було чути ні крику, ні шепоту. Лише повільно поверталися голови.

Освітлений круг заливало дощем. Твідові кашкети і тонкі суконні піджаки промокли відразу. Дощові краплі затримувалися у густих бровах і скрапували з тонких носів. Струмені дощу били по згорблених плечах. Я витріщив очі. Заєць втік. Собаки побігли. На фініші заєць шмигнув у свою електричну нору. Собаки з гавкотом збилися до купи. Світло згасло.

У сутінках я повернувся і глянув на режисера, знаючи, що він повернеться до мене. Дяка Богу, що того вечора лив дощ, було темно і Гебер Фінн не бачив наших облич.

– Ну ж бо, давайте, – закричав він. – Робіть ставки!

О десятій ми поверталися в Голуей із тією самою швидкістю. Дощ не припинявся, вітер завивав. Дорога текла рікою,

намірившись розмити каміння. У хмарах бризок ми під'їжджали до мого готелю.

– Ну, – сказав Гебер Фінн, дивлячись не на нас, а на лобове скло, де тріпотіли знесилені щітки. – Ось так.

Ми з режисером зробили ставки на п'ять забігів і позбулися двох чи трьох фунтів. Це засмутило Гебера Фінна.

– Я виграв чималу суму, – сказав він, – причому, ставив і від вашого імені. В останньому забігу, Господь за свідка, поставив за нас усіх і виграв. Давайте я з вами розрахуюся.

– Ні, Гебере Фінне, дякую, не треба, – промимрив я застиглими губами.

Схопивши мою долоню, він затиснув у неї два шилінги. Я не опирався.

– Так краще, – сказав він.

У вестибюлі готелю режисер викрутив на підлогу свій капелюх, звів на мене очі і промовив:

– Шалена ірландська ніч!

– Розпусна ніч, – підтвердив я.

Він пішов.

Мені аж ніяк не хотілося йти до себе в номер. Цілу годину я просидів у вогко-

му читальному залі, а потім скористався привілеєм поживця: зажадав у сонного портьє склянку і пляшку.

Сидячи на самоті, я наслухав дощ, який вистукував по холодному готельному даху, і розмірковував про гробове ложе Ахава і барабанний перестук негоди.

Я згадував про єдиний клаптик тепла в цьому готелі, в усьому місті, в цілій республіці Ейре¹: це був сценарій у моїй друкарській машинці, що увібрав у себе мексиканське сонце, гарячі тихоокеанські вітри, стиглі папайї, жовті лимони, розпечений пісок і пристрасних чорнооких жінок.

І ще я згадував темряву, що нависала над міськими околицями, як спалахнуло світло і побіг механічний заєць, а за ним – собаки, як заєць шмигнув у ящик, світло згасло, а дощ продовжував лити на вогкі плечі і промоклі до нитки кашкети, краплями зривався із носів і просочувався через твід.

¹ Ейре – національна назва Ірландії. В 1937–1949 рр. – офіційна назва ірландської держави. Назва острова ірландською мовою – «Ерін» (д.-ірл. *Ériu*, ірл. *Éire*), що означає «захід», «західна земля».

Підіймаючись сходами, я подивився на заштітніле вікно. Під вуличним ліхтарем на велосипеді проїжджав якийсь чоловік. Він був п'яний мов чіп – велосипед кидало то в один бік, то в інший. Не розбираючи дороги, їздець крутив педалі і незабаром зник у похмурій дощовій пітьмі. Я провів його поглядом.

І пішов помирати до себе в номер.

Холодний і теплий вітри

– Боже все милостивий на небесах, що це таке?

– Що – «що»?

– Ти що осліп, чоловіче, дивись!

І ліфтер Гарріті визирнув поглянути, на що уп'явився поглядом швейцар.

І з дублінських досвітоків, пронісшись крізь парадові двері і вестибюль готелю «Ройял Гайберніан», біля реєстраційної стійки постав тонкий і гнучкий, неначе билинка, чоловічок літ десь так сорока, а вслід за ним свита із п'яти маленьких билинкових молодців літ по двадцять і шквал пташиного щебетання – і тільки рученята метляються надовкола, і тільки очка мружаться та покліщують, і тільки повіки тріпотять, а губи зітнуті, а чола заразом світяться і хмурніють, а лиця то багряніють, то полотніють – чи все це одним заходом? – мить тому їхні голосочки були неперевершеним піколо¹, відтак мов звучання флейти, а тепер – ніжного гобоя, і хоч би на нотку догани! Шість монологів, і всі розпліскуються

¹ Тут у значенні: високі за звучанням.

нараз і навперебій, утворюючи справдешню пелену із саможалощів, зацікавлення і глузування з приводу подорожніх напастей і запальної погоди – цей, так би мовити, новоявлений кордебалет лився золотоустими каскадами і потоками поміж пишного пахтіння одеколону біля приголошеного швейцара і наче громом прибитого ліфтера. Всі вони граційно злетілися до реєстраційної стійки, де адміністратор звів голову і кинув погляд на цей музичний рій. Відтак його очі прибрали елегантною округлої форми, ставши схожими на буквиці «О» без будь-яких зіниць посередині.

– Що... – прошепотів Гарріті, – що це було?

– Запитай когось іншого, – відповів швейцар.

Цієї миті засвітився індикатор виклику ліфта і задзижчав зумер виклику. Гарріті змушений був відірвати погляд від шкварного збіговиська і їхати вгору.

– Ми, – озвався той самий високий і стрункий чоловічок із першою сивиною на скронях, – хотіли би кімнату, будьте такі ласкаві.

Адміністратор згадав, де він знаходиться, а тоді почув власний голос:

– У вас місця заброньовані, сер?

– О Боже мій, ні! – сказав старий, в той час коли інші захихотіли. – Ми вилетіли із Таорміни¹ неждано-негадано, – продовжив він. У нього були тонкі риси обличчя і вологий, наче пуп'янок, рот. – Нам настільки вже проїлося довге літо, що хтось запропонував: «Давайте повністю змінимо обстановку, давайте вчинимо якесь шаленство!» – «Що?» – сказав я. – «Ну, де найнеймовірніше місце у світі? Давайте з'ясуємо це і – вперед!» – Хтось сказав, що це – Північний полюс, але це було глупство. Тоді я вигукнув: «Ірландія!». І всі до одного попадали. А коли рейвах ущух, ми просто помчали в аеропорт. І ось тепер сонце і сицилійські пляжі розчинились у небутті, наче вчорашній лаймовий шербет². І тут ми по-

¹ Таорміна (італ. *Taormina*, сиц. *Taurmina*) – історичне місто на східному узбережжі Сицилії (Італія), що знаходиться на схилі гори Тауро, на півдорозі між Мессіною і Катанією.

² Особливий вид прохолоджувального напою із цедри лайму і цукрового сиропу з додаванням прянощів та морозива. Слово «шербет» запозичене із турецького «*Şerbet*».

винні закрутити якусь веремію... щось таке чудесне!

– Чудесне? – перепитав адміністратор.

– Ми не знаємо, яке воно, – сказав високий чоловік. – Але ми впізнаємо його, щойно побачимо. Або це трапиться саме по собі, або ми вчинимо так, щоби це трапилося, – я кажу слушно, ватаго?

Ватага відповіла на це чимось віддалено схожим на «хі-хі».

– Можливо, – сказав адміністратор із непідробною грацією, – якщо ви мені хоча б натякнете, що ви шукаєте в Ірландії, я міг би допомогти вам...

– Ради всього святого, ні, – сказав високий чоловік. – Ми зобов'язані просто нестися вперед, поклавшись на власне чуття, яке метлятиметься на вітрі, наче шарфик на шиї, і побачимо, що з цього вийде. Коли ж ми розгадаємо таємницю і відшукаємо свою згубу, за якою прибули сюди, ви дізнаєтеся про це, почувши плач і мольбу, зойки благоговійного страху і подиву нашої маленької мандрівної громадки.

– Певна річ, – пробурмотів собі під ніс швейцар.

– Гаразд, камради, давайте підписуватися.

Ватажок громадки потягнувся за неоковирним готельним пером, але побачивши, що воно геть забруднене, ефектним порухом видобув на світ Божий своє – із золота щонайвищої проби на 14 карат, з допомогою якого нечітко, проте доволі симпатично вписав світло-вишневим кольором ім'я ДЕВІД, потім ШЕЛЛ із тире і закінчив ОРКНІ. Нижче він додав: «і друзі».

Адміністратор дивився на перо як зачарований, відтак знову згадав про покладені тут на нього обов'язки.

– Але ж, сер, я не стверджував, що в нас є в наявності місця...

– О, безсумнівно, ви їх знайдете – для шести нещасних мандрівців, котрим украй потрібен відпочинок від надмірної приязні стюардес, – нам потрібна лише одна кімнатка!

– Одна? – нажахано перепитав адміністратор.

– Хоч не пишно, та затишно – ви ж не проти, дружбани? – запитав старший, навіть не глянувши на своїх приятелів.

Вони аж ніяк не були проти.

– Ну що ж, – промовив адміністратор, занепокоєно бурмочучи біля стійки. – У нас тут випадково є два суміжних...

– Perfecto!¹ – вигукнув Девід Снелл-Оркні.

І на цьому реєстрація закінчилася, проте адміністратор за стійкою і гості із чужодальніх країв ще тривалий час німо витріщувалися одне на одного. Зрештою адміністратор верескнув:

– Портере, вперед! Візьми багаж цих джентльменів...

Лише тоді швейцар підбіг і глянув униз на підлогу. Багажу там не було.

– Ні, ні, відсутній! – Девід Снелл-Оркні недбало махнув рукою. – Ми подорожуємо порожнем. Ми тут тільки на добу чи, можливо, навіть на півдобу, а білизну, що про запас, порозпихали по кишенях пальт. Потім назад до Сицилії і теплих сутінків. Якщо бажаєте, я можу заплатити авансом...

– У цьому немає потреби, – сказав адміністратор, вручаючи порт'є ключі. – Сорок шостий і сорок сьомий, будь ласка.

І наче коллі, що беззвучно хапає за копитця принагідних довгошерстих мекот-

¹ Тут: «Чудово!» (*it.*)

ливих овець чи по-дурнуватою оскалених баранів, він спрямував прекрасну отару до ліфта, що саме в цей час прибув згори.

До стійки підійшла дружина адміністратора і, зблискуючи сталевим поглядом, зупинилася позад чоловіка.

– Ти з розуму звихнувся? – з люттю взялася нашіптувати вона. – Навіщо? Навіщо?

– Все своє життя, – сказав адміністратор, звертаючись чи то до себе, чи то до неї, – я хотів, щоб отут був не один комуніст, а десять, не два, а двадцять нігерійців власними персонами, не три американські ковбої, а дванадцять дюжин здоров'яків щойно із сідел. Тому коли до мене прийшов букет із шести тепличних троянд, я не міг втриматися, щоб не пересадити їх у горщик. Дублінська зима затяжна, Мег, і це, можливо, єдиний запалювальний ґнотик, що світитиме нам цілий рік. Приготуйся до добрячого струсу.

– Йолоп! – сказала вона.

Вони дивилися, як ліфт, піднімаючи вагу не більшу, ніж вітер здіймає пух кульбаби, майнув шахтою вгору.

Точнісінько у полудень відбулися ряд збігів, які хитаючись і звертаючи на манівці, все ж явили чудо.

Отож, готель «Роял Гайберніан» знаходиться десь посередині між Трініті-коледжем¹, перепрошую за це згадування, і парком Св. Стефана, який більше заслуговує на схвалення, а позаду тягнеться від краю до краю Графтен-стріт, де ви можете купити срібні вироби, скляний посуд, та й білизну, чи червоний камзол, чоботи і капелюх, щоби помчати галопом із клятими гончаками, або ще краще – пірнути у паб Гібера Фінна задля пристойної дози питва і теревенів – година пиття і дві теревенів буде найкращою рецептурою.

На даний час у Фінна найчастіше можна зустріти таких хлопців – Нолана (Нолана ви не можете не знати), Тімулті (хто може викреслити зі свого серця Тімулті?), Майкла МаГвайра (беззаперечно, приятеля всім і кожному), далі напохваті Ганнаган, Флаерті, Кілпатрік, і принагідно,

¹ Трініті-коледж (ірл. *Coláiste na Tríonóide*, англ. *Trinity College, Dublin*) – один із найстаріших і найпрестижніших навчальних закладів в Ірландії.

коли Господь видається дещо безалаберним і отцеві Лаєму Лірі на думку спадає Йов¹, являється згаданий отець, котрий крокує, немов Правосуддя, і пливе, немов Милосердя.

Гаразд, бо це все, бо саме полудень, і з парадових дверей готелю «Гайберніан» зараз має вийти не хто інший, як Снелл-Оркні зі своїми п'ятьма канарками.

Що й призвело до першої із приголомшливої серії колізій.

Оскільки поряд, болісно розриваючись між крамницею із солодощами та Гібером Фінном, проходив сам *Тімулті*.

Як ви пам'ятаєте, коли за Тімулті жемуться Великий голод, Недоїдання, Голодна смерть та інші недоброзичливі Вершники², він колись-не-колись підпрацьовує на пошті. На даний час, перепочиваючи

¹ Мається на увазі старозаповітний праведник Йов.

² Іронічна алюзія на чотирьох вершників Апокаліпсису – персонажів шостої глави «Одкровення Івана Богослова», останньої з новозаповітних книг. Теологи та вчені досі розходяться в думках, що саме уособлює кожен з вершників, проте їх часто іменують Завойовник (Чума, Хвороба), Війна, Голод і Смерть (Мор).

від осоружної праці, він щось занюхав, так ніби через сто мільйонів років брама Едему¹ знову розчинилася навстіж і його запросили повернутися. З цієї причини Тімулті звів очі вгору, щоби з'ясувати, що ж спричинило вітровіння із Саду.

А вітровіння, звичайно, спричинило душевне сум'яття Снелла-Оркні та його випущених із клітки улюбленців.

– Кажу ж бо вам, – повідав Тімулті роки опісля, – мені очі рогом полізли, так ніби хтось добряче торохнув по макітрі. А посеред голови волосся вляглося у новий проділ.

Тімулті, закаменівши на місці, дивився, як делегація Снелла-Оркні стікає по сходах униз і зникає за кутом. Цієї миті він без вагань вирішив, що є речі солодші від льодяників, і гайнув у дальню дорогу до Фінна.

І тієї ж самої миті, огинаючи кут, містер Девід Снелл-Оркні-плюс-п'ятірка проминули леді-торботряску, котра виграва-

¹ Едем – райський сад, що згадується у Біблії (Книга Буття), за Біблією – місце первісного проживання людей. Згідно з Книгою Буття, Едем розташовувався «на сході» (1 М. 2:8).

ла на тротуарі на арфі. І треба ж було там опинитися саме Маґвайру, котрий щоб не справляти походеньки та посиденьки, вдарився у танці, з головою занурившись у рігодон¹ власного розливу під мелодію пісні «З легким серцем через луг»² і хвищаючи при цьому ногами наліво і направо. Танцюючи, Маґвайр почув звук, схожий на подув теплового вітру із Гебридів³. Це було не зовсім щебетання і не дзижчання, і це була не шамотня зоомагазину, коли ви входите під дзенькання дзвоника, а папужо-голубиний хор починає туркотіти і стиха покрикувати. Але він почув згаданий вище звук навіть попри шаркання

¹ Рігодон – стародавній прованський народний танець веселого життєрадісного характеру.

² Найімовірніше, мається на увазі пісня-пастораль «Das Veilchen» («Фіалки») Й.В. Гете, яка після перекладу її англійською мовою («*The Violet*») зажила популярності в англomовному світі. Її початковий рядок: [«*A flow'ret in a meadow grew*» – «*Ein Veilchen auf der Wiese stand*»].

³ Маються на увазі Гебридські острови – архіпелаг в Атлантичному океані біля західних берегів Шотландії, частина Британських островів.

своїх черевиків і пощипування струн арфи. І завмер посеред джиги¹.

Коли Девід Снелл-Оркні-плюс-п'ятірка проносився мимо, вся тропічна зона всміхнулася і пожалувала Маґвайру ма-яння руцями.

Перш ніж усвідомити, що він робить, Майкл помахав у відповідь, а відтак спохопився і притиснув осквернену руку до грудей.

– На який ляд я їм махав? – обурився він сам на себе. – Я ж їх не знаю, чи не так?!

– Благай у Господа сили! – сказала арф'ярка, звертаючись до арфи, і кинула свої пальці вниз по струнах.

Наче всмоктуваний якимось дивовижним новітнім пиловсмоктувачем, що втягує геть усе перед собою, Майк понісся вслід за Командою вниз по вулиці.

Отож, тепер ідеться вже про два відчуття – нюх і слух.

А з *іншого* кута Нолан, вибігши із пабу Фінна через сварку із самим Фінном і зро-

¹ Джига (англ. *jig*) – швидкий старовинний танець кельтського походження. На даний час джига є однією із основних мелодій виконання ірландських і шотландських танців.

бивши різкий поворот, врізався у Девіда Снелла-Оркні. І один і другий хитнулися і схопилися один за одного, щоби не впасти.

– З початком полудня! – сказав Девід Снелл-Оркні.

– Щоб я всрався! – відповів Ноланд і, роззявивши рота, відклеївся, даючи дорогу цьому цирку. Він страшно захотів кинутися назад до Фінна. Його сварка із власником пабу вже вивітрилася із голови. А зараз йому доконче треба було оповістити про це спіткання із мітелкою із пір'я для змахування пилу, сіамським котом, дефектним пекінесом і трьома іншими – почварними хирляками, жертвами недоїдання і надмірного миття.

Шістка зупинилася біля пабу і взялася роздивлятися вивіску.

«Ах ти, Боже мій! – метикував Нолан. – Вони збираються ввійти. Що ж тепер буде? Кого мені попереджати в першу чергу? Їх? Чи Фінна?»

Нараз двері розчинилися. Звідти визирнув Фінн власною персоною. «Дідько, – подумав Нолан, – все зійшло нанівець. Тепер нам буде зась обрисувати цю пригоду. Тепер почнеться: Фінн се, Фінн те,

а нам заткнутися, і з кінцями!» Довгенько Снелл-Оркні із його когортою розглядали Фінна. Очі ж Фінна на них не зупинились. Він глянув угору. Він глянув крізь них. Він кинув погляд удалечінь.

Але він *бачив* їх, це Нолан знав. І тут знову сталося диво.

Фінн зблід.

А відтак трапилося ще дивніше.

Обличчя Фінна знову *зарум'янилося*.

«Ти ба! – вигукнув подумки Нолан. – Та він... *стидається!*»

І все ж таки Фінн відмовлявся бачити їх, розглядаючи натомість що завгодно – небо, ліхтарі, вулицю, аж поки Снелл-Оркні не прощебетав:

– Сер, як дістатися до парку Св. Стефана?

– Йсусе, – сказав Фінн і відвернувся. – Хто знає, *куди* вони його запропастили *цього тижня?!* – І грюкнув дверима.

Завеснівши посмішками і випромінюючи радість, шістка почимчикувала вгору по вулиці, а Нолан уже був ладен метнутися вперед і заgrimкотіти у двері, коли сталося ще дивоглядніше. Звідкись вискіпався і шпарив по тротуарі Гарріті, ліфтер готелю «Ройял Гайберніан». З полум'яню-

чим від хвилювання лицем він побіг насамперед до Фінна, щоби звістувати новину.

Поки Нолан, а вслід за ним і Тімулті, опинився всередині, Гарріті на той час уже метався туди-сюди вздовж стійки бару, а за нею фігурував контужений страждалець Фінн, котрий ще так і не прийшов до тями.

– Ганьба, що ви прогледіли їх! – звертаючись до всіх відразу, закричав Гарріті. – Я маю на увазі, що хай сховаються ті фантастично-наукові кіна, що їх крутять у «Гесті-сінема»!

– Що ти маєш на увазі? – запитав Фінн, спам'ятовуючись.

– Вони *ні грама* не заважають! – сказав їм Гарріті. – Підіймати їх у ліфті – однаково що жменю полови кинути у димокід! А що мені довелось почути?! Вони тут, в Ірландії, заради... – він стихив голос і замружив очі, – заради чогось чудесного!

– Чудесного! – Всі підступили до нього ближче.

– Вони тримають усе в таємниці, але, згадаєте ще мої слова, що це може зле скінчитися! Ви колись бачили щось подібне?

– Ні разу з часу великої пожежі у монастирі, – сказав Фінн. – Я...

Проте у слові «монастир», здалося, крилася якась магія. Бо двері відразу ж розчинилися навстіж, і звідти задом наперед увійшов отець Лірі. Тобто він призадкував, тримаючись за щоку, так наче доля дала йому добрячого ляпаса.

Лише глянувши на вигляд його спини, чоловіки доти не посміли відірвати своїх носів від випивки, аж поки святий отець також не прийняв на груди краплю питва, не перестаючи при цьому витріщуватися на двері, наче то була розчинена брама до пекла.

– Там, – зрештою вимовив він, – менше двох хвилин тому, я побачив щось таке, у що неможливо повірити.

– Невже на додачу до всіх її зібраних житейських ламентаций Ірландія ще й збожеволіла?

Фінн підлив у склянку священика.

– Чи не прибило, бува, падре, вибуховою хвилею до нашого берега *окупантів з Венери?*

– То ви їх бачили, Фінне? – запитав отець.

– Так, і ви передчуваєте щось лихе, ваша святосте?

– Не стільки лихе чи добре, скільки чужоземне й *ексцентричне*, Фінне, і принагідно згадую такі слова, як «рококо» і «бароко», якщо ти вловлюєш плин моїх думок.

– Я весь віддався їхньому плину, сер.

– Якщо ви вже бачили їх останнім, то куди вони прямували? – запитав Тімулті.

– У парк, – сказав священник. – А чи не вважаєте ви, що сьогодні там буде вакханалія?

– Перепрошую, отче, але погода не дозволить, – мовив Нолан, – проте щось мені здається, що замість того, щоб стояти тут і молоти язиками, нам треба було би тишком-нишком...

– Це суперечить моїй етиці, – сказав священник.

– Потопельник чіпляється за будь-що, – сказав Нолан, – і етика може потонути разом із ним, якщо він натомість рятувального круга захопиться за неї.

– Зійди з Голгофи, Нолане, – промовив священник, – і досить з нас Нагірної¹. Що ти хочеш цим сказати?

¹ Алюзія на Нагірну проповідь – серію повчань Ісуса Христа, які записані в 5, 6 і 7 главах Євангелія від Матвія і містять основні елементи його морального вчення. Згідно з Євангелієм від Матвія, Ісус виголосив ці повчання на схилі певної гори і скерував їх до своїх учнів та великої юрби народу.

– Хочу сказати, отче, що такого напливу велебних сицилійців на нашій пам'яті не було. І звідки знаття, можливо, вони просто зараз посеред парку читають вголос для місіс Мерфі, міс Кленсі чи місіс О'Генлан... А що вони читають уголос, це ще вилами по воді писано!

– «Баладу Редінгської в'язниці»¹? – запитав Фінн.

– Ти як у воду дивився, і екіпаж потопав! – сказав Нолан, трохи дратуючись через те, що найцікавіше вже розповіли замість нього. – Звідки нам знати, чи ці дяволята з пляшки не продають, бува, ділянки під забудову у містечку, що називається Файр-Айленд? Ви чули про нього, падре?

– Американські газети часто потрапляють на мій стіл, чоловіче.

– Ну, то ви маєте пам'ятати страшний ураган у тисяча дев'ятсот п'ятдесят шостому, коли хвилі затопили цей самий Файр-Айленд, що біля Нью-Йорка? Мій дядько, нехай Господь збереже його розум

¹ «Балада Редінгської в'язниці» (*The Ballad of Reading Gaol*) – поема видатного ірландсько-англомовного письменника Оскара Вайлда (1854–1900), що була опублікована в 1898 р.

і зір, був там у береговій охороні, що евакуйовувала геть усе населення Файр-Айленда. Це було гірше, ніж бачити двічі на рік показ моди у Феннеллі, казав він. Це було страшніше, ніж з'їзд баптистів. Партія з десяти тисяч людей примчала до штормового берега для евакуації – з драпірувальним матеріалом, із напханими папугами клітками, у спортивних куртках томатного і мандаринового кольорів, і в лаймово-жовтому взутті. Це було найхвилюючіше видовище від того часу, коли Гієронім Босх відклав свою палітру, зобразивши пекло на науку прийдешнім поколінням¹. Ви не евакуйовували десять тисяч розцяцькованої, наче венеційське скло, пацанви із величезними, як у корів, і покліпуючими очима, з їхніми патефонними симфонічними платівками в руках та дзвоном сережок у вухах, не розбивши при цьому серця доценту. Невдовзі після такого мій дядько тяжко запив.

¹ У творчості нідерландського живописця, одного з найвідоміших майстрів Північного Відродження Гієронімуса Босха (*Hiëronymus Bosch*, 1450–1516) тема пекла представлена у таких його знаменитих полотнах, як «Сім смертних гріхів», «Сад земних насолод», «Пекло і потоп», «Страшний суд» тощо.

– Розкажи щось *іще* про ту ніч, – наче зачарований сказав Кілпатрік.

– Іще щось, якого дідька! – відрізав священик. – Досить, кажу вам. Оточіть парк. Візьміть очі в руки. І зустрічаємося тут через годину.

– Оце вже зовсім інша справа! – вигукнув Келлі. – Давайте *подивимося*, чи такий страшний чорт, як його малюють!

Двері із грюкотом розчахнулися. На вулиці священик роздав розпорядження.

– Келлі, Мерфі, ви вздовж північної сторони парку. Тімулті, ти з півдня. Нолан і Герріті – на схід; Моран, Маґвайр і Кілпатрік – захід. Злиняли!

Так чи інак, а в кінцевому підсумку все зійшло на пшик: розбуркані Келлі і Мерфі опинилися у пабі «Чотири трилисники», що на півдорозі до парку, де зміцнили свої сили перед погонею, а Нолан і Моран зустріли на вулиці власних дружин і змушені були змінити напрям свого руху на протилежний, а Маґвайр і Кілпатрік, минаючи «Еліт-сінема», почули зсередини спів Лоуренса Тібетта¹ і вициганили дозвіл на новий маршрут

¹ Лоуренс Тіббет (англ. *Lawrence Tibbett*, 1896-1960) – американський оперний співак; легенда американської музики.

в обмін на кілька недопалків. Отож, у підсумку вийшло, що тільки двоє – Герріті на сході і Тімулті на південній стороні парку – пантрували чужосвітніх прибульців.

Після півгодинного промерзання Герріті притупотів до Тімулті і заявив:

– *Що з цими недолюдками? Вони просто стовбичать* посеред парку. За півдня вони ні на дюйм не зрушили з місця. А в мене вже пальці на ногах промерзли до кісток. Я, Тіме, заскочу в готель, зігріюся і відразу ж примчу сюди, щоби сторожувати разом із тобою.

– Можеш не поспішати! – промовив Тімулті дивним, печальним, подаленим, філософським голосом, хоча той уже встиг відбігти далеченько.

Зоставшись наодинці із собою, Тімулті ввійшов у парк і, присівши, чи не годину спостерігав за шістьма чоловіками, котрі, як і раніше, ані руш зі свого місця. Якби ви могли побачити в цей час Тімулті, із задумливими очима, з трагедійними складками біля рота, то повважали би його за якогось ірландського сусіда Канта чи Шопенгауе-

ра¹ або за людину, котра прочитала щось надзвичайно поетичне чи пригадала пісню, що опечалила їй душу. І коли, врешті-решт, година добігла кінця і Тімулті зібрав свої думки, як збирають пригорщею холодну гальку, він повернувся і пішов геть із парку. Герріті був там, він притупцював ногами і розмахував руками, але перш ніж дати йому вибухнути запитаннями, Тімулті тицьнув пальцем у бік парку і сказав:

– Йди посиди. Роздивися. Подумай. Тоді і мені розкажеш.

Коли Тімулті завітав до Фінна, всі там мали якийсь страхопудний вигляд. Священик усе ще гасав із дорученнями по місту, а решта, задля заспокоєння власного сумління потинявшись по парку, у збентеженні повернулись у штаб-квартиру розвідки.

– Тімулті! – загорлопанили вони. – Кажи вже! Що там? Що?

Тімулті неспішно проплив до барної стійки і взявся потягувати своє питво. По-

¹ Йдеться про видатних німецьких філософів – Іммануїла Канта (*Immanuel Kant*; 1724–1804), родоначальника німецької класичної філософії, й Артура Шопенгауера (*Arthur Schopenhauer*; 1788–1860), одного з найвідоміших мислителів ірраціоналізму.

думки він зауважив, що здалеку його відображення у дзеркалі за стійкою видається наче похованим під мертвотно-блідими льодами. Спочатку він обточував своє казання одним робом. Потім поставив з ніг на голову. І знову на ноги, але лише на одну. Відтак він заплющив очі і промовив:

– Здається мені, начебто...

«Авжеж», – підтвердили подумки всі згадані вище особи.

– Все своє життя я ходив і розмірковував, і оце аж тепер сподобився розуміння, – продовжував Тімулті, – що існує якась дивна схожість між ними і нами.

Присутні так часто задихали, що надовкола заіскрилося, у призмах невеличких люстр над барною стійкою замерехтіли світляні блищики. Коли ж після такої дихавиці зграї світляних рибок перестали роїтися, свій голос здійняв Нолан:

– Ти, бува, не хочеш надіти капелюха, щоби я міг його збити одним ударом?

– Давайте пометуємо, – спокійно мовив Тімулті. – Ми чи не ми є творцями балад і пісень?

Юрма знову видихнула, але вже інакше. Це був теплий сплеск схвалення.

– О, звичайно, що ми!

– Господи милосердний, то ти про це?

– Ми вже було злякалися...

– Замовкніть! – Тімулті здійняв руку, все ще не розплющивши очей.

І всі замовкли.

– Якщо ми не співаємо пісень, то ми створюємо їх, а якщо не створюємо, то танцюємо під них – а хіба вони не такі самі заповзяті шанувальники пісень, не так їх створюють чи не так танцюють? Коротше, щойно я чув поблизу у парку, як вони читали вірші і стиха про себе наспівували.

У чомусь Тімулті мав рацію. На знак схвалення кожен поляскав сусіда по плечах.

– Ти зауважив *іще* щось спільне? – вагомо і недружелюбно запитав Фінн.

– Я зауважив, – сказав Тімулті з апломбом судді.

Почувся ще один вдих, і юрба присунулася ближче.

– Десь-колись вони не проти перехилити чарчину, – сказав Тімулті.

– Клянуся Господом, він правий! – вигукнув Мерфі.

– Більше того, – виголосив Тімулті, – вони не одружуються до останнього, якщо взагалі одружуються! І...

І тут здійнявся такий гармидер, що йому довелося вичекати, поки той ущухне, і тільки після цього він зміг закінчити.

– І в них – теє-то як його! – діла до жінок як кіт наплакав.

Після цього здійнявся несусвітній карвардак, із криками та штовханиною, і всі кинулися замовляти вишивку, і хтось кликнув Тімулті на вулицю. Проте Тімулті навіть бровою не повів, і забіяка втихомирився, і коли вже трохи випилося, і разом із вишивкою в горлянки витекла так і не розпочата бійка, один гучний дзвінкий голос – голос Фінна – заявив:

– Тепер ти міг би розтлумачити оте злочинне порівняння, щойно тобою озвучене в чистому повітрі мого шляхетного пабу.

Тімулті неквапом всмоктав трохи випивки, і розплющив нарешті очі, і спокійно глянув на Фінна, а відтак сказав – і в голосі тому вчувався пречистий суремний клич і подиву гідна дикція:

– Де в цілій Ірландії чоловік може возлягти із жінкою?

Він постарався, щоби сказане добре за-
тямили всі.

– Триста двадцять дев'ять днів на рік
у нас, бляха-муха, йде дощ. Увесь інший
час надовкола така вологість, що годі
знайти хоч якусь суху грядочку, якийсь
клаптик земельки, на який ти зважишся
вкласти жінку, не боячись, що вона вкорі-
ниться і розпустить листя – чи, може, ви
іншої думки?

Мовчання було тієї самої думки.

– Тому коли справа доходить до міс-
цинок, де можна задля гріха трохи погрі-
ховодити і повитворяти із плоттю всілякі
бузувірські трюки, то голопузий і з дідька
дурноголовий ірландець в період гону мав
би пригнатися не аби-де, а саме в Ара-
вію! Нам сняться арабські сни, де ночі
теплі, а земля суха, де завжди знайдеться
пристойне містечко не тільки розсітися,
а й прилягти, і не лише прилягти, а й від-
датися веселій гульні, злившись у несамо-
витому клінчі¹.

– Ох, Ісусе, – сказав Флінн, – ти можеш
це повторити ще раз?

¹ Клінч (англ. *clinch*) – розповсюджена техніка
утримання супротивника в спортивних єдино-
борствах. Тут вжито у переносному значенні.

– Ох, Ісусе, – сказали всі до одного, киваючи головами.

– Це по-перше, – Тімольті зігнув палець. – Нема місця. Тепер, і це по-друге, час і перебіг подій. Для прикладу, якщо ти підбив клинці до миловидої жіночки і повів її в поле, то що далі? – вона в гумовцях і макінтоші, і з хусткою на голові, та ще й парасолька над усім цим, і ти шумиш, як свиня недорізана, що застрягла у дверцятах хліва, бо як інакше, коли ти однією рукою вже притиснув її до своїх грудей і ламаєш голову над тим, як другою рукою її визути із тих гумовців, і це все, чого ти доможешся, тому що хто це стовбичить за твоєю спиною і чиє солодке м'ятне дихання ти відчуваєш на власній шії?!

– Місцевий пастор? – запропонував Герріті.

– Місцевий пастор, – підтвердили всі у відчаї.

– Ось цвяхи номер два і три, забиті в хрест, на якому розп'яті всі чоловіки Ірландії, – сказав Тімулті.

– Давай, Тімулті, давай далі.

– Ці хлопці, що навідалися сюди в гості з Сицилії, тримаються гурту. Ми трима-

ємося гурту. Та й тут, у Фінна, ми зібралися всією ватагою, чи не так?

– Хай мене дідько вхопить, якщо це не так!

– Вони іноді видаються сумними і маркітними, а тоді, наче сп'янілі гаспиди, плюють на все – або вгору, або вниз, проте ніколи перед себе – і кого вам *це* нагадує?

Всі поглянули у дзеркало і кивнули.

– Якби ми мали вибір, – продовжував Тімулті, – йти додому, геть просякнуті їдким потом і страхом, до лиховісної дружини, і пекельної тещі, і засидженої в дівках сестриці, чи залишитися тут, у Фінна, за для ще однієї пісні, чи ще однієї скляночки, чи ще одного анекдотика, то *що* би ви обрали, хлопці?

Тиша.

– Помізькуйте над цим, – сказав Тімулті, – і будьте чесними з собою. Подібності. Схожості. Щось надто довгий список виходить – з однієї руки на іншу і ще вище, аж через плече. І треба добряче розважити все, перш ніж ми почнемо безладно ганяти із криками «Йсусе!» і «Свята Маріє!» і кликати на поміч гвардійців.

Тиша.

– Мені, – після тривалого мовчання хтось зацікавлено озвався, – хотілось би... побачити їх зблизька.

– Гадаю, твоє бажання здійсниться. Тс-с-с!
Німа сцена.

І тоді здалеку до них донісся слабкий, кришталевий звук. Це було подібне на те, наче ви прокидаєтеся чудового ранку, і ніжиться у постелі, і якимось шостим чуттям відчуваєте, що надворі з неба падає перший сніг, лоскочучи під час свого падіння небо, і тоді безгоміння відходить убік і повертається у своє ніщо.

– О Боже! – сказав Фінн нарешті. – Це ж перший день весни...

І справді, виглядало саме так. Спершу елегантний снігопад ніг по бруківці, а потім хор співочого птаства.

І на тротуарі, і вздовж вулиці, і побіля пабу чулися звуки, що нагадували водночас зиму і весну. Двері розчинилися навстіж. Чоловіки відсахнулись, наче від удару у прийдешній бійці. Тоді вони втишили свої нерви. Вони затиснули кулаки. Вони зціпили зуби і ні пари з уст. Отара химерних дітей, пригнаних химерним пастирем, опинилися раптом на міліні – так

ніби людський приплив нараз спав, хоча чоловіки в пабі не зрушилися навіть на волосинку.

Діти теплого острова дивилися на куцих, діточого зросту, приземкуватих дорослих чоловіків цієї крижаної землі, і дорослі чоловіки дивилися навзаєм, наче присяжні у суді.

Тімулті і чоловіки в пабі зробили затяжний вдих на повні груди. Навіть звіддалеки від них вчувався запах, смертно чистий діточий запах. Надто багато весни було в ньому.

Снелл-Оркні і його юні-старі юнаки-чоловіки часто задихали – так тріпоче серце пташки, що потрапила в немилосердний капкан пари стиснутих кулаків. Навіть звіддалеки від них вчувався запах – порохнявий, важкий, застоюний запах темних одерж тих куцих чоловічків. Надто багато зими було в ньому.

Кожен міг би прокоментувати запахи супротивної сторони, але...

Цієї миті подвійні бічні двері розчахнулися навстіж, і крізь них увірвався геть задиханий Гарріті, б'ючи на сполох:

– Ісусе, я все бачив! Ви знаєте, де вони зараз і що роблять?

Кожна рука у пабі застережливо здійнялася: т-с-с!

Судячи з переляку у їхніх очах, непрохані гості здогадалися, що йдеться про них.

– Вони все ще у парку Св. Стефана! – У поспіху Гарріті світу Божого не бачив. – Я вже розповів про все у готелі. Тепер підійшла черга і до вас. Ті хлопці...

– Ті хлопці, – сказав Девід Снелл-Оркні, – знаходяться тут, у... – він зам'явся.

– У пабі Гіббера Фінна, – підказав Гіббер Фінн, розглядаючи свої черевики.

– ...Гіббера Фінна, – сказав високий чоловік, вдячно киваючи.

– Де, – сказав опечалений Гарріті, – ми всі відразу дружно вип'ємо.

Він метнувся до бару.

Проте шестеро непроханих гостей також не стояли на місці. Вони зробили невелике шикування обабіч Гарріті, і той лише через свою злагідність якось увесь з'їжився, покоротшавши на три дюйми.

– Доброго дня! – сказав Снелл-Оркні.

– Для кого добрий, а для кого не дуже, – обережно сказав Фінн, чогось вичікуючи.

– Здається, – сказав високий чоловік в оточенні кучих хлопчиків-чоловіків, – ведеться багато балачок про те, що ми забули в Ірландії.

– Це лише наша гадана інтерпретація подій, – сказав Фінн.

– Дозвольте мені пояснити, – сказав незнайомец. – Ви колись чули про Снігову Королеву і Літнього Короля?

Кілька щелеп широко роззявилися, наче капкани.

Хтось охнув, наче його копнули в живіт.

Перегодом Фінн, трохи помізкувавши над тим, звідки йому чекати удару, неспішно і занудно, з невідрадною точністю віддів собі питва. Відтак, важко крякнувши, перекинув його в себе, а коли рот наче вогнем обпекло, він повільно видихнув поверх язика палюче повітря й обережно перепитав:

– Ох... то що там за Королева, і що там за Король?

– Ну, – сказав високий блідий чоловік, – була така Королева, котра жила в Ісландії і ніколи не бачила літа, і був такий Король, котрий жив на островах Сонця, куди ніколи не зазірала зима. Королівські підданці заледве не вмирили від літньої спеки,

а підданці Королеви заледве не вмирали від зимової холодриги. Але жителі обидвох країн були врятовані від жахів своєї погоди. Снігова Королева і Сонячний Король зустрілися і закохалися одне в одного, і щоліта, коли сонце вбивало людей на островах, вони вирушали на північ, у країну криги, і жили в помірному кліматі. І кожної зими, коли сніг убивав людей на півночі, всі підданці Снігової Королеви перебиралися на південь і селилися на островах, помірно зігрітих сонцем. Таким побитом існувало вже не дві держави і два народи, а витворилася одна раса, яка змінювала *один* край з дивною погодою і бурхливими порами року на інший. *Кінець*.

Усі заплескали в долоні, але тими всіма були не юнаки-канарки, а чоловіки, котрі вишикувалися вздовж напівзабутої барної стійки. Фінн побачив, що його простягнуті вгору долоні самовільно плескають, й опустив їх. Рашта теж поглянули на свої руки і теж їх опустили.

А Тімулті підсумував:

– Господи, та вам би ще тільки ірландського акценту! Ото був би оповідач казок!

– Красно дякую! Красно дякую! – сказав Девід Снелл-Оркні.

– В такому разі нам слід перейти до суті цієї історії, – сказав Фінн. – Я маю на увазі, ну, з Королевою і Королем, та й усім решта.

– Річ у тому, – сказав Снелл-Оркні, – що ми не бачили падолисту цілих п'ять років. Якщо би ми побачили хмару, то напевно чи би знали, що то таке. Ми десять років не бачили снігу, як і краплі дощу. В нашій історії все навпаки. Нам потрібен дощ, бо інакше смерть, правду я кажу, хлопці?

– О так, то правда, – солодкоголосо прошебетала вся п'ятірка.

– Упродовж шести чи семи років ми йшли вслід за літом по всьому світі. Ми жили і на Ямайці, і в Насау, і в Порт-о-Пренсі, і в Колкаті, і на Мадагаскарі, і на Балі, і в Таорміні, але нарешті ми сьогодні сказали собі, що нам слід відправлятися на північ, бо нам знову потрібен холод. Ми не зовсім добре знали, що шукаємо, але ми знайшли це у парку Св. Стефана.

– Щось *таємниче*? – зірвався Ноланд. – Я маю на увазі...

– Ось ваш приятель і розкаже вам, – сказав високий чоловік.

– *Наш* приятель? Ви маєте на увазі – Герріті?

Всі поглянули на Герріті.

– Що я і збирався розповісти, – сказав Герріті, – щойно пройшовши у двері. Вони були у парку – стояли і... *дивилися, як багрянніє листя.*

– І це *все*? – сконфужено запитав Нолан.

– Здається, цього на даний момент достатньо, – сказав Снелл-Оркні.

– І що, листя у парку Св. Стефана *справді* багрянніє? – запитав Кілпатрік.

– Ви знаєте, – отупіло сказав Тімулті, – востаннє я це *бачив* років двадцять тому.

– Найкрасивіше видовище в цілому світі, – сказав Девід Снелл-Оркні, – затаїлося посеред парку Св. Стефана саме зараз.

– Він говорить мудро, – пробурмотів Нолан.

– Випивка за мною, – сказав Девід Снелл-Оркні.

– Оце я *розумію!* – сказав Маґвайр.

– Усім шампанського!

– Що ж, не відмовлюся! – сказав кожен.

І вже через десять хвилин всі як один були у парку.

Ну то що, як прибалакував Тімулті через багато років, ти коли-небудь бачив стільки клятого листя на деревині, скільки було його вже на першому-ліпшому дереві відразу за брамою парку Св. Стефана? «Ні!» – кричали всі. А що ж тоді казати про *наступне* дерево? Ну, та хіба те, що на ньому було *мільярд* листків. І чим довше вони дивилися, тим певніше розуміли, що це диво. І Нолан, проходжуючись парком, так задирав голову, що впав на спину, і двом чи трьом приятелям довелося його підіймати, і там чулися всезагальні благочестиві «охи-ахи», і вигуки про божественну надихнутість, беручи до уваги той факт, що, наскільки вони пам'ятають, на цих деревах зроду *не було* жодного триклятого листочка, і ось тепер вони з'явилися! Чи навіть якщо вони там і були, то ніколи не *змінювали* свого забарвлення, чи навіть якщо *змінювали*, то це діялося так давно... «Гей, що за фігня, закрийте писки і дивіться!» Нолан, і Тімулті, і Кілпатрік, і Герріті, і Снелл-Оркні з його друзяками

саме так і вчинили, аж поки не звечорило. І справді, осінь полонила всю країну, і по всьому парку були вивішані мільйони яскравих прапорів.

Саме там і знайшов їх отець Лірі.

Але, перш ніж він встиг промовити хоч слово, три із шести літніх прибульців запитали його, чи не зволить він їх висповідати.

А далі не встигли вони й оком змигнути, як патер з виразом великого болю і тривоги на обличчі вів Снелла-Оркні з компанією поглянути на церковні вітражі і на лінії апсид¹, майстерно виведені зодчим, і церква їм до такої міри сподобалася, і вони так завзято повторювали це знову і знову, що він вмить прослизнув до виходу крізь їхні «О Діво Маріє!» та іншу подібну маячню.

Проте цей день сягнув кульмінації, коли вже в пабі один із юних-старих юнаків-чо-

¹ Апсида (грец. *ἀψίς* – склепіння) – виступ будівлі, здебільшого півкруглий в плані (зовні іноді багатокутний або квадратний), перекритий півкуполом або замкнутим напівсклепінням. У християнських церквах апсида – вівтарна частина, яка орієнтована зазвичай на схід.

ловіків запитав, що йому робити – співати «Матусю Макрі»¹ чи «Любчик мій»²?

Після дискусії, проведеного опитування й оголошення результатів він співав і те, і друге.

«У нього чудовий голос, – сказали всі, і в їхніх очах світилося зворушення. – Ніжний, високий і дзвінкий голос».

Або, як висловився Нолан: «Я не надто високої думки про нього як сина. Але десь там проглядається прекрасна дочка!»

І до того ж, разом із вищезгаданим голосом.

І тут настав час прощатися.

– Але ж, бачить Бог, – сказав Фінн, – ви ж тільки недавно прибули!

– Ми знайшли те, за чим прийшли, і нам немає потреби залишатися, – заявив

¹ «Матуся Макрі» («*Mother Machree*») – популярна американсько-ірландська пісня, написана в 1910 р. композиторами Чонсі Олкоттом та Ернестом Баллом на слова Ріди Джонсон Янг для американського шоу «Barry of Baltimore», де солістом виступив легендарний ірландський тенор Джон МакКормак.

² «Любчик мій» («*My Buddy*») – створена у 1922 р. популярна американська пісня (композитор Волтер Доналдсон, автор тексту – Гус (Густав) Кан).

високий-сумний-щасливий-старий-молодий чоловік. – Квіти мусять повернутися у теплицю... інакше вони зів'януть упродовж ночі. Ми ніколи не затримуємося. Ми завжди летимо, і несемося вистрибом, і біжимо. Ми завжди в русі.

Аеропорт закрився туманом, наче вуалю, і пташкам не зоставалося нічого більше, як забратися у клітку корабля, що прямував із Дан-Лере в Англію, а завсідникам Фінна не зоставалося нічого іншого, як стояти посеред вечора біля доку і споглядати за їхнім відплиттям. Вони, всі шестеро, стояли там, на верхній палубі, розмахуючи вниз своїми тоненькими руцями, де стояли Тімульті, і Нолан, і Герріті, і решта і розмахували товстими ручищами. І коли корабель дав свисток і відчалив, Пташиний Опікун кивнув, здійняв, наче крило, праву руку, і всі грянули:

Як ішов я через Дублін

Опівночі – ох і ах! –

То побачив, як дівчина

Чеше косу при свічках¹.

¹ Початкова строфа ірландської фольклорної пісні «Іспанська леді» («*Spanish Lady*»), популярної також і в Англії. Пісня побутує у кількох версіях.

– Йсусе, – сказав Тімулті, – ви чуєте?

– Сопрано, всі як один сопрано! – вигукнув Нолан.

– Не ірландські сопрано, а справжні, справжні сопрано, – сказав Келлі. – Чому, чому вони не сказали? Та якби ми знали, то могли би слухати ще цілу годину до відплиття.

Тімулті кивнув і додав, слухаючи музику, що пливла над водами:

– Дивно. Дивно. Не можу спокійно дивитися на їхнє відплиття. Це ж подумати тільки! Це ж тільки подумати! Ще сто років тому чи більше люди казали, що з-поміж них не залишилося жодного. Але тепер вони повернулися, хай навіть і ненадовго!

– Кого не залишилося? – запитав Герріті. – І хто повернувся?

– Як хто?! – сказав Тімулті. – Феї, звичайно, феї, котрі колись замешкували в Ірландії, і тепер більше не замешкують, але котрі повернулися сьогодні і змінили нам погоду, і ось знову подалися кудись, хоч раніше жили повсякчас.

– Та стули писк! – закричав Кілпатрік. – І слухай!

І вони взялися слухати, дев'ять чоловіків на краєчку доку, а корабель даленів, а голоси виспівували, і впав туман, і вони надовго завмерли, аж поки корабель не розтанув у далечіні, і голоси у тумані не звіялись, наче аромат папаї.

Коли вони вже поверталися до Фінна, задощило.

Страшна аварія минулого понеділка

Чолов'яга ривком розчахнув двері паба Гебера Фінна, ввалився всередину і поточився, наче громом уражений. Ноги підкошуються, кров на обличчі, куртка й штани подерті, а його стогін змусив усіх, хто був у барі, заціпеніти. Якийсь час чутно було тільки шипіння та тріск мереживних шапок піни у скляних кухлях, поки відвідувачі розвертали до дверей свої обличчя – в когось бліді, в когось рожеві, в когось з набряклими жилками, червоні, мов півнячий гребінь. Публіка біля шинквасу кліпнула оком як один чоловік.

Незнайомець хитався, пошматований одяг звисав клоччям, очі йому вибалушилися, губи тремтіли. Пияки стиснули свої келихи. «Ну! – мовчки волали вони. – Давай, чоловіче, не тягни! Що *трапилось?*»

Незнайомець нахилився вперед, намагаючись втриматися на ногах.

– Аварія, – прошепотів він. – Аварія на шосе.

І впав, наче підкошений.

– Аварія! – з дюжина присутніх кинулася до розпростертого тіла.

– Келлі! – голос Гебера Фінна перекрив усі інші голоси в барі. – На шосе, хутко! Подбай про постраждалого; але дивись там – обережно будь із ними! Джо, метнися по Дока!

– Зачекайте, – промовив хтось тихо.

З відгородженої кабінки в темному кутку паба, що могла слугувати місцем усамітнення для філософа, на публіку дивився темноволосий джентльмен.

– Док! – вигукнув Гебер Фінн. – Ви тут!

Лікар та ще кілька чоловіків енергійно подалися в ніч.

– Аварія! – у чоловіка на підлозі судомно засіпалися губи.

– Помалу, хлопці! – Гебер Фінн та ще двоє помічників дбайливо уклали постраждалого на шинквас. Він лежав на блискучій набірній дошці, вродливий, наче сама смерть, а гранчасте дзеркало над стійкою подвоювало скорботність цієї картини.

Вже на першій сходинці за дверима паба юрба вражено загальмувала: неначе океан присмерку поглинув Ірландію і на-

валився на них усім своїм огромом. Густий туман хвилями та бурунами п'ятдесят футів заввишки загасив місяць та зірки. Посліплі рятувальники, чортихаючись, один за одним пірнали в імлу та зникали в ній.

Позаду, в яскраво освітленому дверному отворі, залишився стояти молодий чоловік. Обличчя в нього було ні достатньо червоне, ні достатньо бліде, а настрої був не досить похмурий і не досить безтурботний, то ж на ірландця він не тягнув, а отже, мав бути американцем. Американцем він і був. А з цього встановленого факту випливало, що він страшився перешкодити дійству, що виглядало якимсь місцевим ритуалом. Весь час, що він перебував в Ірландії, він не міг позбутися відчуття, що живе просто посеред сцени Національного Театру. Ось і зараз, не знаючи своїх реплік, він міг тільки дивитися вслід ватазі, яка вирушила в ніч.

– Але, – невпевнено заперечив він, – я не чув на шосе жодних машин.

– Ще б пак! – майже з гордістю відгукнувся якийсь старий. Артрит не пустив його далі першої сходинки, на ній він і тупцював, викрикуючи поради в білі хвили, що

зімкнулися над його приятелями. – На перехресті подивіться, хлопці! Там це і коїться зазвичай!

– Перехрестя! – почувся тупіт ніг, поблизу і вдалині.

– Я і зіткнення не почув, – зауважив американець.

Старий пирхнув зневажливо:

– Ну звиняй, може, ми й не великі майстри гармидер зчиняти чи там розбиватися з оглушливим грюкотом. Але зіткнення ти можеш побачити – варто лише піти туди та й подивитися. Тільки кроком йди, не біжи! В таку ніч сам чорт собі в'язи скрутить! Побіжиш наосліп – і враз наскочиш на Келлі; він завжди мчить так, що в легенях вітер свище. Або можеш буцнутися з Фіні: той як налигається, жодної дороги не розбирає, хоч що б там нею не рухалося! Маєш такого-сякого ліхтаря? Він тобі не допоможе, але хай буде. То вирушай, але вважай, зрозуміло?

Американець навпомацки добувся до свого автомобіля, знайшов ліхтарик та, занурившись у ніч, що панувала за стінами паба Гебера Фінна, взяв керунок на важке тупання підборів та на гел'отіння десь по-

переду. За сотню футів потойбіччя від нього якісь люди, наближаючись, перемовлялися хрипким пошептом: «Обережно!», «Це ж треба – яке жахіття!», «Тримай міцніше, не смикай його!»

Американця відкинув убік вируючий натовп, що раптом вигулькнув із густого туману. Над головами чоловіків пливло щось зіжмакане та скоцюрблене. Мигцем він побачив залите кров'ю, синюшно-бліде обличчя десь високо над собою, тоді хтось тарахнув його по руці, і промінь ліхтаря тикнувся у землю.

Інстинктивно зачувши здалеку світло закладу Гебера Фінна, що барвилось кольорами віскі, поховальна процесія ринула до цієї незмінної рідної гавані.

Позаду позначилися розпливчасті постаті й почувся лячний комашиний стрекіт.

– Хто це?! – видихнув американець.

– Ми, з машинами, – просопів хтось. – У нас тут, приміром кажучи, аварія.

Промінь ліхтаря висвітлив нові фігури. В американця відвисла щелепа. І в цю мить сіла батарейка.

Але не раніш, ніж він встиг побачити двох сільських паруб'яг, які енергійним

підтюпцем прямували до паба, затиснувши під пахвами два старовинні чорні велосипеди без передніх та задніх фар.

– Що за ...? – вирвалося в американця.

Та паруб'яги риссю проминули його, несучи на собі аварію. Туман підступив ще ближче. Американець стояв на порожній дорозі, всіма покинутий, із погаслим ліхтарем у руці.

На той час, коли він з'явився в дверях паба Гебера Фінна, на барній стійці лежали горілиць уже обидва «тіла», як їх тут іменували.

– Ми поклали тіла на шинквас, – повідомив старий, обернувшись подивитися на американця.

Цього разу відвідувачі вишикувалися не заради питва, але шлях до шинкваса вони хоч як перекрили, і Докові довелося проштовхуватися, щоб оглянути тлінні останки двох прибічників перегонів наосліп нічними автострадами, вкритими туманом.

– Оцей – Пет Нолан, – пошепки пояснив старий. – Зараз він безробітний. А інший – містер Піві з Мейнута. Цей більше торгує солодощами та цигарками. – Він підвищив голос: – Вони вже мертві, Док?

– Так, замовкніть усі, гаразд? – Док нагадував скульптора, який намагається примудритися завершити роботу над двома статуями з мармуру, в повний зріст, причому водночас. – Нумо, покладемо одного постраждалого на підлогу!

– На підлозі йому могила, – заперечив Гебер Фінн. – Там він і задубіє. Краще залишити його тут, вище, де збирається тепле повітря від наших балачок.

– Проте, – тихо проказав американець, ніяковіючи, – я ніколи в житті не чув про таке зіткнення. Ви впевнені, що там не було жодного автомобіля? Тільки ці двоє на *велосипедах*?

– Тільки! – вигукнув старий. – Святий Боже, чоловіче, та будь-який хлоп, якщо він не боїться потом вмитися, може шістдесят кілометрів легко накрутити! А як їхатиме під гору, та ще й довгенько, його ровер і всі дев'яносто, а то й дев'яносто п'ять дасть! От і шпарять вони, ці двоє, ні тобі передніх, ані задніх фар...

– А хіба це не заборонено?

– Та до дупи владу з її заборонами! От вони, значить, обидва мчать, фар катма, чешуть собі додому, з одного міста в інше.

Так летять, наче їм на п'ятах чорти з пекла наступають! Їдуть назустріч один одному, але обидва по одному і тому самому боці. Кажуть, що треба їхати по зустрічній смузі, мовляв, так безпечніше. А тепер подивіться на цих хлопців: їх просто вбило таке офіційне брехливе патякання! Чому? А хіба не ясно? Бо один з них пам'ятав про цю пораду, а інший – ні! Краще було би, якби посадовці просто заткнулися! А то тепер маємо тут двох, що ось-ось сконають.

– Сконають? – очі в американця полізли догори.

– А ти розкинь мізками, чоловіче! Що може стати поміж двома здорованями, коли вони несуться, мовби навіжені, вздовж автостради між Кілкоком та Мейнутом? Туман! Туман та й тільки! Лише туман захищає їх від того, щоби розтроцити макітри один одному. Ти тільки уяви: коли два хлопці зіштовхуються на такому перехресті, це наче удар у боулінгу – бац! Тільки кеглі летять! І ось маєш: ці два красені, дев'ять футів у кожному, припадають чолом до чола, наче зустрілися давні шкільні приятелі, руки-ноги молотять повітря, а ровери їхні зчепилися, наче березневі коти на даху. А тоді

вони разом беркицяють на землю і лежать собі, чекають на Янгола смерті.

– Але ж ці люди не...?

– Не помруть? А чого б їм не померти, якщо тільки того року в Ірландській Вільній державі ночі не минало, щоб якась душа не відлетіла, зустрівшись із іншою в ось такій аварії!

– Ви ж не хочете сказати, що кожного року триста з лишком ірландських велосипедистів гинуть, зіткнувшись один із одним?

– Свята правда, хай їм земля буде пухом.

– Я ніколи не сідаю на ровера в темну добу, – зауважив Гебер Фінн, роздивляючись тіла. – Йду пішки.

– А що завадить комусь на клятому ровері переїхати пішого?! – вигукнув старий. – Пішки ти простуєш чи на колесах, завжди знайдеться ідіот, щоби спровадити тебе на той світ! Таким простіше людину на шмаття розпустити, ніж її окликнути. Е, яких я молодців бачив скаліченими чи напівскаліченими, а то й ще гірше! І голови у них потім боліли до самого їхнього скону! – Старий, заплющивши очі, здригнувся. – Іноді думаєш, що людям не мож-

на давати до рук такі складні й потужні механізми – а що, хіба я не правду кажу?!

– Три сотні загиблих щороку... – американець мав приголомшений вигляд.

– І це якщо не враховувати так званих «легкопоранених», а таких набігає щодвадцятижні тисяча і більше! Вони з прокляттями викидають свій ровер до нужника й сідають на пенсію від держави, щоби хоч якось тягати свої ледве не вбиті тіла!

– Так чого ж ми тут стоїмо й базікаємо? – Американець у відчаї махнув у бік постраждалих. – Тут є госпіталь?

– Якщо надворі ніч, та ще й безмісячна, – продовжував Гебер Фінн, – краще за все пробиратися полями, і, чорт забирай, не потикатися на ті кляті дороги! Я завжди саме так і роблю і ось... розміняв уже п'ятий десяток.

– Хм... – переминалися з ноги на ногу глядачі.

Док, відчуваючи, що він уже надто довго утримує інформацію і починає втрачати аудиторію, вирішив повернути загальну увагу, з метою чого жваво розпрямив зігнуту спину і вигукнув:

– Так-так!

У пабі запанувала тиша.

– У цього юнака, – вказав Док на одне з тіл, – синці, подряпини, а гострий біль у попереку залишиться ще десь на кілька тижнів, не менше. Щодо другого хлопця, – тут Док зробив довгу паузу, під час якої, похмуро насупивши брови, вступився у блідшого із постраждалих. Той місцями сплотнів, місцями взявся червоними плямами і назагал мав вигляд людини, котра вже готова вирушити в останню путь, – у нього... струс мозку.

– Струс мозку!

Наче легкий вітрець прошелестів пабом і завмер.

– Він має шанс викарабкатися, якщо ми хутко доправимо його до клініки в Мейнунті. Хто візьметься його відвезти своєю автівкою?

Усі присутні, як один чоловік, розвернулися до американця. Він відчув зсув і переміщення – він більше не спостерігав за ритуалом збоку, а опинився втягнутим у його потаємну заповітну серцевину. Він почервонів, пригадавши парковку біля дверей паба Гебера Фінна – наразі там приткну-

лися сімнадцять велосипедів і один автомобіль. Він квапливо кивнув.

– Ось і він! Волонтер, хлопці! А тепер не баріться, швиденько тягніть цього бідолаху до машини нашого друга!

Кілька чоловіків кинулися взяти тіло, але всі завмерли, почувши, що американець кахикнув. Вони побачили, що він обвів рукою всіх присутніх, а тоді торкнувся складеними в ківшик пальцями свого рота. От так приємний сюрприз – такі жести просто так не робляться, а в барі, де п'яняться напої, і поготів.

– Погладити доріжку!

Тепер навіть той із потерпілих, кому пощастило більше, зненацька повернувся до життя. Обличчя його нагадувало шматок сиру, але пальці вже стискали кухоль, який вклали йому до рук піклувальники, примовляючи підбадьорливо:

– Ось, приятелю... тримай... розповідай...

– ...що трапилося, га?

Тіло забрали з бару, потенційне поминання скасували, і приміщення знелюдніло, за винятком американця, Дока, воскреслого постраждалого і ще двох приятелів, заглиблених у дружній диспут. Чути було, як на вулиці

юрба намагається завантажити до волонтерського автомобіля того учасника страшної аварії, котрому перепало сильніше.

– Допийте пиво, м-р... ? – сказав Док.

– МакГір, – відрекомендувався американець.

– Богом клянуса, та він ірландець!

Ні, це далеко не так, думав американець, з подивом обводячи очима паб, дивлячись на велосипедиста, що повернувся до життя і чекав, щоби юрба обсіла та й засипала його запитаннями, на підлогу, заляпану кров'ю, на два велосипеди, складені біля дверей, наче реквізит для водевілю, на темну ніч, що причаїлася за дверима, сповнена неймовірного туману; прислухаючись до гуркотів, до ритму і мелодії цих голосів, магічним чином збалансованих і з горлянками їхніх власників, і з усім, що тільки було навкруги. Ні, думав американець на ім'я МакГір, я майже, але, без сумніву, не зовсім ірландець...

– Лікарю, – кладучи гроші на шинквас, він почув власні слова, – а часто тут трапляються автомобільні трощі, зіткнення, аварії з водіями *автомашин*?

– Тільки не в нашому місті! – Док зневажливо махнув головою у східному напрямку. – Якщо шукаєте такі речі, будь ласка, Дублін підходить для цього якнайкраще!

Прямуючи разом із американцем до дверей паба, Док узяв того під руку, наче збираючись звірити якусь таємницю, здатну перемінити всю його долю. Підкорившись, американець відчував, що його ведуть на буксирі, а портер у його шлунку переливається, наче рідина в трюмі, і треба слідкувати за її рівновагою. Док тим часом конфіденційно казав йому на вухо:

– Дивіться, МакГіре, ви визнаєте, що у вас небагатий водійський досвід в Ірландії, правда ж? Тоді слухайте! До Мейнута, зважаючи на туман і все таке інше, вам краще за все їхати швидко! І тисніть на клаксон! Навіщо? Щоб велосипедисти й корови розбігалися з дороги, навсібіч! Якщо ви будете їхати повільно, ви підкрадетесь до них непоміченим і чавитиме їх дюжинами, поки вони второпають, що з ними сталося! І ще одне: коли до вас наближається зустрічний автомобіль, вирубайте фари! Роз'їжджайтеся один з одним із вимкнутими фарами, тихо й мирно. Через ці чор-

тові фари невинні люди сліпнуть і гинуть у такій кількості, що жодне освітлення того не варте. Отож, ви зрозуміли? Дві головні речі: швидкість і гасити фари, щойно вам назустріч замаячить автомобіль!

Американець кивнув, переступаючи поріг. Він чув, як позаду один із потерпілих, зручно влаштувавшись на стільці, відчуваючи смак портеру у себе на язиці, зібравшись із думками і підготувавшись, розпочинає свою оповідку:

– Їду я, значить, собі додому, і ні про що таке навіть не думаю, коли на перехресті, ну, отому, що просто за спуском...

Коли американець сів до свого автомобіля, де на задньому сидінні тихо стогнав другий учасник аварії, Док озвучив свою останню пораду:

– І завжди майте на голові картуз, приятелю. Якщо закортить колись уночі прогулятися пішки тутешніми дорогами, це саме те, що треба. Картуз вбереже вас від жахливих мігреней, якщо вам доведеться зіткнутися з Келлі, чи з Мораном, чи будь із ким з тієї ж породи – заллють очі і мчать, не розбираючи дороги, хтозна за яким дивом. А голови мають непробивні – з такими

й уродилися. Навіть пішки вони небезпечні. Отже, як бачите, для пішоходів в Ірландії теж існують правила, і правило номер один – завжди бути в картузі!

Машинально американець понишпорив під сидінням, намацав брунатне твідове кепі, яке напередодні придбав у Дубліні, та натягнув його на голову. Поправивши його, він визирнув крізь вікно на темний туман, що вирував, заповнюючи собою ніч. Він прислухався до порожнього шосе – воно чекало на нього попереду, безмовне, мовчазне, тихе... але дивна то була тиша. Він бачив попереду Ірландію – сотні довгих, незнаних миль, угору і під гору, бачив тисячу перехресть, вкритих тисячею туманів. Тисяча фантомів у твідових кепі та сірих шарфах перетинала ці перехрестя, не торкаючись землі колесами своїх автівок, співаючи, горлаючи, наповнюючи повітря ароматом міцного портеру.

Він кліпнув. Фантоми розвіялися. Шосе лежало порожнє, темне і чекало на нього.

Глибоко втягнувши повітря, заплющивши очі, американець на ім'я МакГір повернув ключ у замку запалювання і натиснув на педаль стартера.

Пережити якість неділю

Був недільний полудень, і густий туман торкався вікон готелю, а коли цього не робив легкий туман, тоді дощ полоскав густий туман, а потім стихав, аби дати легкому туману знову повернутися; і кава після ленчу переходила у чай з обіцянкою ранньої ситної вечері з переднішим і подальшим чаюванням, позаяк на першому поверсі відкрився «Баттері паб» чи то «Зе секонд камінг», і єдиними звуками там був цокіт порцелянових чашок об порцелянові зуби, шелест шовку або поскрипування черевиків, допоки нарешті двері робочого кабінету з пронизливим скрипом відчинилися і звідти, човгаючи ногами і тримаючись за повітря, аби не впасти, вийшов старий, а тоді зупинився, повільно поглянув на всіх навколо і сказав повільним монотонним голосом:

– Пережити б неділю декому як?

Після цього він, повернувшись, почовгав назад, і двері з шарудінням і скрипом зачинилися.

Неділя у Дубліні.

Ці слова – сам фатум.

Неділя у Дубліні.

Киньте ці слова у прірву, і вони ніколи не досягнуть дна. Вони просто падатимуть у порожнечі цього сірого пообіддя до п'ятої.

Неділя у Дубліні. Як же пережити її якимось чином?!

Чути погребовий подзвін. Рвучко натягуєш ковдру аж на вуха. Чуєш шарудіння траурного вінка, що його вішають на твої німотні двері. Наслухаєш порожнечу вулиць унизу твого готельного номера, яка тільки й чекає, щоби проковтнути тебе, якщо ти ризикнеш висунутися раніше полудня. Відчуваєш, як невагомий туман плавно проводить своїм вогким фланелевим язиком під віконними карнизами, облизує дах, увесь його огром, з якого скрапує нудьга.

«Неділя, – думав я. – Дублін. Паби наглухо закриті аж до пізнього пообіддя. Квитки в кіно продані заздалегідь, два-три тижні тому. Робити нічого, хіба що поплентатися в зоопарк, що у парку «Фенікс»¹,

¹ Дублінський зоопарк (англ. *Dublin Zoo*), розташований на території парку «Фенікс» в Дубліні; заснований у 1830 р. На першій версії відомої емблеми кінокомпанії «Метро-Голдвін-Маєр» в 1924–1928 рр. був зображений лев Слетс, якого утримували саме в цьому зоопарку.

аби повітрішатися на левів, від яких тхне сечею, на грифів, які виглядають так, наче щойно вимазалися клеєм і хлянули у кошик лахмітника. Бродити біля річки Ліффі¹, споглядаючи її води кольору туману. Бродити по алеях, споглядаючи небеса кольору Ліффі.

«Ні, – розлючено міркував я, – повернувся назад у ліжко, прокинувся на заході сонця, попоїм ранньої ситної вечері з чаєм, знову відправлюся в ліжко, на добраніч усім!»

Проте я по-геройськи, похитуючись, вийшов опівдні надвір і в слабкій паніці взявся розглядати краєм ока прийдешній день. Ось він простерся переді мною безживним коридором годин, забарвленим у колір верхньої частини мого язика тьмяного ранку. Навіть Господу має бути нудно у такі дні у північних землях. Я не міг опиратися думкам про Сицилію, де кожна неділя – свято в регаліях, де празникові феєрверки нагадують весняні зграї курчат, де по пропахлих теплими млинцями алеях бундючно походжають і пританцьовують

¹ Ліффі (ірл. *An Life*, англ. *the Liffey*) – річка в Ірландії, що протікає через центр Дубліна. Основні притоки – Доддер, Поддл і Камак.

люди, струшуючи волоссям, розмахуючи руками, притупуючи ногами, позираючи своїми полум'яними, як сонце, очима, в той час як музика вистрибує безкоштовним дарунком або ж її кидають з усіх одвіку не зачинюваних вікон.

«Але Дублін! Дублін! Ти просто велика падлятина! – розмірковував я, виглядаючи з вікна готельного холу на його залитий дощем і вкритий сажею труп. – Ось дві монети тобі на очі!»

Тоді я відчинив двері і зробив крок назовні в цю злочинну неділю, яка чекала лише мене.

Я зачинив інші двері – «Чотирьох провінцій». Я стояв у глибокій тиші цього пабу у цей священний відпочинковий день. Я безшумно підійшов до стійки, пошепки замовив найкращий напій і довго стояв, лікуючи свою душу. Поблизу якийсь старий чолов'яга, здається, так само пробував знайти сенс свого життя у глибинах своєї склянки. Минуло хвилин десять, поки старий дуже повільно звів голову і втупився бозна-куди крізь поцятковане мухами дзеркало, крізь мене, крізь самого себе.

– Що зробив я, – побивався він, – хоча б для однієї смертної душі сьогодні? Нічого! І ось чому я почуваюся таким украй забідованим.

Я чекав.

– Що більше я старію, – сказав чоловік, – тим менше роблю для людей. Що менше роблю, то більше почуваюся в'язнем бару. Пограбування магазинних вітрин – це також про мене!

– Ну годі... – сказав я.

– Ні! – вигукнув старий. – Це жахлива відповідальність, коли світ живе лише для того, щоби обдаровувати тебе всілякими дарами. Наприклад, заходом сонця. Коли все рожеве і золоте, що як ті дині, доправлені кораблями з Іспанії. Це ж дарунок, хіба ні?

– Так, дарунок.

– Тоді кому ти дякуватимеш за заходи сонця? І не притягуй зараз у бар Господа! Будь-які посилення до нього занадто не доладні. Я маю на увазі когось, кого можна схопити, поляскати по спині і кому можна подякувати за погожий, ясний сьогоднішній ранок, хлопче, або ж сказати: я неймовірно вдячний вам, чорт забирай, за оті

сьогоднішні тендітні квіточки на узбіччі дороги чи за приспану вітром траву. Це ж також дарунки, хто заперечуватиме?

– Не я, – відповів я.

– Ти коли-небудь прокидався посеред ночі через відчуття, що через вікно вперше після тривалих холодів приходить літо? І чи ти розбуркував свою дружину, щоби висловити їй свою вдячність? Ні, ти лежав там, наче колода, тихенько радіючи про себе: ти і літепло! Тепер ти розумієш, про що я?

– Чітко, – сказав я.

– Тоді хіба ти не почувався страшенно винним? Хіба цей тягар не горбить тебе? Всі прекрасні речі, що їх ти отримуєш від життя, і жодного пенні навзамін? Хіба вони, всі ті дарунки – хай це будуть погожі літа чи лагідні осені, чи навіть смак доброго міцного портеру, – не ховаються десь у темряві твоєї плоті, освітлюючи душу, але ти почувався би останнім дурнем, якби пішов дякувати за своє щастя першому-ліпшому смертному. Що трапляється з такими хлопцями, як ми, запитую я, тими хлопцями, котрі все життя карбують подячні монети і, наче скна-

ри, не витрачають жодної з них? А якось, можливо, кинемося до шкатули і намацаємо саму порохню?

– Я ніколи не думав...

– Думай, чоловіче, – вигукнув він. – Ти – американець, правда ж? – І молодий. І отримуєш ті самі дарунки природи, що й я? Але через брак шанобливої подяки комусь десь так чи інак твої плечі помалу горбляться, та й дихати важче і важче. Дій, чоловіче, поки не став ходячим мерцем!

З цими словами він тихо поринув у глибоку задуму, в результаті якої вздовж його верхньої губи утворилася тонка смужка навусся від «Гіннесса».

Я вийшов із пабу у недільний день.

Я стояв, дивлячись на сірі кам'яні вулиці і сірі кам'яні хмари, спостерігаючи за замерзлими людьми, які втомлено брели повз мене, видихаючи сірі похоронні звої пари зі своїх крижаних ротів.

«У такі дні, – міркував я, – все незроблене тобою ловить тебе, розв'язує твої шнурівки, свербить у твоїй бороді. Допоможи, Господи, кожному, хто в такий день не встиг розквитатись із власними боргами».

Засмучений, я вертів головою туди-сюди, наче флюгер на слабкому вітрі. І тоді завмер. І прислухався.

Здавалося, що вітер змінив свій напрям і тепер дув із заходу, приносячи з собою якесь поколювання і пощипування, схоже на бренькіт арфи.

– Ну ось! – прошепотів я.

Наче хтось витягнув пробку, і важкі сірі морські води, ревучи, зникли через дірку у моєму черевіку, і я відчув, що мій смуток зникає.

І завернув за ріг.

Там сиділа маленька жінка, на зрістдесь як половина її арфи, і простягала руки до тремтячих струн, як ото дитина простягає долоні під лагідний чистий дощ.

Струни арфи хвилювалися; звуки розчинялися, наче збурені хвилі, що б'ються об берег. З арфи зістрибнула пісня «Хлопчик Денні»¹. «В зеленому одязі»² стрибнула

¹ «Хлопчик Денні» (англ. «*Danny Boy*») – балада, слова написав у 1910 р. англ. юрист Фредерік Везерлі; мелодія пісні – «Мелодія Лондондеррі», бере початок із графства Лондондеррі в Ірландії.

² «В зеленому одязі» («*Wearin' of the Green*») – ірландська вулична балада, яка оплакує репресію прибічників Ірландського повстання 1798 року. Музика – давня ірландська мелодія.

потім, у повному варіанті. Згодом – «Лімерік¹ – моє місто, Шон Лаєм – моє ім'я» і «Найгучніші поминки». Відчуття від звуків арфи був схожим на те, що ви відчуваєте, коли налите по вінця у високу склянку шампанське поколює вам повіки, м'яко бризкає на брови.

Іспанські апельсини розквітли на моїх щоках. Моє дихання награвало якусь мелодію через ніздрі-сопілки. А ноги потай задріботіли, пританцьовуючи у нерухомих черевиках.

Арфа грала «Янкі-дудл»².

І тоді я знову засумував.

«Здається, – подумав я, – вона не бачить своєї арфи. Вона не чує своєї музики!»

Це була правда. Її руки самі по собі підстрибували і пустували у повітрі, щипали і перебирали струни, нагадуючи двох старих павуків, які чимшвидше тчуть свою павутину, а коли її розриває вітер, тчуть її зно-

¹ Лімерік (англ. *Limerick*; ірл. *Luitneach*, Ливнях) – місто в Ірландії, розташоване на межі графства Лімерік (провінція Манстер) та Клер.

² «Янкі-дудл» («*Yankee Doodle*») – національна пісня у США, виникнення якої пов'язують з Американською революцією (1763–1783) та Семирічною війною (1756–1763).

ву. Вона давала пальцям можливість грати неконтрольовано, для самих себе, в той час як її обличчя поверталось то в один, то в інший бік, так наче вона мешкала у будинку неподалік і їй потрібно було лише при нагоді визирати назовні, щоби переконатися, що рукам не завдано жодної шкоди.

«Ах...» – зітхнула у мені моя душа.

«Ось твій шанс! – ледь не закричав я. – Святий Боже, звісно!»

Однак я стримався і дозволив їй зжати і перев'язати у тугі снопи заключні акорди «Янкі-дудл».

А потім із завмираючим серцем я сказав:
– Ви чудово граєте.

З моїх плечей наче звалилися тридцять фунтів.

Жінка кивнула і почала грати «Літо на березі», і здавалося, що її пальці ткали мантилю¹ із простого повітря.

– Ви насправді чудово граєте, – сказав я.
Ще двадцять фунтів спали з мене.

¹ Мантилья – елемент національного іспанського жіночого костюма, довгий шовковий або мереживний шарф-вуаль, який зазвичай надівається поверх високого гребеня (пейнети), вколотого в зачіску, і падає на спину і плечі.

– Коли граєш сорок років, – відповіла вона, – то не помічаєш.

– Ви граєте достатньо добре, щоби виступати у театрі.

– Та годі вам! – Її руки нагадували мені тепер двійко горобців, що клюють щось у човнику ткацького верстата. – Для чого мені думати про оркестри й ансамблі?

– Адже це робота у приміщенні, – сказав я.

– Мій тато, – говорила вона, поки її руки рухалися туди й назад, – зробив цю арфу, і він чудово грав на ній, і навчив грати мене. «В ім'я всього святого, – казав він, – тримайся подалі від роботи під дахом!»

Стара жінка мружилась, пригадуючи.

– Грай за стінами театрів, перед ними, навколо них, – казав тато, – але не всередині, де музика помирає. Це ж те саме, що тримати арфу у труні!

– Але хіба цей дощ не псує ваш інструмент?

– «Це внутрішні приміщення шкодять арфам теплом і парою, – казав тато. – Тримай її ззовні, дозволь їй дихати, бери гарні тони і тембри з повітря. Окрім того, – го-

ворив він, – коли люди купують квитки, кожен з них вважає, що він має право за-свистати тебе, якщо ти не догоджаєш йому зусібч і не граєш для нього одного. Уникай цього, – казав тато, – одного року вони називатимуть тебе майстерним музикантом, а наступного – бездушним. Іди туди, де вони проходитимуть мимо; якщо їм сподобається твоя пісня – ура! Ті ж, кому не сподобається, зникнуть з твого життя. Таким чином, дівчинко, ти зустрічатимеш лише тих, хто по-справжньому нахилитиметься у твою сторону. Навіщо замикати себе зі злими демонами, якщо ти можеш жити на прохолодному вітрі вулиць із вірними ангелами?» Але щось я ото розбалакалася. І чого б це?

Вона вперше поглянула на мене, мружачись, наче людина, котра вийшла з темної кімнати.

– Хто ви? – запитала вона. – Ви розв'язали мій язик. Що ви тут робите?

– Та викидав усілякі штуки, аж поки хвилину тому не з'явився із-за цього рогу, – сказав я. – Можу розбити колону Нельсона. Можу обікрасти когось у черзі в театр, і зі

скандалом утекти, а вслід за мною лунали б сльози і лайка...

– Не бачу, щоб ви це робили. – Її пальці ткали ще один ярд пісні. – Що змусило вас передумати?

– Ви, – відповів я.

Я наче вистрілив їй в обличчя з гармати.

– Я? – запитала вона.

– Ви підняли цей день з каменів, струснули його і знову відправили бігати зі скандуванням.

– Це зробила я?

І я вперше почув, що в мелодії бракує кількох нот.

– Або, якщо бажаєте, ваші руки, які виконують свою роботу без вас.

– Одяг потрібно прати, тож ви його перете.

Я відчув, як мої руки і ноги важчать.

– Не кажіть так, – сказав я. – Чому ми, перехожі, можемо бути щасливі від цього, а ви – ні?

Вона підняла голову, руки зарухалися повільніше.

– І чому це ви маєте турбуватися *моїми* вподобаннями?

Я стояв перед нею, але чи міг сказати їй те, що сказав мені чоловік у заспокійливій тиші «Чотирьох провінцій»? Чи міг я заїкнутися про пагорб краси, що виріс, аби наповнити мою душу на все життя, а мене самого озброїв іграшковою лопаткою для піску, аби повертати цю красу світові крихітними частинками? Чи повинен я перелічувати всі мої борги перед людьми на сценах та кіноекранах, які змушували мене сміятися чи плакати, чи просто почуватися живим, але ніхто у темряві театру не насмілювався вигукнути: «Якщо тобі колись знадобиться моя допомога, то я твій друг!»? Чи мав я оживити для неї зі своєї пам'яті чоловіка з автобуса, який десять років тому так легко і безтурботно хихотів на задньому сидінні, що його хихотіння розтопило всіх інших до теплого і гамірливого сміху упродовж всього шляху, але ніхто не виявився достатньо сміливим для того, щоби зробити паузу і, торкнувшись чоловікової руки, сказати: «Ох, чоловіче, ну й потішив ти нас сьогодні, нехай Господь тебе благословить!»? Чи міг я сказати їй, що вона всього лише один пункт із величезного списку не-

сплачених боргів? Ні, нічого з цього я не міг сказати.

– Уявіть собі дещо...

– Я готова, – сказала вона.

– Уявіть, що ви – американський письменник, який шукає матеріал, далеко від дому, дружини, дітей, друзів, у похмурому готелі, у похмурий сірий день із нічим, окрім розбитої склянки, пережованого тютюну і брудного снігу у вашій душі. Уявіть, що ви гуляєте огидними холодними вулицями, завертаєте за ріг, а там – маленька жінка з золотою арфою, і все, що вона грає, – це інша пора року – осінь, весна, літо, які приходять і йдуть, але які доступні для всіх. І лід тане, і густий туман підіймається, і вітер обпікає червнем, і десять років вашого життя зникають. Уявіть, якщо ваша ласка.

Вона перестала грати.

Раптова тиша вразила її.

– Ви божевільний, – сказала жінка.

– Уявіть, що ви – це я, – сказав я. – Я повертаюся назад у свій готель. І на своєму шляху я би хотів почути щось, хоча би щось. Грайте. І коли гратимете, зайдіть за ріг і слухайте.

Вона поклала руки на струни і зупинилася, рухаючи ротом. Я чекав. Нарешті вона зітхнула і застогнала. Тоді зненацька закричала:

– Забирайтеся геть!

– Що?..

– Через вас у мене все валиться з рук! Погляньте! Ви все зіпсували!

– Я просто хотів подякувати...

– Моїй дупі! – закричала вона. – Що за йолоп, що за худобина! Займайся своїми справами! Роби свою роботу! Залиш мене, чоловіче! Ох, ці бідні пальці зіпсовані, зіпсовані!

Вона дивилася на них і на мене зі злою непорушністю погляду.

– Забирайся! – закричала вона.

У відчаї я побіг за ріг.

«Ну от, – подумав я. – Ти це зробив! Знищена вдячністю – ось її історія. Дурню, чому ти не тримав свого рота на замку?»

Притулившись до стіни, я сповз униз. Так минула, мабуть, хвилина.

«Будь ласка, жінко, – думав я. – Ну ж бо. Грай. Не для мене. Грай для себе. Забудь, що я сказав. *Будь ласка*».

Я почув кілька слабких, нерішучих шепотінь арфи.

Ще одна пауза.

А потім, коли вітер війнував знову, то приніс її повільну-повільну мелодію.

Це була давня пісня, і я знав її слова. Я подумки проговорив їх.

*Йди з піснею тихенько,
Але трави не зруш,
Життя мина, як буря
Поміж розквітлих руж.*

«Так, – думав я. – Продовжуй».

*У затінку поніжся,
На сонечку зігрійсь.
І вдячний будь за муки,
Кохання і розлуки.
Життя – що сон, віднині
Йди сном по конюшині,
Бо там коханці сплять.
А час прийде вмирати,
То не забудь сказати:
«Життя моє, хоч у журбі,
Але я дякую тобі!»
І гідно вмри, бо гідно жив,
Бо смерть ти заслужив.*

«Ти ба, – думав я, – яка ж мудра ця стара жінка!».

Йди з піснею тихенько,

І я ладен був задушити її хвальбою.

Бо там коханці сплять.

А я так познущався над нею своєю доброзичливою нерозсудливістю.

Але зараз піснею, яка навчила більше, ніж я міг би сказати, вона заспокоювала саму себе.

Я зачекав, поки вона доспіває до третього приспіву, і знову пройшов повз неї, припіднявши свого капелюха.

Однак її очі були заплющені, вона слухала те, що робили її руки, рухаючись по струнах, наче це були сповнені сил руки маленької дівчинки, котра вперше побачила дощ і миє під його чистими струменями свої долоні.

Спершу вона грала так, наче її взагалі не цікавило виконання, потім – наче аж занадто цікавило, а тепер її цікавості було саме стільки, скільки потрібно.

Кутики її губ були лагідно припідняті вгору.

«На волосинку, – подумав я. – Ледь-ледь».

Я залишив їх удвох, наче давніх друзів, що зустрілися випадково на вулиці, – арфу і її.

Я помчав до готелю, аби віддячити їй єдиним знаним мені способом – робити свою роботу і робити її добре.

Але на своєму шляху я зупинився біля «Чотирьох провінцій».

А пісня продовжувала звучати, і я ішов неначе по конюшині, і жодне закохане серце не було ображене, коли я тихо відчинив двері пабу і роззирнувся навколо, шукаючи чоловіка, руку котрого мені так хотілося потиснути.

Смерть і Діва

Далеко-далеко за лісами, таки аж за межами світу, жила собі Стара, і жила вона собі там уже дев'яносто років за міцно замкненими дверима, які не відчиняла нікому – ні вітру, ні дощу, ні горобцям, що постукували у двері, ні маленькому хлопчикові, котрий тихенько просився із повним відром річкових раків. І варт було хоч раз пошкрябати по її віконницях, як вона відразу ж кричала:

– Забирайся геть, Смерте!

– Я не Смерть! – відповіли би ви.

А вона у відповідь:

– Смерте, я тебе знаю, сьогодні ти прийшла у вигляді дівчини. Але я бачу кістки під ластовинням!

Або хтось інший постукає.

– Я бачу тебе, Смерте! – закричить тоді Стара. – Вдаєш із себе точильника. Але двері замкнені на три замки та ще й на два засуви. На всіх щілинах клейкий папір від мух, у замкових щілинах стрічки, димохід забитий пилюкою, на віконницях – павутиння, а дроти перерізані, аби ти не могла

прослизнути всередину зі струмом! Ніяких телефонів, аби ти не змогла зателефонувати і сказати мені про мою долю о третій годині темної поопівночі. Та й у вуха я понапихала вати, щоби не могла почути того, що ти мені говоритимеш. Тож, Смерте, забирайся геть!

І скільки себе пам'ятали мешканці містечка, так було завжди. Люди із того позасвіття, що за лісами, пліткували про неї, відтак інколи хлопці, не вірячи у ті байки, піднімали жердинами черепицю на даху, аби почути волення Старої: «Іди собі далі, бувай, ти, котра вся в чорному з білим-білим лицем!»

Розповідали, що завдяки такій поведінці Стара житиме вічно. Адже попри всі намагання, як Смерть зможе добратися до неї? Всі старі мікроби у будинку вже давно здалися і пішли спати. А всі нові мікроби, які проносяться землею під щоразу новими іменами кожних сім чи десять днів (якщо ви вірите газетам), не можуть пробратися всередину повз жмуття гірського моху, рути, потемнілих листків тютюну і рицини біля кожних дверей.

– Вона ще всіх нас переживе, – говорили жителі містечка, повз який проходила залізнична колія.

– Я переживу їх усіх, – говорила Стара, сидючи самотою і розкладаючи у темряві пасьянс із карт, видрукуваних шрифтом Брайля.

Ось так усе й було.

Роки минали, і в її двері вже не стукав жоден гість – ні хлопчик, ні дівчинка, ні волоцюга, ні мандрівник. Двічі на рік бакалійник, якому самому було сімдесят, залишав знадвору неодмінно закриті яскраві бляшанки із розмальованими на яскравих обгортках жовтими левами і червоними дияволами, в яких могли бути і корм для птахів, і печиво «Мілк-Бон»¹, і йшов собі геть крізь схвильоване лісове море, що підступало аж до ганку. Харчі могли простояти там і тиждень: їх пекло сонце і холодив місяць, – саме те, що потрібно для знезараження. А тоді, якогось ранку, харчі зникали.

Справою всього життя Старої було чекання. Цю роботу вона виконувала справ-

¹ «Мілк-Бон» («*Milk-Bone*», дослівно – «молочна кістка») – марка печива для собак.

но: очі заплющені, руки міцно стиснені, і волосинки всередині нашпорошених вух сторожко тремтять.

Тож вона не здивувалася, коли дня сьомого місяця серпня у її дев'яносто перший рік життя вийшов із лісу і зупинився перед її будинком засмаглий юнак.

Він був одягнений у білосніжний костюм – достоту схожий на отой сніг, який узимку з шепотом плавно спускається білим полотном із зимового даху і влягається складками на сплячу землю. У нього не було машини; він пройшов довгий шлях, але виглядав свіжим і чистим. У нього не було ціпка, на який можна опертися, а на голові – капелюха, щоби вберегтися від вражаючого сонячного проміння. Він не спітнів. Але найважливіше: у нього була з собою одна-єдина річ – пляшечка об'ємом вісім унцій із світло-зеленою рідиною всередині. Він хоч і пильно вдивлявся у цю пляшечку із зеленуватою рідиною, все ж відчув, що стоїть перед домом Старої, і поглянув угору.

Він не торкнувся дверей. Він повільно обійшов будинок, аби вона відчула, що він тут.

Потім своїми очима, наче рентгенівськими променями, він дозволив їй відчувати його пильний погляд.

– О, – вигукнула Стара, все ще тримаючи в роті шматочок сухого печива із борошна грубого помолу у роті. – Це ти! Я знаю, у чийй подобі ти прийшов цього разу!

– І в чийй?

– Юнака, обличчя котрого рожеве, наче дозріла диня. Але від тебе не падає тінь. Чому це? Чому?

– Люди побоюються тіней. Тож я залишив свою за лісом.

– Я й бачу, навіть не дивлячись.

– О, – сказав захоплено юнак. – У вас такі Сили.

– Великі Сили – щоби тримати тебе ззовні, а мене всередині.

Губи юнака ледь-ледь заворушилися:

– Я навіть не докладатиму зусиль, аби поборотися з вами.

Але вона почула.

– Ти програєш, ти програєш!

– А я люблю перемагати. Тож... я просто залишу пляшку на вашому ґанку.

Він почув крізь стіни будинку, як швидко б'ється її серце.

– Зачекай! Що у ній? Я маю право знати, що залишають на моїй власності!

– Гарзд, – сказав юнак.

– Продовжуй!

– У цій пляшці, – мовив він, – перша ніч і перший день, коли вам виповнилося вісімнадцять.

– Що, що, що?!

– Ви мене почули.

– Ніч, коли мені виповнилося вісімнадцять... день?

– Саме так.

– У пляшці?

Він високо підняв вигнуту пляшку, за формою схожу на молоду жінку. Вона вбирала світло світу і вилискувала зеленими вогниками, наче жаринки в очах тигра. В руках юнака вона то спокійно світилася, то неспокійно полум'яніла.

– Я не вірю в це! – вигукнула Стара.

– Я залишу її і піду, – сказав юнак. – Коли я піду, спробуйте чайну ложечку зелених думок із цієї пляшки. Тоді й дізнаєтеся.

– Це отрута!

– Ні.

– Клянешся здоров'ям матері?

– У мене немає матері.

– Чим же ти можеш присягнути?

– Собою.

– Це вб'є мене, ось чого ти домагаєшся!

– Це воскресить вас із мертвих.

– Я не мертва!

Юнак посміхнувся в бік будинку.

– Хіба? – запитав він.

– Зажди. Дай-но я сама себе запитаю: ти мертва? *Мертва?* Чи *майже* мертва всі ці роки?

– День і ніч, коли вам виповнилося вісімнадцять, – сказав юнак. – Обміркуйте це.

– Це було так давно!

Щось ворухнулося, наче миша, біля схожого на труну вікна.

– Це поверне вас назад.

Він дав можливість сонцю проникнути крізь еліксир, що сяяв, наче був вичавлений із тисячі літніх стеблинок. Здавалося, що він то непорушно полум'яніє зеленим сонцем, то шаліє і бурлить, наче розтривожене вітром море.

– Це був хороший день хорошого року вашого життя.

– Хороший рік, – пробурмотіла вона, все ще ховаючись.

– Вінтажний рік. Саме час насолоджуватися життям. Один ковток – і ви спізнаєте його на смак! Чому б не спробувати, еге ж? Еге ж?

Він піднімав пляшку все вище і далі від себе, і раптом вона стала телескопом, який – з якого кінця не подивитися крізь нього – фокусувався на давно проминутих літах. Ось зелено-жовта пора, так схожа на цей полудень, коли юнак зваблює у минуле, міцно тримаючи у руці палаючу склянку. Ось він нахилив яскраву пляшечку, і метелик гарячого білого світла здійнявся вгору і вниз по віконницях, беззвучно виграючи на них, наче на сірих клавішах піаніно. З гіпнотичною легкістю палаючі крильця розпалися на частинки і пройшли крізь щілинки у віконницях, зависли у повітрі, а тоді гайнули ловити то губу, то ніс, то око. Око спершу метнулося назад, але через мить цікавість взяла гору і воно знову засяяло від променя сонця. Тепер, піймавши те, що хотів,

юнак тримав метеликове відображення непорушно – хоча полум'яні метеликові крила все ж тріпотіли, – щоби цей зелений вогонь тих далеких днів вливався через віконниці не лише у старий будинок, а й у стару жінку. Він чув її дихання крізь страх, що вкутував її, і притлумлений захват.

– Ні, ні, тобі не вдасться мене обманути! – Її голос звучав так приглушено, наче вона перебувала глибоко під водою, намагаючись не потонути у безмірі води. – Ти повертаєшся у цій плоті! Одягаєш маску, яку я не можу до кінця зрозуміти! Розмовляєш голосом, який я пам'ятаю з якихось далеких часів. Чий це голос? Байдуже! Моя спіритична дошка, що в мене на колінах, говорить мені по літерах, хто ти насправді і що ти продаєш!

– Я продаю лише ці двадцять чотири години твоєї юності.

– Ти продаєш щось інше!

– Ні, я ж не можу продавати самого себе.

– Якщо я вийду, ти схопиш мене і запхаєш на шість футів униз. Я надурила тебе, відстрочила твою появу на роки.

Тепер ти, скиглячи, повернувся назад із новими планами, жоден із яких не втілиться!

– Якщо ви вийдете з-за дверей, я лише поцілую вашу руку, юна леді.

– Не називай мене тим, ким я не є!

– Я називаю вас тією, ким ви можете стати через годину.

– Через годину... – прошепотіла вона до самої себе.

– Як давно ви не гуляли цим лісом?

– Яюсь у війну, чи то у мирний час, – мовила вона. – Не можу розгледіти. Вода каламутна.

– Юна леді, – сказав він, – надворі погожий літній день. У зеленому церковному нефі дерев золоті бджоли тчуть гобелени – візерунки один кращий від другого. Із дупла дуба мед ллється вогненною річкою. Скиньте свої черевички – і по коліна зануритесь у дику м'яту, так наче брід переходите. У долині таке буяння польових квіток – наче хмаринки жовтих метеликів опустились туди. Повітря під деревами прохолодне і чисте, достоту як вода з глибокого джерела, хоч пий його носом. Літ-

ній день, такий самий юний, як був юним завжди.

– Але я була старою, і старою залишуся.

– Ви не будете старою, якщо послухаєте мене! Пропоную вам справедливу угоду – між вами, мною і цим серпневим днем.

– Що за угода і що я отримаю в результаті?

– Двадцять чотири довгі солодкі літні години, які розпочнуться відразу ж. Ми побіжимо через ліс, рватимемо ягоди і їстимемо мед, ми підемо у місто, купимо вам гарне тонке, немовби павутинка, біле літнє плаття і сядемо в поїзд.

– Поїзд?!

– Поїзд, що прямує до великого міста за годину їзди звідси, де ми повечеряємо і танцюватимемо всю ніч. Я куплю вам дві пари туфель, бо вони вам знадобляться: одну пару ви зносите.

– Мої кістки... я не можу рухатись.

– Вам доведеться радше бігати, ніж ходити, радше танцювати, ніж бігати. Ми спостерігатимемо, як падають з неба зорі, як здіймається вгору палаюче сонце. Ми витимемо мотузку із наших слідів уздовж берега світанкового озера. Ми їстимемо найсмачні-

ший сніданок, якого ще світ не бачив, і вилежуватимемося на піску, наче два пироги з курки, що їх підігривають опівдні. А потім, уже ближче до вечора, із п'ятифунтовою коробкою цукерок на колінах, регочучи, поїдемо поїздом назад, обсипані конфетті з кондукторського компостера – голубими, зеленими, оранжевими, наче ми щойно одружилися, і пройдемо містом, не бачачи нікогісінько, і побредемо назад через солодкий, пропахлий сутінками ліс до вашого будинку.

Тиша.

– Все уже майже закінчилося, – пробурмотіла вона. – А ще навіть і не починалося. – А тоді додала: – Чому ти все це робиш? У чому полягає твоя вигода?!

Юнак м'яко посміхнувся.

– У тому, дівчино, що я хочу спати з тобою.

Вона почала важко дихати.

– Я ніколи ні з ким не спала у своєму житті!

– То ви стара діва?

– І пишаюся *цим!*

Юнак зітхнув, струснувши головою.

– Тож це правда – ви є, ви справді є дівою.

З будинку нічого не долинуло у відповідь, тож він слухав.

Тихо, наче десь із труднощами повернули потайний кран і крапля за краплею запрацювала покинута на півстоліття стара водопровідна система, стара жінка почала плакати.

– Чому ви плачете?

– Я не знаю, – простогнала вона.

Плач нарешті припинився, і він почув, як вона похитується у кріслі, наче в колысці, щоби заспокоїтись.

– Стара, – прошепотів він.

– Не називай мене так!

– Гаразд, – сказав він. – Клариндо...

– Звідки тобі відоме моє ім'я? Його ніхто не знає!

– Клариндо, чому ти заховалася у цьому будинку ще багато років тому?

– Не пам'ятаю. Хоча ні, пам'ятаю. Я боялася.

– Боялася?

– Дивно. Половину моїх літ я боялася життя. Іншу половину – смерті. Завжди чогось боялася. Ти! Скажи мені правду,

зараз же! Коли мої двадцять чотири години завершаться, після того як ми прогуляємося коло озера, повернемося поїздом назад і підемо через ліс до мого будинку, ти захочеш...

Він змусив її сказати це самій.

– ...спати зі мною? – прошепотіла вона.

– Десять тисяч мільйонів років, – сказав він.

– О, – ледь чутно промовила вона. – Це довго.

Він кивнув.

– Довго, – повторила вона. – Що це за угода, юначе? Ти даєш мені двадцять чотири години, впродовж яких мені буде знову вісімнадцять, а я віддаю тобі десять тисяч мільйонів років мого дорогоцінного часу.

– Не забувайте, що й *мого* часу також, – сказав він. – Я ніколи вас не залишу.

– Ти лежатимеш зі мною?

– Так.

– Ох, юначе, юначе. Твій голос. Такий знайомий.

– Погляньте.

Він побачив, як із замкової щілини висмикнули затичку, а звідти на нього ди-

виться її око. Він посміхнувся соняшникам у полі і соняшнику в небі.

– Я сліпа, напівсліпа, – вигукнула вона. – Та чи не стоїть отам Віллі Вінчестер?

Він нічого не відповів.

– Але, Віллі, тобі на вигляд двадцять один рік, ти точнісінько такий, як і сімдесят років тому!

Він поставив пляшку перед вхідними дверима, відійшов назад і став у бур'янах.

– Ти можеш... – затнулася вона. – Ти можеш зробити, щоб я виглядала так, як ти?

Він кивнув.

– О, Віллі, Віллі, це й справді ти?

Вона чекала, дивлячись крізь літнє повітря туди, де він стояв розслаблений, щасливий і молодий, а сонце палахкотіло на його волоссі та щоках.

Минула хвилина.

– І що ж? – запитав він.

– Зачекай! – вигукнула вона. – Дозволь мені подумати!

І він відчув, як там, у будинку, її спогади просівають крізь її свідомість, як просівається пісок у пісковому годиннику, перетворюючись, врешті-решт, лише у пил і прах. Він міг чути порожнечу цих

спогадів, що, пропалюючи стінки її розуму, падали все нижче і нижче, утворюючи все вищі і вищі купи піску.

«Все там суцільна пустеля, – думав він. – І жодного оазису».

Поки він думав, вона затремтіла.

– Що ж, – повторив він.

І нарешті вона відповіла.

– Дивно, – пробурмотіла вона. – Чомусь тепер оцих двадцять чотири години, цей один день в обмін на десять мільйонів мільярдів років звучить справедливо, добре і правильно.

– Так, Клариндо, – сказав він. – Саме так.

Засуви ковзнули назад, замки загуркотіли, двері з тріском розчахнулися. Рука різко смикнулася вперед, схопила пляшку і заховалася назад.

Минула хвилина.

Потім, наче кулеметна черга, коридором застукотіли кроки. Хряснули задні двері. Нагорі широко відчинилися вікна, на траву гепнули віконниці. За мить те ж саме відбулося і внизу. Коли вона жбурнула віконниці, то вони розпалися на тріски. З вікон вийнуло порохнявою.

І от нарешті з широко відчинених вхідних дверей вилетіла порожня пляшка і розбилася об камінь.

Вона стояла на ганку, швидка, наче пташка. Сонячне світло падало на неї. Вона стояла немов на сцені, так наче дивовижним чином з'явилася із темряви. Потім збігла сходинками і схопила його за руку.

Маленький хлопчик, проходячи дорогою вниз, зупинився, витріщився на неї і позадкував із витріщеними очима, аж поки не зник вдалині.

– Чому він так пильно дивився на мене? – запитала вона. – Я красива?

– Неймовірно красива.

– Мені потрібне дзеркало!

– Ні, ні, не треба.

– Чи всі у місті побачать мене красивою? Може, мені це все видається, а ти прикидаєшся?

– Краса – ось чим ти є.

– Отже, я красива, ось як я почуваюся. Чи всі танцюватимуть зі мною сьогоднішньої ночі? Чи чоловіки навперобій запрошуватимуть мене?

– Танцюватимуть, усі без винятку.

Спускаючись стежкою під бджолине гудіння і шелест листя, вона раптом зупинилася і поглянула в його обличчя, таке схоже на літнє сонце.

– О, Віллі, Віллі, коли це все закінчиться і ми повернемося назад, чи будеш ти добрим до мене?

Він пильно заглянув їй у вічі і торкнувся пальцями її руки.

– Так, – ніжно сказав він. – Я буду добрим.

– Я вірю тобі, – сказала вона. – О, Віллі, я вірю!

І вони побігли вниз стежкою, аж поки не зникли з очей, залишивши тільки пил у повітрі, тільки вхідні двері і віконниці відчинені навстіж, тільки вікна підняті, аби сонячне світло могло зазирнути всередину, а птахи прилетіти, щоби звити там гнізда і вивести потомство, і щоби пелюстки прегарних літніх квітів могли летіти весільними зливами крізь довгі коридори, вкриваючи килимом і їх, і кімнати, і поки ще порожнє ліжко. І легенький літній вітерець сповнить усі безмежні кімнати будинку особливим ароматом, і вони запахнуть так, як духмянів Початок чи перша

година після Початку, коли світ був новий, і буде так довіку, і старість залишить цей дім.

Десь у лісі, наче перелякані серця, застукотіли лапки кроликів.

Десь далеко загудів поїзд і помчав усе швидше, і швидше, і швидше в сторону міста.

Дракон

Нічний вітерець дмухав невисоку траву на болоті. Нічого більше не рухалося. Роками жодна пташка не з'явилася на тлі безмежної сліпої шкаралупи неба. Колись давно відчуття присутності життя створили кілька камінчиків, що зірвалися і покоїлися вниз, у пилюку. Тепер же лише ніч рухалася у душах двох чоловіків, що скоїлися біля вогню у глушині. Темрява тихо пульсувала у їхніх жилах, беззвучними поштовхами віддаючись у скроні та кулаки.

Полум'я мерехтливо відблискувало їм на обличчях і стрибало помаранчевими стрічками в очах. Вони прислухалися до ледь відчутного дихання один одного, кліпаючи, мовби ящірки. Врешті, один із них колупнув багаття мечем.

– Перестань, ідіоте, ти нас видаси!

– Байдуже, – відказав другий. – Дракон усе одно відчує нас за милі. Боже милосердний, який собачий холод! От би зараз бути в замку.

– Ми тут смерті, а не сну шукаємо...

– Ну чому? Чому? Дракон ніколи не сунеться в місто!

– Тихіше, дурню! Він пожирає одиноких подорожніх, котрі йдуть з одного селища в інше!

– Хай їх їсть, а ми доберемося додому!

– Чекай... Послухай!

Двоє застигли.

Запала тривала пауза, і лише коні нервово посмикували шкурою, ніби чорними оксамитовими тамбуринами, легко-легко побрязкуючи срібними стременами.

– Ох... – зітхнув другий. – Це просто земля жахить. Тут усе може статися. Хтось згасив сонце, запала ніч. А потім, *а потім*, о Господи, слухай! Цей дракон... кажуть, у нього очі з вогню! Він видихає білий газ. Можна побачити, як той газ горить над темними просторами. Він наповнений сіркою та громом і підпалює траву. Вівці гинуть від паніки та божевілля. Жінки народжують чудовиськ. Драконова лють у труху стирає мури. На світанку його жертви розкидані то тут, то там по схилах. Скільки лицарів, скажи мені, намагалися здолати цього монстра

та зазнали краху, так само як його зазнаємо ми?

– Та годі вже!

– Більше, ніж просто годі! Тут, у цій пустці, я навіть не можу сказати, який зараз рік!

– Дев'ятисотий рік від Різдва.

– Ні, ні... – прошепотів інший чоловік, стуливши повіки. – На цих болотах немає Часу, є тільки Вічність. Я відчуваю, що варто мені лишень вискочити на шлях, то місто зникне, люди ще не народяться, усе зміниться, замки знову стануть камінням, з якого були зроблені, постануть ліси, не займані сокирою. Не питай, звідки я це знаю. Це знає болото, воно зі мною говорить. І ось ми тут одні, на землі вогняного дракона, спаси нас, Боже!

– Якщо це страх у очах твоїх, то найзаіржавіє твій панцир!

– Який у тому сенс? Дракон вилетить нізвідки, ми не знаємо, де його лігво. Він зникає у тумані, і ми не знаємо, куди він полетить. О так, із нашими обладунками ми поляжемо у достойному вигляді.

Одягаючи срібну броню, інший лицар раптом зупинився й озирнувся.

Вітер розпорошував kleпсидровий пісок над темною землею, вкритою ніччю й пусткою, що народжувалася у самому серці болота. Цей новий вітер горів чорними сонцями та здував мільйони спалених осінніх листків з осіннього дерева десь за горизонтом. Цей вітер плавив рельєф, видовжував розм'яклі кістки, ніби вони були зліплені з білого воску, від нього кров закипала і густішала у мозку, перетворюючись на брудну масу. Вітер відносив тисячі душ на коні, Час змішався й перетікав. Туман народжений імлюю, імла народжена пітьмою; це не була земля людей, вона не знала ні років, ні годин, і лише ці двоє застрягли у безликій порожнечі раптового морозу, бурі та білого грому, що наближалися із-за маси скалок, якими розсипалося зелене скло блискавки. Ґрунт розкиснув від шквального дощу, а тоді все завмерло – ні поруху, ні подиху, й чоловіки одиноко вичікували, зберігаючи тепло тіл у зимну погоду.

– Ген... – прошепотів один із подорожніх. – Ох, *ген там...*

Далеко, за кілька миль від них, нестерпно виючи й ревучи, нісся він – дракон.

Чоловіки мовчки натягнули обладунки і скочили на коней. Північну глушину розкололи страхітливі бризки, а дракон усе наближався й наближався; потоки золотого сяйва періщили над схилом, а тоді хвиля за хвилею накочувалися на темне тіло землі (у далечі це було важко роздивитися), переливалися через пагорб і тонули у долині.

– Давай!

Вони підстрожили коней і понеслися до неглибокої улоговини.

– Це ж тут він мчить!

Кольчужними кулачиськами вони схопилися за списи й опустили забрала на кінських шанфронах¹.

– Господи!

– О так, звернімося до Нього!

За мить чудовисько облетіло схил. Жахливими бурштиновими очима воно вгризлося у лицарів; їхні обладунки загорілися червоними спалахами й виблисками. Дракон метнувся вперед зі страшним виттям та скреготінням.

– Змилуйся! Змилуйся!

¹ Шанфрон – елемент кінського обладунку, що слугує для захисту морди.

Чоловік устромив потворі під незахищене око списа, він устряв, і воїна рвонуло у повітря. Дракон смикнувся, скинув супротивника на землю і притиснув його. Сунучись далі, чорним плечем відкинув на сотню футів те, що лишилося від коня та вершника, розбивши їх об брилу. Дракон вищав і ревів, весь навколо оповитий полум'ям – рожевим, жовтим, оранжевим, кольору сонця вогнем, і вивергав величезні м'які пасма ядучого диму.

– Ти це *бачив*? – хтось закричав. – Геть як я тобі й казав!

– Точно! Точно! Лицар у панцирі, матері його ковінька! Ми *збили* його!

– Ти зупинишся?

– Я вже колись так робив, та нічого не знайшов. Ненавиджу зупинятися на цьому болоті. Так моторошно стає. У мене *чуйка*, тут щось є.

– Але ж ми втаранили *щось*!

– Я достатньо сигналив, та мужик не поворухнувся!

Клуб пари розсік імлу.

– Будемо у Стоклі вчасно. Фреде, ще вугілля, га?

Ще один гудок струснув росу із пустельного неба. Нічний поїзд, полум'яний і лютий, пронісся улоговиною, піднявся вгору і зник назавжди на холодному північному обрії, лишаючи по собі чорний дим і пару, що через кілька хвилин розсіялися у заціпенілому повітрі.

Літун

У 400-му році до Різдва Христового за Великою Китайською стіною трон посідав імператор Юань. Після дощів його земля буяла зеленню і мирно готувалася принести урожай. Люди під його пануванням не були надто щасливими, але й не були знедоленими.

Рано-вранці, у перший день першого тижня другого місяця нового року, імператор Юань посьорбував чай і віялом наганяв на себе теплий вітерець, коли до нього по доріжці, вистеленій червонувато-синіми плитками, прибіг слуга, гукаючи:

– Пане, пане, диво!

– Так, – відповів імператор, – повітря сьогодні справді дивне.

– Ні, ні, диво! – повторив слуга, кланяючись.

– І чай приємний на моїх устах, і це воістину диво.

– Ні, не те, ваша Світлосте!

– Ти хочеш сказати, що сонце вже зішло і настає новий день. І море блакитне. Воно найдивовижніше з усіх дивовиж.

– Пане, якась людина літає!

– Як?! – імператор перестав обмахуватися віялом.

– Я бачив її в небі з крилами, і вона літає. Я почув голос, що кликав з неба, звів очі вгору й побачив змія, який підіймався вгору, а в пащі у нього була людина. Змій з паперу і бамбука, змій кольору сонця і трави!

– Ще ранок, – мовив імператор, – і ти щойно прокинувся.

– Так, ранок, але що я бачив, то бачив. Ходіть, і самі побачите.

– Сідай тут зі мною, – сказав імператор. – Випей чаю. Якщо це правда, то, мабуть, дуже дивно побачити, як людина літає. Потрібен час, щоби зрозуміти це, так і мені потрібен час, щоби підготуватися до того, що зараз побачу.

Вони взялися чаювати.

– Пане, будь ласка, ходімо, – сказав раптом слуга, – а то полетить!

Імператор задумливо підвівся.

– Тепер можеш показати мені, що ти бачив.

Вони вийшли в сад, минули трав'янисту галявину й місток, обігнули гайок і вийшли на невисокий пагорб.

– Он там! – вказав слуга.

Імператор глянув у небо.

А в небі була людина, вона сміялася на такій висоті, що її сміх був ледве чутний; і ця людина була вдягнена в різнокольоровий папір і тростинний каркас, що утворював крила, і чудовий жовтий хвіст. Вона ширяла високо над землею, наче найбільший птах з-поміж птахів, наче новітній дракон на прадавній землі драконів.

В прохолодному ранковому повітрі людина вигукувала з висоти:

– Я літаю, літаю!

Слуга махнув йому рукою:

– Так, ми тебе бачимо!

Імператор Юань не ворухнувся. Він дивився на Велику Китайську стіну поміж зелених пагорбів, яка тільки зараз почала проступати з туману, на цього чудесного кам'яного змія, що величаво звивався серед полів. На величну стіну, яка з прадавніх часів охороняє його країну від ворожих вторгнень, незліченні роки стоїть на варті миру. Він бачив місто, яке затишно примостилося біля річки, вздовж дороги і пагорба, – вони вже почали прокидатися.

– Скажи, – звернувся він до слуги, – чи бачив іще хтось цю літаючу людину?

– Ні, ваша Світлосте, тільки я, – відповів слуга, посміхаючись в небо і махаючи рукою.

Кілька секунд імператор споглядав небо, потім додав:

– Крикни йому, щоби він спустився до мене.

Слуга склав руки біля рота і закричав:

– Гей, спускайся, спускайся! Імператор хоче бачити тебе!

Поки в ранковому вітрі літаюча людина спускалася вниз, імператор пильно оглядав околиці. На ранкових луках він помітив фермера, котрий розігнув спину, вдивляючись у небо, і запам'ятав, де він стоїть.

Зашарудів папір, захрумтів очерет, і літаюча людина спустилася на землю. Чоловік гордо наблизився до старого імператора і в своєму спорядженні незграбно вклонився йому.

– Що ти зробив? – запитав його імператор.

– Літав у небесах, пане, – відповів чоловік.

– Що ти зробив? – повторив імператор.

– Я щойно сказав вам! – вигукнув літун.

– Ти взагалі нічого не сказав. – Імператор простягнув свою тонку руку, доторкнувся до різнобарвного паперу, до пташиного корпусу апарата. Все пахтіло холодним вітром.

– Хіба він не гарний, пане?

– Так, навіть занадто гарний.

– Він єдиний у світі! – засміявся чоловік. – І я сам його придумав.

– *Єдиний* у світі?

– Клянуся!

– Хто ще про нього знає?

– Ніхто. Навіть моя дружина. Інакше би вирішила, що я перегрівся на сонці, а так вона гадала, що я роблю паперового змія. Я встав уночі і пішов до далеких скель. А коли зійшло сонце і повіяв ранковий вітерець, я набрався хоробрості, ваша Величносте, та й зістрибнув зі скелі. І полетів! Однак моя дружина про це не знає.

– Її щастя, – промовив імператор. – Ходімо.

Вони повернулися до палацу. Сонце видерлося високо в небо, трава пахла свіжістю. Імператор, слуга і літаючий чоловік зупинились у великому саду.

Імператор плеснув у долоні.

– Варто!

Прибігла варта.

– Схопити цього чоловіка!

Варта схопила його.

– Покликати ката, – наказав імператор.

– Що це означає? – У розпачі вигукнув літун. – Що я зробив? – Пишне паперове вбрання зашелестіло від його ридань.

– Ось чоловік, який побудував якийсь апарат, – мовив імператор, – а тепер запитує у нас, що він зробив. Він сам не знає що. Йому важливо тільки зробити, а не з'ясувати, чому і навіщо він це зробив.

Кат прибіг із гострою блискучою сокирою. Зупинився, наготовив м'язисті, оголені руки, його обличчя закривала бліда маска.

– Заждіть, – сказав імператор.

Він підійшов до столика, що стояв поблизу, на ньому знаходилася машина, яку він змайстрував сам. Зняв із шії золотий

ключик, вставив його в крихітний тонкий механізм і завів. Машина запрацювала.

Це був сад із золота і коштовних каменів. Коли механізм працював, то на металевих гілках дерев співали птахи, в крихітних лісах бродили вовки, а маленькі чоловічки перебігали з сонця в тінь, обмахувалися крихітними віялами, слухали спів смарагдових пташок і зупинялися біля мініатюрних дзюркотливих фонтанів.

– Хіба *це* не чудово? – спитав імператор. – Якщо ти запитаєш мене, що я зробив, я відповім тобі. Я показав, як співають птахи, шумлять дерева, як люди гуляють по зелених гаях, насолоджуючись затінком, зеленим листям і співом птахів. Це зробив я.

– Але, пане... – літун впав на коліна, заливаючись сльозами. – Я теж зробив щось подібне! Я знайшов красу. Злетів на ранковому вітрі. Дивився згори на сонні будинки й сади. Відчував запах моря і зі своєї висоти *бачив* його далеко за горами. Ширяв, наче птах. Ах, я не можу навіть розповісти, як чудово там, угорі, в небі, – вітер обвіває тебе і несе, погойдує, наче пір'їнку, а як

пахне ранкове небо! Яке відчуття свободи!
Це неймовірно, пане, це так хвилююче!

– Так, – сумно відповів імператор. – Я знаю, що це так. Бо й сам відчував, як моє серце ширяє разом із тобою в небі, та мізкував: «Як воно там? Яке відчуття? Як з цієї висоти виглядають далекі озера? А мої палаци, слуги? Як мурашки? А ще сонні міста вдалині?»

– Змилуйся наді мною!

– Але буває й так, – продовжував імператор ще сумніше, – що людині доводиться жертвувати чимось гарним, щоби зберегти те гарне, яке у неї вже є. Я не боюся тебе, особисто тебе, а боюся іншої людини.

– Кого ж?

– Того, хто, побачивши тебе, побудує такий самий апарат із кольорового паперу і бамбука. Але у цієї людини може бути зле обличчя і зле серце, і тоді щезне краса. Такої людини я боюся.

– Чому? Чому?

– Хто може запевнити, що така людина не злетить в небо на такому апараті з бамбука та паперу і не скине величезні кам'яні брили на Велику Китайську стіну? – спитав імператор.

Ніхто не смів ворухнутися, чи навіть мовити слова.

– Зітніть йому голову! – наказав імператор.

Кат змахнув блискучим мечем.

– Спалить змія та його творця, а попіл схоронить разом, – сказав імператор.

Слуги кинулися виконувати наказ.

Імператор повернувся до свого слуги, який бачив літуна:

– Тримай язика за зубами. Все це було сном, дуже сумним і чудовим сном. Селянину, котрого ми бачили в полі, скажи, що йому заплатять, якщо він вважатиме це маревом. А якщо хтось із вас мовить бодай слово, ви обидва помрете.

– Ви милосердні, імператоре.

– Ні, я не милосердний, – заперечив той. Він дивився, як за садовою огорожею слуги спалюють прегарну конструкцію з паперу та очерету, що пахла ранковим вітром. Бачив темний дим, що здіймається в небо. – Ні, я в розпачі і дуже наляканий. – Він дивився, як слуги риють ямку, щоби поховати попіл. – Що таке життя однієї людини в порівнянні з жит-

тям мільйонів! Нехай ця думка буде мені розрадою.

Він зняв ключик з ланцюжка на шиї і знову завів механізм чарівного садочка. Стояв і дивився вдалину – на Велику стіну, на миролюбне місто, на зелені поля, річки та дороги. Зітхнув. Крихітний механізм задзижчав, і сад прокинувся. На галявинах гуляли чоловічки, на залитих сонцем долинах миготіли блискучі шубки крихітних лисиць, а в гілках мініатюрних дерев пурхали блакитні та золотисті пташки, кружляючи в мініатюрному небі.

– Ах! – зітхнув імператор, заплющуючи очі. – Ах ці пташки, пташки!..

ЖЕБРАК НА МОСТУ О'КОННЕЛЛА

Реалістичне оповідання «Жебрак на мосту О'Коннелла» [The Beggar on O'Connell Bridge] належить до т. зв. «ірландського» циклу історій. Вперше було опубліковане під заголовком «The Beggar on the Dublin Bridge» [Жебрак на Дублінському мосту] 14 січня 1961 р. на сторінках індіанаполіського суспільно-політичного журналу «Сетердей івнінг пост» (The Saturday Evening Post).

Згодом, з новим заголовком, увійшло до оригінальних збірок Рея Бредбері «The Machineries of Joy» [Машинерія радості] (1964) і «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003).

Українською мовою перекладено вперше.

ПЕРША НІЧ ВЕЛИКОГО ПОСТУ

Реалістичне оповідання «Перша ніч Великого посту» («The First Night of Lent») із «ірландського» циклу було вперше опубліковане у журналі «Плейбой» (Playboy) у березні 1956 р., наступного року з'явилося у його літературному щорічнику «Third Playboy Annual» [Третій «плейбоївський» щорічник] (редактор – Г'ю М. Гефнер), а відтак – у «Playboy's short-shorts» [«Плейбоївські» мініатюри] (1970). Зго-

дом ввійшло у цілий ряд авторських збірників. У 2003 р. автор включив це оповідання у книгу вибраних оповідань – «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003). Окрім того, оповідання ввійшло до «ірландського» роману Рея Бредбері «Green Shadows, White Whale» [Зелені тіні, білий кит] (1992).

Українською мовою перекладено вперше.

БАНШІ

Психологічно-містичне оповідання «Банші» («Banshee») належить до т. зв. «ірландського» циклу оповідань.

Оповідання вперше було опубліковане у вересневому номері журналу «Гелері» («Gallery») за 1984 р., відтак у вереснево-жовтневому номері журналу «Зона сутінок» (Twilight Zone) за 1984 р. (редактор – Род Серлінг) і збірнику «Бестселери “Гелері”» [The Best of Gallery] (зима-весна 1985). Згодом оповідання ввійшло в ряд авторських збірників, а також у його ж роман «Green Shadows, White Whale» [Зелені тіні, білий кит] (1992). У 2004 р. було включене в антологію Ендрю Ґрілі «Emerald Magic: Great Tales of Irish Fantasy» [Смарагдова магія: Класичні історії про ірландське потойбіччя].

Оповідання було адаптоване для кіноекрана, зокрема стало основою для однієї із серій антологічного серіалу «Кіно від Рея Бредбері» (The Ray Bradbury Theater, 1985) (НВО, 22 лютого 1986).

Українською мовою перекладено вперше.

П'ЄМ ЗА ЛОРДА ДОРОГОГО, НУ А РЕШТА – СТРЕМЕННОГО!

Реалістичне оповідання «П'єм за лорда дорогого, ну а решта – стременного!» [One for His Lordship, and One for the Road!] належить до т. зв. «ірландського» циклу оповідань. Уперше було опубліковане в 1985 р. на сторінках січневого номера журналу «Плейбой» (Playboy), а 27 квітня 1987 р. передруковане ірландською щоденною широкоформатною газетою «Айріш Таймс» (The Irish Times), що видається із 1859 р. по сьогоднішній день.

Згодом увійшло до авторських антологій «The Toynbee Convecton» [Конвектор Тойнбі] (1988) і «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003) і роману Рея Бредбері «Green Shadows, White Whale» [Зелені тіні, білий кит] (1992).

Українською мовою перекладено вперше.

ШАЛЕНА НІЧ У ГОЛУЕЙ

Реалістичне оповідання «Шалена ніч у Голуей» («Wild Night in Galway») було написане у 1959 р. і належить до т. зв. «ірландського» циклу. Оповідання вперше було опубліковане у серпневому номері американського журналу «Гарперс» [«Harper's»] за 1959 р., а наступного року під назвою «Wild in Galway» [Шаленство у Голуей] перевидане у британському журналі «Аргосі» [Argosy].

Спільно з есеєм «Foreword (The Wild Night Company)» [Передмова (Компанія для шаленої ночі)] (1970) ввійшло в антологію «The Wild Night Company: Irish Stories of Fantasy and Horror» [Компанія для шаленої ночі: ірландські фантастичні та жахітні історії] (1970, редактор – Пітер Гейнінг) та її перевидання 1971 і 1988 років. У 2003 р. автор включив «Шалену ніч у Голуей» у свій збірник «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003). Окрім того, оповідання ввійшло до «ірландського» роману Рея Бредбері «Green Shadows, White Whale» [Зелені тіні, білий кит] (1992).

Українською мовою перекладено вперше.

ХОЛОДНИЙ І ТЕПЛИЙ ВІТРИ

Фантастичне оповідання «Холодний і теплий вітри» («The Cold Wind and the Warm»), що належить до т. зв. «ірландського» циклу історій, було написане у 1964 р. Вперше опубліковане у липневому номері американського журналу «Гарперс» [«Harper's»] за 1964 р. Згодом оповідання було видрукуване в ряді авторських збірників і в антології «Meanwhile in Another Part of the Forest» [В той самий час в іншій частині лісу], виданій у 1994 р. одночасно у США та Канаді (упорядник: Альберто Мангель).

Українською мовою перекладено вперше.

СТРАШНА АВАРІЯ МИНУЛОГО ПОНЕДІЛКА

Реалістичне оповідання «Страшна аварія минулого понеділка» («The Great Collision of Monday Last») належить до т. зв. «ірландського» циклу історій. Вперше було опубліковане в 1963 р. на сторінках першого номера сан-франциського культурологічного журналу «Контакт» (Contact). Згодом увійшло в оригінальні збірники письменника «Medicine for Melancholy» [Медикаменти від меланхолії] (1959), «Twice Twenty-two» [Двічі по двадцять два] (1966), «Classic Stories 2» [Класичні оповідання 2] (1990), книжку вибраного «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [«Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій»] (2003) й омнібус «The Day It Rained Forever / A Medicine for Melancholy» [День, коли постійно дощило / Медикаменти від меланхолії] (2008).

У 1992 р. увійшло до роману «Green Shadows, White Whale» [Зелені тіні, білий кит].

Українською мовою перекладено вперше.

ПЕРЕЖИТИ ЯКОСЬ НЕДІЛЮ

Ліричне оповідання «Пережити якось неділю» («Getting Through Sunday Somehow») належить до т. зв. «ірландського» циклу історій. Перша публікація під заголовком «Tread Lightly to the Music» [Йди з піснею тихенько] відбулася на сторінках американського глянцевого часопису «Кéвел'є» (Cavalier) у жовтні 1962 р. Ввійшло до

оригінальних авторських збірників «Long After Midnight» [Далеко за північ] (1976), «I Sing the Body Electric!» [Я співаю про тіло електричне!] (1969) і книги вибраного «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [«Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій»] (2003).

У дещо відредагованому варіанті оповідання ввійшло до роману Р. Бредбері «Green Shadows, White Whale» [Зелені тіні, білий кит] (1992).

Українською мовою перекладено вперше.

СМЕРТЬ І ДІВА

Містичне оповідання «Смерть і Діва» («Death and the Maiden») вперше було опубліковане на сторінках жанрового часопису фантастичної літератури «Мéгазін оф фéнтезі енд сáйєнс фікшн» (The Magazine of Fantasy and Science Fiction) у березневому номері 1960 р., і цього ж року репринтно перевидане у липневому номері англійського журналу «Сáспенс» (Suspense). Згодом увійшло в оригінальний авторський збірник «The Machineries of Joy» [Машинерія радості] (1964) і книгу вибраного «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003).

Оповідання лягло в основу шістнадцятого епізоду третього сезону американського телевізійного серіалу «Зона сутінків» («The Twilight Zone», 1985–1989), режисер епізоду – Ламонт

Джонсон. Прем'єрний показ епізоду відбувся 5 січня 1962 р.

Українською мовою перекладено вперше.

ДРАКОН

Фантастичне оповідання «Дракон» («The Dragon») було написане у 1951 р., а вперше опубліковане на сторінках журналу «Есквайр» (Esquire) у серпні 1955 р. Також виходило друком у фантастичному журналі «Мегазін оф фентезі енд сайєнс фікшн» (The Magazine of Fantasy and Science Fiction) у березні 1956 р. Друкувалося в цілому ряді авторських збірників

Увійшло у міжавторську антологію «Dragons: The Greatest Stories» [Драconi: прекрасні історії] (1997, редактор – Мартін Грінберг).

Українською мовою перекладено вперше.

ЛІТУН

Притчеве оповідання «Літун» («The Flying Machine») вперше було опубліковане в оригінальному збірнику «The Golden Apples of the Sun» [Сонце – яблука злотаві] (1953) і цього ж року адаптоване автором для радіопостановки. Згодом оповідання входило в збірники «S Is for Space» [К – означає космос] (1966), «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003), «A Sound of Thunder and Other Stories» [«Гуркіт грому» й інші оповідання].

Українською мовою перекладено вперше.

Зміст

Жебрак на мосту О'Коннелла. <i>Переклав Богдан Стасюк</i>	3
Перша ніч Великого посту. <i>Переклала Марія Шурнік</i>	39
Банші. <i>Переклала Марія Шурнік</i>	55
П'єм за лорда дорогого, ну а решта – стрепенного! <i>Переклала Марія Шурнік</i>	82
Шалена ніч у Голуей. <i>Переклала Марія Шурнік</i>	104
Холодний і теплий вітри. <i>Переклала Марта Щавурська</i>	119
Страшна аварія минулого понеділка. <i>Переклала</i> <i>Галина Михайловська</i>	160
Пережити якось неділю. <i>Переклала Ольга Безкаптурна</i>	176
Смерть і Діва. <i>Переклала Ольга Безкаптурна</i>	195
Дракон. <i>Переклала Олена Кіфенко</i>	214
Літун. <i>Переклала Марія Шурнік</i>	221
Примітки	231

Літературно-художнє видання

Серію «Маєстат слова»
засновано 2004 року

БРЕДБЕРІ Рей

ХОЛОДНИЙ І ТЕПЛИЙ ВІТРИ

Оповідання

Переклад з англійської

Головний редактор *Богдан Будний*
Літературний редактор *Борис Щавурський*
Редактор *Донара Пендзей*
Обкладинка *Лілії Рейко*
Комп'ютерна верстка *Лілії Рейко*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 10.11.2016.

Формат 62x76/32

Папір офсетний. Гарнітура CentSchbook.

Умовн. друк. арк. 6,98.

Умовн. фарбо-відб. 6,98.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529,
м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-4739-5

ISBN 978-966-10-4739-5

9 789661 047395

“КНИГА ПОШТОЮ” А/С 529

м. Тернопіль, 46008

т. (0352) 287489, 511141,

0673501870, 0667271762

mail@bohdan-books.com

м. Київ, т/ф (044) 2968956, nk-bogdan@ukr.net

м. Тернопіль, т/ф (0352) 430046, 520607

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com